

רשימה

היום הוא יום ראשון להמאסר – לא עלינו – בשנה העברה, בשעה השתים עשרה אחרי חצות לילה ביום ג' שלח י"ד בחדש סיון, אור ליום ד' שלח ט"ו בחדש סיון, גמתי "קבלת האנשים" אשר שעוניהם היו קבועות שלש פעמים בשבוע, יום ראשון, שלישי, וחמישי, משעה השביעית עד העשירית, ועל הרב היה מתאחר ונמשך עוד שעה ושתיים, וביותר בימי הקיץ אשר זמן תפלת ערבית לא קדם משעה חצי העשתי עשר¹. היו מתפללים מנחה בשעה 6 וערבית בשעה 11 (ובשאר הימים מנחה בשעה 9 וערבית בזמנה).

כי מנן קבוע היה לי שהיו מתפללים שלש פעמים ביום, אחר תפלת שחרית היו אומרים שעור תהלים (כמו שנהלק לימי החדש) אשר על פי יסוד הוראה וענן בלתי גלוי, הנה בקשתי² את אנשי שלומנו שיחיו בכל המקומות, אשר קבעו בהבתי כנסיות דבר זה, לאמר שעור תהלים אחר התפלה, הינו שבמשך החדש יוגמר כל התהלים, ואחריו קדיש יתום, ותודה לא-ל כי נתקבל בהרבה מקומות ואשרי חלקם בגשמיות וברוחניות, ובקשתי זאת לקבע מנהג זה במקומה עומדת גם היום, ואחר כך שעור קבוע של משניות ובין מנחה למעריב אגדה, ואחר מעריב שעור גמרא.

בהזדמנות, הנה בפעם הזאת באו הרבה אנשים והכרחתי להתחיל בזמנו כאמור, וגמתי בחצי שעה השתים עשרה והתפללנו ערבית והייתי גגע במאד מהעבודה, ונוסף לזה הצער הפרטי שהיה לי אז בימים ההם, ביום א', ב' וג' חלופי דברים על ידי אמצעות שלשה רבנים הרב אראנאווסקי, הרב מוועליו והרב משדה מנוחה, עם כבוד הרב הגאון הישיש ר' דוד טעביל שיחיה קצנלבויגן

(1) מרגלא בפומיה דחסידים הראשונים, אשר בן הורה ונהג רבנו הזקן בהיותו בפטרבורג בעת מאסרו השני בשנת תקס"א.

(2) ראה בפכטיות בקונטרס לי"ב תמוז שנת ה'תש"ח (קונטרס נט) ע' כו.

על אודות האספה הכללית אשר חפצה קהלת לניגוד לקרא.

• • •

כבר עלי הדבר לדבר בארוכה, כאשר ראוי להיות בענין זה, אבל בכללות הוא, כי אנשי הקהלה הלכו בערמומית בענין זה, והרב הגאון רבי דוד טעביל שיחיה לא שם לבו לזה, ביותר – כפי מה שאמר לאחד הרבנים שיחיו הנ"ל מפרש – דכוננתו היא לנגד לי, דמאחר שאני הנני נגד אספה כללית איננו חפץ להכניס עצמו בעצם הענין, אם צריכים אם לאו, אם טובה היא או חס ושלום הפכו, ורק כאשר דעתי שאין צריכים מכרח הוא להיות עם האומרים על הן.

מסקת זו גדולה היא ועתה כאשר מסבות שונות תודה לא – לא בא הדבר לידי פעל אין ראוי לדבר בזה, ורק בעתו היה זה עגמת נפש אמתית, והיה נוגע לכללות ענין היהדות במדינתנו, והרבה אותות ומופתים ישנם כי הרעיון של האספה כללית היא מחשבה עמקה לנגע בכבת עין ישראל, במדינתנו יכוננה עליון אמן, והודו לד' כי טוב על אשר סבב סבות איזו שיהיו שנתבטל הדבר והשם יברך את עמו בשלום.

• • •

נגע ואין אונים נטלתי את ידי לאכל סעודת ערב במסבת בני ביתי יחיו איזה מינוטין [רגעים] אחרי שעה השתים עשרה, לא עברו כעשרה מינוטין [רגעים], והנה צלצל הפעמון ברעש גדול, הפתח נפתח ושני אנשים באו במרוצה וברעש גדול לחדר האכל, בקריאה : אנחנו שלוחי הפקידות ג.פ.א. מי הוא שניאורסאהן? ואיה הוא?

עודם מדברים, ופלגת אנשים מזינים באה החדרה, כלם עומדים במישור, מוכנים לשמע בקול נגיד ומצוה.

עניתי בקר רוח ובשפה ברוחה: לא ידעתי איזה שניאורסאהן אתם דורשים,

אם באתם למעון איש, בטח אתם יודעים מתחלה מי הוא הדר במעון זה, ועל כן למותר הוא הרעש וההפקדה, דברו דבריכם מה דרוש לכם ומי דרוש לכם, ועם זה, הלא גם מנהל החצר – היודע פנים את כל שכני המעונות – הולך עמכם, ולמה לכם להרעיש ולצעק.

ראש המדברים: אנכי אינני צועק כי אם כן הוא דבורי, כנראה עוד טרם ידעתם את ארחי צירי פקידות ג.פ.א.ו. הבו הראו לנו את המעון שלכם עם כל מובאיו ומוצאיו למען שנוכל להעמיד את המשמר הראוי פחק, ואתם בתור אדון הבית תלכו עמנו להשגיח בעת שנעשה הבקור והחפוש.

עניתי: כן אנכי אינני יודע ארחות צירי פקידות האמורה, ואינני חפץ לדעת אותם, ובלי ספק אצלי אשר טעות הוא בידכם, או עלילה מכונה, בכל אופן לי אהת היא, ואת צירי הפקידות האמורה, לא יראתי, אינני ירא, ולא אירא, מובאי הבית ומוצאיו יכל הוא מנהל החצר להראות לכם, והמעון שלי בידכם הוא לעשות בו בקור וחפוש כרצונכם, או כפי החק שאתם אומרים ואותי בטח לא תפריעו מסעודתי.

דברי אלה בכלל, והקרירות והעדר ההתפעלות, או מדיק יותר – הבטול הנאיבי של אורח ליובאוויטשי עשה רשם עז גם על אנשי-סלע הללו, וברגע ראשון נרפו כנפיהם ויביטו עלי בתמהון רב, ושקיטה חרישית בבית.

עברו רגעים אחדים, וקול הפקיד נחמנסאן – נער עברי מנעויל אשר אביו היה נוסע לליובאוויטש וגם הוא למד אצל מלמד בנעויל – מצוה אל המזינים לאמר: אתם לכו עמדי על פתחי הבית לשמכם, אם יבקש איש להפגס לבית תפתחו לו הדלת לרוחה, ואם יחפוץ איש ללכת גם מחדר אל חדר, או גם לדבר ביניהם לא תתנו. ראו הזרתתי אתכם, ופנה על עוזרו לולב – ממשפחת לולב היושבים בריגא – ואנחנו נגש אל העבודה לעשותה. ואתם – פונה אלי – אם תוכלו לאכל אנחנו לא נפריע אתכם. ויעמיד איש מזין בחדר זה להשגיח על הסדר המצוה מאתו.

ראשונה הלכו לחדר בנותי מרת חיה מוסיא ושיינא יחיו, לבקר בשם נידרשו מאתם לאמר להם, מאיזה פארטיע (מפלגה) המה, ויענו כי הם בהפארטיע של אביהם, בנות ישראל בעז-פארטייע (בלתי מפלגתיות), מחבבי אורחות ישראל סבא, ממאסים בשאיפות החדשות. מפני מה? – נשמע קול נחמנסאהן בשאלת תמהון – מפני מה – ענתה בתי שיינא תחיה – מפני מה אינני מחייבת להשיב לכם, אתם שואלים איך היא השקפתי, ועל זה עניתי לכם ועל שאלת מפני מה אינני מחייבת לענות או לתת טעמים על השקפתי, כי הלא, לא לשם דיסקוסיא (וכוח) באתם לבקר את כתבי ואגרותי. אנחנו – המשיכה דבריה – מה שהיינו הנוגו, ומה שהנוגו, הנוגו מגידים גלוי מבלי התחשב עם יערב לכם, ואם הוא לפי רוחכם או לא.

אתם צריכים להתחשב – הגיד נחמנסאהן – עם כחנו ונדעתנו, הפקידות ג.פ.א. אשר בכחה ובשליחותה באנו אליכם, יכולה היא לפתח גם פה אלם, ולספר גם המנח תחת פה הלב, אמנים נפלאים הם החוקרים שלנו כי להם אומרים את הכל, שם... אין מקום לבחד, שם... מדברים ברצון או שלא ברצון, שם... הכל נמס, שם אכן ידבר ויספר.

כל האסון – ענתה בתי תחיה – הוא בזה, אשר תפצים לקחת הכל בכח, באמנות ובזרוע, עד כמה מאוסה ובלתי יסודית הדרך הלזו לקחת את בעלי השכל ובעלי הדעה, בכחו של האגרוף ובהפחדת קנה רובה.

לא אכחד כי נעים היה לי לשמע דבריה האמורים בהשכל בקרירות – כמובן עשויה – ובקול מחלט, אבל עם זה נראתי במאד לגורלה אשר לא יעלה בדעתו של נחמנסאהן זה, המתפאר בכחו ואלמות ידו, לשים עליה ענש מאסר.

כְּשֶׁעָה וּמְחַצָּה עָשׂוּ בְּבֵית, הִלְכוּ מִחֹדֶר לְחֹדֶר וַיַּחֲפֹשׂוּ בְּכָל חֹדֶר חֲפֹשׂ מִחֲפֹשׂ,
אָבֵל נִרְאָה הָיָה כִּי אֵין זֶה בְּנִנְתָּם, וַיַּעֲרִיכוּ גְלִיזוֹן – אֶקֶט – וַיִּגְיֹשׁוּ לִי לְחֹתֶם עָלָיו
וַאֲקִרָא בְּכָל הַכְּתוּב בּוֹ, כִּי נַעֲשֶׂה חֲפוּשׁ בְּבֵית וּמַעִיד אָנִי כִּי נִשְׁמְרוּ כָּל חֻקֵי הַבְּקוּר
וְהַחֲפוּשׁ, וְאֲשֶׁר הוֹדִיעוּ לִי כִּי נֶאֱסַר הַנְּנִי.

בְּקִרְאִי – אִמְרָתִי כִּי לֹא אוֹכַל לְחֹתֶם גְּלִיזוֹן כְּזֶה, אֲשֶׁר בּוֹ נֶאֱמַר כִּי הַכֹּל נַעֲשֶׂה
כַּחֲק, כִּי בְשֶׁעָה שֶׁהַנְּנִי כְּמִתְמִיחַ עַל כְּלָלוֹת הַבְּקוּר וְהַחֲפוּשׁ, הַכֹּל יוֹדְעִים מִי הוּא
הַרְבֵּ שְׁנִיאֹרְסָאֵהֵן וּמַעֲשֶׂהוּ, וְאֵין סִפְק אֶצְלִי כִּי אֶחַת מִשְׁנֵי אֱלֹהִים קָרָה פֹּה: אוֹ
טְעוֹת אוֹ עֲלִילָה, אֲשֶׁר עַל שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד לֹא אוֹכַל לְהַסְכִּים וּלְחֹתֶם.

וְעַל אֲשֶׁר אַתֶּם חֲפִצִּים לְאַסְרֵנִי, כְּנִרְאָה הִנֵּה בְּקִשְׁתִּי אֲנִשִּׁי בֵּיתִי הַמְּבֻקָּשִׁים
בְּעֲדִי הוּא לְלֹא הוֹעִיל, אִךְ אֲנִכִּי הַנְּנִי מוֹצֵא לְנִכּוֹן לְהַעִיר מִצְדֵי גַם אָנִי עַל אוֹדוֹת
מֵה שְׂאֵתֶם חֲפִצִּים לְאַסְרֵנִי.

אֲנִכִּי, בְּרוּר לִי, כְּאִמּוֹר, שֶׁהוּא טְעוֹת אוֹ עֲלִילָה, אֲשֶׁר שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד יִתְבָּרְרוּ
בְּיוֹם אוֹ יוֹמִים, הַכֹּל יוֹדְעִים מִי אָנִי וּמֵה מַעֲשֵׂי, וְגַם אֲנִכִּי לֹא הִסְתַּרְתִּי פָּנָי, דֵּר הַנְּנִי
בְּאֶחַת הַעֲזִירוֹת הַגְּדוֹלוֹת שֶׁבְּמִדְיָנָה זֹו, וּמַעֲזוּנִי בְּטַבּוֹר הָעִיר, יֵשׁ לִי בֵּית הַכְּנֻסֶת,
וּמִדְּבַר הַנְּנִי חֲסִידוֹת בְּכָל שַׁבָּת וּמוֹעֵד.

זֹאת אוֹמְרָתִי, אֲשֶׁר לֹא הִסְתַּרְתִּי אֶת עֲצָמֵי מַעֲזֵי רוּאִים, נִדְמָה לִי כִּי הַמַּאֲסָר
יִגְרַם פְּרִסוּם בְּלִתִּי נִרְצָה, לְדַעְתִּי טוֹב יוֹתֵר לְחַכּוֹת בְּהַמַּאֲסָר עַד אֲשֶׁר יִתְבָּרַר
לְכֶם הָאֱמֶת, בְּאֵם אַתֶּם חֲפִצִּים בּוֹ, וְאֵם בְּנִנְתְּכֶם לְהַאֲפִיל אֶת הַטְּעוֹת אוֹ הַעֲלִילָה
בְּמַכְסֵה עוֹר פֶּחַשׁ וְשֶׁקֶר – בְּרוּר לִי כִּי תִתְחַרְטוּ עַל זֶה, הַכֹּל אַתֶּם יְכוּלִים לַעֲשׂוֹת,
אָבֵל אֶת שְׁנִיאֹרְסָאֵהֵן לֹא תִאֲסְרוּ בְּחוּטֵי כְּזָב אוֹ בְּפִתִּילֵי עֲלִילָה.

עוֹדְנִי מִדְּבַר, וְרֹאשׁ הַפְּלָגָה נִחְמָן–סָאֵהֵן, לֹא נִתְנַנְנִי לְדַבֵּר עוֹד, וַיִּגַּד: פְּקִידוֹת
ג.פ.א.ו. אַחֲרָאִית הִיא בְּעַד פְּעֻלוֹתֶיהָ וְאִינְנָה יִרְאָה מִבְּקִרְתָּהּ הַעוֹלָם מֵה שְׂיִאֲמָרוּ הַבְּרִיּוֹת,
וְכֹאֲשֶׁר נִתְּנָה פְּקִידָה לְקַחַת אֶתְכֶם לְמַאֲסָר בְּטַח יֵשׁ לָהּ הִיכָלֶת עַל זֶה, וּמִתְפַּלֵּא הַנְּנִי
עֲלִיכֶם אִיךָ תוֹכְלוּ לְדַבֵּר כְּכֹה, דַּעוּ כִּי אִסוּר אַתֶּם "אִיר זַאִיט אַן אַרְעֶסְטִירְטֵעֵר".

עניתי : לא אבין מדוע הפסיקוני בדבורי באפן אשר לא נתנו לי לגמור את דברי ובקשתי.

מה – התרגש נחמנסאהן – בקשה אתם חפצים לבקש, הרשות בידיכם לבקש, כמו כל אסיר שאינו משלל הזכות לבקש, אבל למה תדברו בלשון רע, האם בלתי מבינים אתם את המצב, כי לא לשוח באנו אליכם, ולא לשמע בקשת בנוותיכם ואנשי ביתכם, ואתם – פנה בחמתו אל בנותי יחיו – צאו מפה, אם עוד רגע תדברו כלכם תאסרו. ובנה – הגביה את הקנה רובה שלו – אדבר עמכם, ואז תעזבו כלכם את יפי הדבור שלכם "די קראסיווארעטשיוואסטי".

אנחנו – אמרה בתי חנה תחיה – מדברות באותה השפה שמדברים אנשים, מי שהיו אנשים בכל עת ובכל זמן, לא בשפת האנשים אשר זה עתה יצאו מן הרקק הבלתי יכולים לדבר עם אנשים דבורי משור, וכל ענינם רק להראות באקדוח ולהפחיד במאסר, את אבינו הניחו לנו, אל תקחו את בבת עינינו, הננו כלנו אני ואחיותי הולכות בשמחה למאסר תמורת אבינו, אבינו חלוש הוא, הרופא צנה עליו לבלי לצאת החוצה, הביאו רופא, בקרו אותו, האפשר לקחת אותו למאסר, אותנו קחו, ופה הניחו משמר עד אשר הרופא ימצא כי אפשר לו לצאת החוצה, הלא גם אתם אנשים, גם בכם יש דבר זה שהעולם קוראים אותו רגש – געפיהל גם בכם יש דבר זה שהעולם קורא אותו ישר – סאנועסט – ותבכה בקול.

אח ! נאר רצון קאן פארשטעלן – עניתי בצחוק – אז בקשה און טרערן קאן העלפן (רק רצון יכול לדמין שבקשה ודמעות יכולות לעזור). טאכטער (בתי) – פניתי לבתי חנה תחיה ולזוגתי ושתי בנותי העומדות כלם לבנים פשילג, ועיניהם יורדות מים – א ינן און תחננונים איז צוויי בעזונדערע זאכן (ינן ותחננונים הם שני דברים נפרדים). מדוע – פניתי אל נחמנסאהן בקול מחלט – לא נתתם לי לכלות את דברי, כל עניני ההפקדה, המוסר, הלמוד וההכנה או הסברה בחקי הדרך ארץ איך לדבר עם אנשים תוכלו לדבר עמדי בבית האסורים, ופה עליכם לשמע את אשר אני מדבר, עודני בכתלי מעוני והנני חפץ לדבר את אשר ישמעו אנשי ביתי,

פלומר במעמד צדים נאמנים אשר לא תוכלו לכחש.

דבריכם – אומר נחמנסאהן – מהולים בארס, אין אתם נהנים ואינם נראים לכם חקי הממשלה ההווית, נו... על דבר זה עוד נדבר... ועתה דברו את אשר חפצתם להגיד במעמד אנשי ביתכם, בעדים אשר לא נוכל לכחש – ובשחוק על פניו קרץ בעיניו להעוזר לולב וחקריו המזינים שלשה אנשים שעמדו בחדר ברגע ההיא – .

הנני דורש אשר יתנו לי הרשיון להניח תפלין ולהתפלל, ואם החק ירשה לתת לי אכל ויומסר לי שלא על ידי אמצעות איש זולת אנשי ביתי.

אתם – חוזר נחמנסאהן על דברי – מבקשים לתת לכם הרשיון להתפלל, הנני אומר לכם כי יכולים אתם לקחת תפלין ספרים ניר ועט עופרת ומבטיח אתכם נאמנה כי איש לא יפריע אתכם מלהתפלל, לקרא ולכתב, עוד היום תשובו הביתה פי בבואכם יחכה עליהם מנהל הפקידות וישאלכם איזה שאלות ותוכלו לחזור הביתה.

• • •

בשעה זו שכבר פלו כל הדבורים וחכו על ביאת עגלת-מכונה להובילני למעון החדש "בית האסורים השפאלערגני", באתה כבוד אמי מורתי הרבנית תחיה, אשר עד עתה הייתה בחדריה ולא ידעה מכל הנעשה בבית מעוני, פי ראש הפלגה נחמנסאהן בקש אשר לא יעשו רעש שלא לעורר אותה משנתה, אמנם באיזה סבה נודע לה לא אדע, אבל פתאום באה לחדרי, ותרא את האורחים הבלתי קרואים, ותמחה פך ותקרא בקול חרד לאמר... מה זה? למה באו? האם גם על אנשים נקיים מפשע, עובדים לטובת הזולת כמוך בני, ידם יכפאו?... ברגעים אחרים נודע לה המצב. לא – קראה בקול אדיר – לא אתן מחמד נפשי לקחת אותך... אנכי הנני הולכת תחתיך, קחו אותי – פנתה בבקשת רחמים אל

ראש הפלגה – קחו אותי, אל תחרירו את מנוחת בני, בני יחירי, העונה בצרתן של אחרים, האם גם על ישרי לב תעריכו משפט קשה כזה? אי ונאבוי, מאסר... – ככי תמרורים – אי לנו נאבוי לנו... בעלי... את בננו יוסף יצחק לוקחים... בנך יחידך המוסר נפשו לעשות טוב... בנך יחידך... יחידך השומר מצנתך במסירות נפש... אי שודדים באו... רוצחי נפש ישרה בעד מה? ... אבות קדושים... נרדם חפצים לכבות... יהי מה! יהיה מה שיהיה! אנכי לא אתן לקחתך.

בבקשה – פנה אלי ראש הפלגה – להשקיטה, לכו אתה עמה לחדרה, אנכי אינני אשם על אשר היא נתרגשה באפן כזה הלא אנחנו היינו שקטים, אנחנו לא חפצנו להפריע את מנוחתה, דברו על לבה.

בשעה ההיא חשבתי, כי גם בעמק רע יש בו תערכת טוב, אותם הדבורים בלתי ראויים היו להשמע מפי אכזר אשר ידו מגואלה בדם, בדם בני אדם, האם איש-סלע כזה גם לו לב, האם גם לו ישר, האם גם לו מוסר כליות, האם גם הוא נתרגש ברגש רחמים, או כי נזכר אשר העומדת ומיללת היא הרבנית הלויפאוטיטית, אשר שמה נודע לשבח ולתהלה, ומי יודע אפסר הרהר תשובה וחרטה על רע מזלו שפכה הגיע לו להיות ציר ג.פ.א.

הלכתי עם כבוד אמי הרבנית תחיה לחדרה, שם דברתי איזה דברים אשר לא יכלתי לדבר בפני האורחים, אף כי לא הפריעו אותי כלל, כי הלכו החוצה לטייל, וכביתי הניחו רק משמרת אנשי חיל מזינים עד אשר תבוא העגלה.

• • •

אנכי לא יכלתי להבין מאין באה לי צרה, ומי האשם בזה, כמה סבות היו לי כמה לתלות זאת, אף הנראה לי ברור יותר היה כי בתור ערבון ומשפון "זאלאזניק" לוקחים אותי.

את השערתך זאת הגדתי לאנשי ביתי יחיו. בעד מה? – שואל אותי חתני הרב שמרית גור-אריה שיהיה. בעד מה? – ענית – אינני יודע, אבל כן הוא, מסירה

– הגידה כבוד אמי מורתי הרבנית תחיה, מסירה – ענו אחריה זוגתי ובנותיה יחיו – מסירה.

לא – עניתי לא, אינני מאמין כי ימסרו אותי, ואין לי במה לתלות מסירה זו, אין זה אלא כי בתור ערבון – זאלאזשניק – לוקחים אותי.

מה עלינו לעשות – שואל חתני הרש"ג [הרב שמריה גורארי] שיחיה – הגידו לנו דעתכם מה לעשות?

מה לעשות? – עניתי – ראש נראשונה להודיע באהל הוד כבוד קדשת אדוני אבי מורי ורבי הרב הקדוש זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע, להודיע בליובאוויטש, ניעזין והאדיץ³, לבקש מאת אנשי שלומנו להגיד תהלים בבתי פגסיות בימים הראשונים. ימים ראשונים – חוזרים וכופלים הדברים בנותי נחתני יחיו, ומה אפה חושב, חס ושלום?... את זה – עניתי – נראה בעזרת השם יתברך אחר כך. לא תעשו רעש, ובטח ינדע תכף ומיד בהרבה מקומות.

את אשר – הגדתי הלאה – יעשו אנשי שלומנו שיחיו למקומותם הן פה והן – במקומות שונים אין למנע אותם, אבל מצדכם תשתדלו בכל האפשרי על ידי הברות. ולכל לראש להודיע לכל מקומות הלמוד אשר לא יפריעו חס ושלום את מלאכת הקדש, ובטח עתה יכבד עוד יותר קבלת הכספים, כיהפחד והיראה יפל על כל העוסקים בזה בחפץ ורצון, ומה גם אלו העוסקים על פי ההכרח וכפיה, שימצאו טעם נכון לסוג אחר.

על כן עליכם לדעת פקדתי החזקה אשר מבלי התחשב עם החובות גמ"ח אשר מגיע ממני תשתדלו להשיג עוד כסף בגמילות חסדים ותשלחו העזר הדרוש לכל מקום של למוד ותדעו כי עד אשר ישיבני השם יתברך לביתי עליכם למלאות גם את מלאכתי בסדר מסדר.

3) בליובאוויטש – אהל כבוד קדשת אדמו"ר ה"צמח צדק" ואהל כבוד קדשת בנו אדמו"ר מהר"ש. ניעזין – אהל כבוד קדשת אדמו"ר האמצעי. האדיץ – אהל כבוד קדשת אדמו"ר הדיין.

על פי הדברים אשר שמעתי מאחד מבני ביתי, היה ברור לי כי מזכירי מר
תיים שיחיה ליבערמאן כבר יודע הוא מאת הנעשה במעוני, ובנדאי כי בער את
כל הכתבים אשר יוכלו לאשם אותו בתור מזכירי, ומה טוב היה אם היה עוזב
את מעונו עד יעבר זעם, כי למה יסבל גם הוא, ועוד זאת כי הוא האחד אשר היה
יודע להמשיך העבודה, כי מכיר ויודע הוא מה שצריכים לעשות, אבל בנדאי לא
ימצאו אצלו מאומה, ותודה להשם.

כבוד אמי מורתתי, זוגתי, בנותי, חתני יחיו, כל אחד עומד משתומם, פניהם
לבנים כסיד, העינים מלאים דמע, בשעה ההיא לא נמצאו דברים, כלם מביטים
עלי בתמהון, בתקנה, בגעגועים, ברחמנות, בתחנון, ואין אומר דבר.

פלא! הלא הרגעים ספורים, מחכים על בוא עגלת המרכבה, בעוד רגעים
יבואו לקחת אותי אל המשמר, אל בית האסורים שפאלערני.

השם שפאלערני ידוע לכל, הכל יודעים, כי שפאלערני היא דבר מאים, השם
בעצמו מטיל אימה, פחד וחרדה, וכשמזכירים שפאלערני הכל ברור, ולגדל
פרסומו של מעלת אימת בית האסורים אשר ברחוב ההוא, נקרא בפי כל בשם
התאר "שפאלערקע",

שפאלערקע זו אשר אימתה נופלת על הבריות בלי הבדל דת, לאם, מפלגה,
נודעה היא גם בפי תינוקות והפל יודעים כי מכיון שלוקחים לשם אינו דבר של
שחוק או הוראת שעה, כלומר על יום או יומים.

מכיון שהאדם נדון לקחתו לשפאלערקע הוא אחד משני אלה: או שכבר דינו
מתלט, או שצריך דרישה נחקירה, וביותר בדיקה.

חושב הנני אשר אלה אשר יקראו דברי אלה לא ידעו מה בין חקירה ודרישה לבדיקה, וכבוד עלי הדבר מכמה טעמים להאריך בזה, אף החקירה ודרישה היא רק בדברים, שאלות ותשובות, לא כן בדיקה, היא כעין רמזי ענינים מכריחי הדבור, כמאמרו של נחמאנסאהן, "שם מדברים, שם נפתח הפה, שם אומרים, מגידים, חוזרים ומגידים".

חקירה ודרישה הם דברים קלים, ודברים קלי הערך כאלו נעשים בשאר מקומות בעיר, לא כן שפאלערקע, אשר באים הם מבנין הכבוד, ולשפאלערקע זו – הנני מחכה על עגלת צבא המיועדה לבוא כל רגע, והרגעים ספורים.

• • •

ובשעה זו אשר רגעי ספורים, הרבה יש לדבר, הרבה יש לבקש, הרבה יש לצוות, הרבה יש לסדר, הנה דוקא בשעה זו אין הפה מדבר, ואין המוח שליט על הלב.

הלב מתרגש, ומתרגש ביותר, אין נותן להמוח להרהר, להמחשבה לחשב, ולכח הדבור לדבר, אבל בכל זה בחסדי השם ותברוך לא הנחתי מעמדי, דברתי איזה דברים קצרים שמכילים הרבה בהנוגע להסתדרות העבודה, ואמיתי להם:

"ברור לי אשר רשת הכינו לפעמי, באשמות כבודות ביותר, בעלילות נוראות, וגם ינסו להכריחני להודות על אשר לא חטאתי, כלומר בענינים שאינם נוגעים למלאכתי, מלאכת החזקת היהדות והחזקת התורה – ויהי מה, לא יפעלו אצלי מאומה. אם ישאלוני אודות עבודתי, – אגיד את הכל, כלומר שהנני עוסק בהחזקת התורה ולומדיה במדה שהיא, אם ישאלוני מי הם חברי המשתתפים עמי, אקח הכל על עצמי, ובכך אם יאסרו עוד את מי, ויאמרו לו כי הוא על פי יסוד דברי שהגדתי, תדעו כי הוא שקר גמור,

וכאמור אשר אצלי לא יפעלו מאומה, ואין דבר בעולם אשר יכריחני לעבר על החלטתי זו, ונעליכם לדעת זאת, ברור לי כי כבר יש חמר לעלילה רבה אשר לולי זאת לא היו עושים צעד כזה, רואה הנני בפני נתמנסאהן פי יודעים המה מה שעושים, ובטח בראו חמר כזה אשר מדמים בנפשם פי יוכלו להרע לכלל ישראל על ידי מאסר זה, אבל בטוח הנני ברור באלקי אבותינו הקדושים אשר הוא יתברך יפדני מידם, ואשוב אל עבודתי כבראשונה. שמרו לקים את אשר אנכי מצוה ואל יפל לבבכם, והאלוקים יעזרנו. רק את הקתבים תקחו מן הבית ותחלקום במקומות שונים בטוחים."

• • •

עוד לא הספקתי לכלות דברי אלה שב לולב והגיד כי המרכבה מחכה עלי וכי עלי למהר.

עניתיו: אלה הם מן הדברים שבזמן הנוכחי ברוסיה לא יכולים להפסידו, ואף אלה האוסרים את האחרים, יכולים להיות שקטים, שהתור שלהם גם כן יגיע, אסור למהר, שכן, דבר זה עצמו לא נפסיד.

לבשתי את בגדי העליון, לקחתי ברפת פרדה מאת הרבנית תחיה, זוגתי, ובנותי חנה, חיה מושקא, שיינא חיו, והלכתי לחדר נכדי, בן בתי, היגד שלום דובער חיה, לראותו טרם הלכי אל שפאלערקע.

יגד יקר ונעים שוכב בערשו, ערש ברזל קטנה, ישן לו בנעימה, יאריף השם יתברך ימיו ושנותיו לאביו ולאמו, ולשמחת לבב כל משפחתנו ולשמחת לבב כל אוהבינו וידידינו חיו, יגדלוהו לתורה ולחפה ולמעשים טובים.

רגעים אחדים עמדתי בחדרו, ובלי חשבון הוצאתי אנחה מלבי: הרי רצון, אשר הוא, היגד הלזה יחיה לארץ זמים טובים, יהיה גדול באחיו, יעמד על אותו בסיס אשר עומד זקנו, בלי חת מפל דבר בעולם, ילך באותו הדרך אשר

דרכו כבוד קדשת אבותי הקדושים בתעצומות עז, דם קדוש הנוזל בעורקיו הפא בירשה מאב לבנו, לנכדו ולנינו.

ברגעים ההם נזכרתי את שיח קדש הקדושים אשר שמעתי מהוד כבוד קדשת אדוני אבי מורי ורבי הרב הקדוש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, אשר ספר לי כי בעת הפנסי לבריתו של אברהם אבינו, כרגיל בכיתי על הפאב, אמר הוד כבוד קדשת אדוני אבי זקני הרב הקדוש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע מה אתה בוכה, לכשתגדל תהיה חסיד ותדבר חסידות בשפה ברורה.

והלואי כי נכדי זה לכשיגדל יעמד על אותו הבסיס ועל אותו המעמד אשר סללו הוד כבוד קדשת אבותינו הקדושים לעמוד חזק בכל הנוגע לתורה ויראת שמים, מבלי חת מפל מונע ומעכב, וילחום בעד החזקת התורה ויראת אלקים ויעמד ליגע יראי אלקים.

• • •

ברכתי את אנשי הבית המשרתים אשר לשמע אזניהם ולמראה עיניהם כי הנני נאסר ונלקח לשפאלערקע האימה, כבשו פניהם בקרקע ולא יכלו להביט בפני, כי נבחרו ונרעשו למראה זו (תחלה לא ידעו מזה כי השמירה היתה מפסקת בינינו והם היו עצורים בחדר הפשול) וכח לא היה להם לענות לי ברכה.

נשקתי את מזוזת הבית וישבתי על אחד הספסלים. הפקיד לולב ומשרתי אנשי חיל המזינים סובבים אותי כארז אסיר, וכחקי בית האסורים.

חפצי : תפלין רש"י רבנו תם ושימושא רבא טלית וחרגורה, וספרי : סדור, תהלים, תנאי, ושאר החפצים : לבנים, מטפחת, מיני אכל, וואליעריאנא, פר קטנה, הונחו בתכריף אחד, שק נוסעים, והשק הלזה על מכסהו רשומים אותיות : ש.ש. – בלשון אשכנזי – אשר קנהו וישתמש בו הוד כבוד קדשת אדוני אבי מורי ורבי הרב הקדוש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע בכל מסעיו משנת תרע"ג, וגם מכסה – פליעד – נתן לי.

החפצים לא חפצתי לשאתם בעצמי ונתתים על יד אחד השומרים המזינים, ויקפץ לולב ויקח את החפצים מיד האיש חיל ויאמר: תנו לי את החבילה, אני אשא אותה, חסידים נשאים חסידים, סבי נשא את החבילות אצל סבכם ואני אשא את החבילה שלכם.

לקחתי את השק מידו ואמר: סבכם הוא חסיד וזכה לשאת חבילות סבי להיכן שסבי הלך, אתם רוצים לשאת את החבילה שאני אלך לאן שאתם רוצים חס ושלום, לא, זה לא יכל להיות, בדרך שלכם לא אלך, אם כי חסידים נשאים חסידים. נאקח את תרמילי ואתגהו על יד השומר כבתחלה ונאנשק את מזונת הבית נאצא עם חברת המלוים המזינים, מלפני, מימיני, משמאלי ומאחורי.

עודני הולך בשליבות הבית ואשמע קול בני ביתי יחיו מתחננים: תנו לנו ללכת ללוות את בני בעלי, אבינו, עד החצר, עד המרכבה. נאפנה לאחורי ונאראה והנה איש חיל מזין עוצר בעדם מלכת, נאקרא בקול אל הפקיד לולב, מדוע אינם נוהגים להם ללכת ללווני, האם יש לכם רשות על זה.

קולי הבטוח ודברי הברורים עשו עליו רשם חזק, ויפקד על האיש חיל כי ילך לו, ויתן לבני הבית יחיו, ללכת, והולכים אנחנו פלנו יחדו, עד כי יכלתי לדבר עם חתני רבי שמריה גורארי שיחיה דברים אחרים.

ובחצר הכל שקט, אין איש, זולת אנשי ביתי יחיו ופלגת השומרים ופקדיהם נחמנסאהן ולולב.

פה, אומר נחמנסאהן, עליכם להפרד איש מרעהו, כי אנכי לא אתן אתכם לצאת לרחוב. ופה בביאה עליכם לנשק איש את רעהו עם כל הנימוסים של בעלי ספרות הגבוהות. כה דבר בשחוק נוקם.

לא נאה – פניתי לנחמנסאהן – לאיש פקיד בעל משרה גבוהה הדורש חתימת תעודה כי בקוריו וחפושיו נעשים בנימוס ובזהירות הכבוד, לאיש אשר כזה לא יאה לעצור בעד בני בית החפצים ללוות את היקר להם.

הלכו – ענה נחמנסאהן בְּחַרֵי אִף : פְּנֵאָה עוֹד אֵין אַתָּם יְכוּלִים לְהִתְרַגֵּל עִם
הַמַּצָּב כִּי אִסִּיר אַתָּם וְעַלֵיכֶם לְהִשְׁמַע לְפָקֶדֶת הַמְּפַקֵּד אֶתְכֶם.

מִי הַמְּפַקֵּד ? – שְׁאַלְתִּי – וַיֵּמָּה הִיא הַפָּקֶדָה ? רואים אַתָּם בְּרוּר כִּי בְּכָל חֶזֶק
דְּבָרֵיכֶם לֹא תִפְּלוּ עָלַי חֲרָדָה.

בְּבִקְשָׁה, כִּי תִמְלְאוּ רָצוֹן בְּנֵי בֵּיתִי יְחִיו !

כְּרָגַע הַלֵּךְ הַצֵּדָה וְאַנְחָנוּ כְּלָנוּ יִצְאָנוּ אֶל הָרְחוּב. הַמְּרַכְּבָה עֲמָדָה סְבוּכָה עִם
אַנְשֵׁי חֵיל מְזִינִים, וּבְהַמְּרַכְּבָה יָשָׁב אִישׁ אֶחָד פְּנֵאָה מְכַבֵּד, אִישׁ כָּבֵן אַרְבָּעִים
שָׁנָה וְתֵאָרוּ כָּבֵן מְדִינָה אַחֲרָת, מְעוּטָף בְּבִגְדֵי נוֹסֵעַ, לְבָן פְּשָׁלֵג, עֵינָיו מְפִיקוֹת
בְּהִלָּה נוֹרָאָה וְאֵימָה חוֹפֶפֶת עַל פָּנָיו, וְלִמּוּלוֹ יוֹשֵׁב אִישׁ חֵיל מְזִינֵן הַשׁוֹמֵר אוֹתוֹ.

בְּצִאתִי אֶל הָרְחוּב מִבֵּט עֵינַי נִפְּל עַל הַשְּׁעוֹן הַגָּדוֹל הַתְּלוּי בְּחִלּוֹן בֵּית מִסְחָר
הַשְּׁעוֹנִים מַעֲבָר לְרְחוּב עַד מְעוֹנֵי, לוֹחֵית–מְסַפְּרִים הַלְּבָן כְּפָנֵי בְּנֵי בֵּיתִי יְחִיו,
וְצִיּוּגֵי מְסַפְּרֵי הַשְּׁעוֹת הַשְּׁחֹרִים כְּעוֹרֵב, וְהִרְאָה הַזְּמַן עֲשָׂרִים רְגָעִים עַל שְׁעָה
הַשְּׁלִישִׁית בַּקָּר.

בְּמִשְׁךְ הַשְּׁתֵּי שְׁעוֹת וְעֶשְׂרֵה רְגָעִים הִלְלוּ, כְּמָה צַעַר וְיִסּוּרִים, פָּחַד וּמִוְרָא
סְבָלוֹ בְּנֵי בֵּיתִי יְחִיו, וּבְגִלְלָה מָה, בְּגִלְלָה עַלִּילַת שָׂאָ, בְּגִלְלָה מְלִשִּׁינוֹת, בְּגִלְלָה חֲזוֹקַת
הַיְהָדוּת, בְּגִלְלָה חֲזוֹקַת הַתּוֹרָה.

רְגָעִים אַחָדִים עֲמָדָנוּ כְּלָנוּ יְחִדּוּ, וּבְעֶזְרָתוֹ שֶׁל אֶחָד מִבְּנֵי הַשְּׁמִירָה עַלִּיתִי עַל
הַמְּרַכְּבָה, יִשְׁבְּתִי עַל הַמְּקוֹם אֲשֶׁר הִרְאוּ לִי, וְלִמּוּלִי בְּתוֹר שׁוֹמֵר יָשָׁב לוֹלֵב, – כִּי
נְחַמְּנִסָּאָהֵן יָשָׁב עִם מוֹבִיל הָעֵגְלָה – וְרַק קָנָה רוּכָה בְּיָדוֹ, בְּטַח כֵּן הוּא חָק בֵּית
הָאִסּוּרִים.

הָיוּ בְּרִיאִים – קָרָאתִי – וְחֲזָקִים וְהִשָּׁם יִתְבָּרַךְ יַעֲזֹר לָנוּ לְהִתְרַאֲוֹת בְּקָרוֹב
בְּבְרִיאוֹת, וּבְרָגַע זֶה הִסִּיעַ הֲרַכְּב אֶת הַמְּרַכְּבָה וְנָסַע.

• • •

וארצה, עומד בקרן הרחוב, את ידיר ביתנו הססיד ר' אליהו חיים שיחיה אלטהויז ופניו מפיקים בהלה ואימת חרדה, נארפין לו בראש, לאות ברכת פרדה, אבל ראיתי כי אינו מבין מאומה, ומצבו כאיש אשר עוד רגע יתפרץ בקול בכי, או התרגשות של מרדף לב, וכעבר רגע פנינו לשמאל ברחוב ליטעיינע ופגשתי בהארך מר פנתס בר' אליהו חיים שיחיה אלטהויז. פלצות אחזתני בראותי פניו הלכנים ועיניו השחרות בולטות וגבהו התקפל, מסתפל הוא, חפץ לראות, אבל כנראה אשר איננו רואה, ובעוד רגע פנינו לרחוב הימני היא שפאלערנא אשר ברחוב ההוא עומד הבית הגדול, מספר עשרים וארבעה – שפאלערקע.

ושפאלערקע זו סגורה ומסגרת, נחמנסאהן ולולב נתנו צו אל המשמר פי ישמרו היטב את "האזרחים הנכבדים" היושבים במרפכה, כלומר אותי ואת חברי, ובעצמם מהרו אל שומר השער, אבל פלא גדול, שומר השער אינו נותן להם רשות הפניסה, שומר זה אינו חפץ לענות את הפקידים, והשומר אשר מבפנים השער פתח חר קטן ושואל מה, מה שהוא שואל אינני שומע אבל רואה הנני כי נחמנסאהן ולולב מצטערים ומתרגשים, משיחים ביניהם, ולולב קרב אל המשמר שלנו ונחמנסאהן מתפרץ לכנוס בשער, אבל השומר הפנימי מסגיר את החור, ונחמנסאהן חפוי ראש עומד על מקומו ידו אחת על מנעול השער, וידו השנית אוחת במטפחת להעביר את טפות הזעה אשר פסו פניו הנלהבים.

כמה זעות המה, יש לך זעה המעברת עוונותיו של אדם, זעה של מצנה, זעה של תורה, זעה של פרנסה פשרה וטהורה, זעה של יגיעת כפים ויש גם זעה של פעם ורציחה, זעה של תלין, זעה של שורד ורוצח.

לולב העומד אצל המשמר קורא אל חברו נחמנסאהן : אנו מאחרים את המועד, אפל יקח את... לנו אומר כך, ובעצמו הוא ישן שנת עצל, צריכים יהיה להגיד ל... וכאשר...? קח את הדבר בידו אז לא יישן או יישן לעולם ועד... ורעש פתיחת המנעול נשמע, אבל אותנו צנה ראש המשמר לולב לחפות לבלי למהר ללכת עד אשר יאמרו לנו.

שכני היושב בצדי מתמוגג, האיש חיל, שומר הפרטי, מביט עליו בשבע עינים, הכידון בידו השמאלית והקנה רובה בידו הימנית, וכל העת מביט עליו, אף רגע לא הניח מבטו ממנו, והוא לבן פשלג וכמעט בלו רועד, מתבונן הנני במלבושיו והם תפורים בטעם אירופי, אינו חסר מאומה, גם בתי ידים של משי, אבל פניו נוראים, ובכל רגע עלול הוא רחמנא לצלן למיתה חטופה.

עמדו ! – נתן צו – וירדו מן המרכבה "אזרחים נכבדים" ובה ברגע כל המשמר נסוגו לאחוריהם מן המרכבה ועמדו בשתי שורות לעשות לפנינו מסלה מן המרכבה אל השער,

בראשונה, עמד וירד שכני, כי ישב לימיני וקרוב יותר אל עבר היציאה, אנכי לא מהרתי לעמד, ואחר בן ראיתי כי טוב עשיתי מה שלא מהרתי, כי אחרי ירדו לקחו תפציו, תבה גדולה, זאגראניטשנע, אשר עליה ישב השומר, יפה היא התבה ומעבדה, כי מחוץ לארץ היא, אשר ביימינו אלה אינם נראים תבות כאלו.

ואז נוכחתי לדעת, כי האיש בן מדינה אחרת ואינו מכיר בשפת המדינה. כי ברמזים הראו לו אשר עליו ללכת בשער זה, ושני אנשים יצאו מן השער ויקחו את התבה וישאוה, וכאשר כבר נכנסו בשער ונחמנסאהן עמד בפנים השער, וירמז אל עמיתו לולב, וזה האחרון פנה אלי ויאמר בשמחה חרישית:

כעת הטריחו עצמכם, ואני אקח את החבילה שלכם, ברצונכם או שלא ברצונכם, כעת אתם אצלנו כאורח ועליכם לנהג בהתאם להוראות שלנו.

אכן, נצחון גדול, אף אני תקנה שרק לזמן קצר – עניתי בקול מתון ובטוה.

לא לדבר – נשמע קול אחד השומרים המזינים, אשר, פנאקה, כי סוף דבר לא יכל לעצר בעד רשעתו ושנאתו ליהודים, ובפרט ליהודי הנחשב למכבד בין היהודים שומרי דת.

• • •

נחמנסאהן הולף לפני, שגני שומרים מזינים – חדשים, כי אלו שהיו תחלה נשארו בחוץ – מימין ומשמאל, ולולב מאחורי.

עברנו חצר גדולה ובית בעל שש קומות, מפל ארבעת צדדי החצר, ובכל צד כשתיים שלש ביאות, ואין איש בחצר – מלבד השמירה העומדת בסמוך לשער – ונחמנסאהן ממנה בהלכו, ומכרח לחכות עלי שהנני הולך במתינות יתרה על המדה, רגלי היו כואבות, לא עלינו, וגם לא מהרתי ללכת. ועוד טרם שנכנסתי התחלתי לדרש מאת נחמנסאהן אשר יקיים הבטחתו דבר הנחת תפלין ותפלה.

צעד אחר צעד ובמנוחה לרגעים בין קומה לקומה הולך הנני בכבדות בשליבות המוליכות אל בית הפקידות. ונחמנסאהן הולך לפני ויפנה אלי ופניו בוערים כלפידים ויאמר: עוד טרם דרכתם על מפתן בית הפקידות – לעשות המטל עליכם, כבר אתם באים בדרישות כאלו, דבר פלא האם עוד אינכם חפצים לדעת המצב שלכם, הטרם תדעו חקי האסירים, ראשונה תבואו אל בית הפקידות, תמלאו חובת האסיר לענות על כל השאלות אשר בשאלון, ואחר כך, בבואכם אל חדר כלאכם, שמה תתפללו. חושב הנני אשר בעוד שעה תשכחו את הכל ותחכמו לדעת את המצב האמתי שלכם, ולא תוסיפו לדרש הבלים כאלו, שכחו כי אתם שגיאורסאהן מכבד ה"באגאמאלניקעס" (המתפללים לה), והנכם איש פשוט הנקנס בענש מאסר או שארי ענשים כמדת חטאיו, די יותר מדי חטאתם נגד בעלי העבודה והמלאכה, אף עתה תשלמו בעד הכל.

אנכי לא עניתיו מאומה, רק הבטתי בו במבט פנה אשר ראיתי כי מבטי זה פלח את כליותיו, ופעל עליו יותר מאיזה טענה שתהיה.

מה אתה חושב – פנה נחמנסאהן אל לולב – כאשר האזרח נכבד הלזה, אשר זה עשיריות בשנים מתעדת בחלבה ושמנה של הברגנות יבוא אל המדור החדש, אל הסלון השפעלארקי, לא גריח לו ריחם של מטעמי הלחם השחור והדיסה, ושם יעזב את גאנתו, שמה לפני שלחן... דבר, שמה יביע, יענה, הלא כן אזרח נכבד?

אִיֵּה הַבְּטָחָתְכֶם – אֲמַרְתִּי לְנַחְמָנְסָאֵהֶן – כִּלְאֵ שׁוֹמְעַ מַה שֶּׁהוּא מְדַבֵּר עִם לִוְלָב – הַבְּטָחָתְכֶם לִי בְּאֲמוּנַת אוֹמְן צִיר בֵּית הַפְּקִידוֹת ג.פ.א.ו. אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לִי לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין וְלְהַתְּפַלֵּל, וּמִדּוּעַ לֹא אֲמַרְתֶּם לִי בְּעוֹדִי בְּמַעוֹנִי כִּי לֹא תִתְּנוּ לִי לְהַתְּפַלֵּל, מִי עָכַב עַל יַדְכֶם לְהַגִּיד אֶת הָאֱמֶת, מִמֵּי יְרֵאתֶם, וּמִדּוּעַ הַבְּטָחָתְכֶם לִי נְאֻמָּה. כִּכָּה עוֹשֶׂה צִיר בֵּית פְּקִידוֹת ג.פ.א.ו. ?

צְחוּק מְנַצֵּחַ צָחֵק נַחְמָנְסָאֵהֶן בְּעִנְיַן מְהוּל בְּנִקְמָה, וּבָהּ בְּרִנָּה רְאִיתִי כִּי דִבֶּר לִי עִם אִישׁ אַחֵר, אֵינְנוּ נַחְמָנְסָאֵהֶן זֶה אֲשֶׁר הָיָה בְּמַעוֹנִי, וְאֵינְנוּ גַם זֶה הָאִישׁ אֲשֶׁר עָמַד בְּחֶצֶר, הִנְהוּ פְּקִיד ג.פ.א.ו. אֲשֶׁר לְכָל לְרֹאשׁ צְרִיכִים לְהַשְׁלִיךְ אִימָה וּפְחַד עַל הָאִסְרִים וְלְהַבִּיאֵם לְמַצֵּב שֶׁל בְּהֵלָה, אִימָה וְחִרְדָּה אֲשֶׁר אִזּוּ נִקְל יוֹתֵר לְשִׁלֵּט עֲלֵיהֶם וְגַם לְהוֹצִיא מֵהֶם הוֹדָאָה עַל דִּבְרֵי שֶׁלֹּא הָיָה בְּעוֹלָם.

בְּשַׁעָה הַזֶּהיָא נִזְכַּרְתִּי הָא דְמְבוֹאָר בְּ"רֵאשִׁית חֻכְמָה" הַתְּחִלַּת מִסְכַּת גִּיהֵנוּם. כְּתִיב לְפָנָי זַעֲפוּ מִי יַעֲמַד וּמִי יָקוּם בְּחֶרוֹן אַפּוֹ, רַבִּי זְעִירָא פִּתַח לְעֲלוּקָה שְׁתֵּי בָנוֹת, הַב הַב. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר שְׁתֵּי כְּתוּבֹת שֶׁל מְלָאכִים עוֹמְדִים עַל פִּתְחֵי גִיהֵנוּם וְאוֹמְרוֹת הַב, הַב, אִיֵּתִי, אִיֵּתִי.

עוֹד צְעָדִים אֲחֵדִים וְנַחְמָנְסָאֵהֶן פִּתַח דְּלַת מְבוֹא בֵּית הַפְּקִידוֹת וַיִּשְׁרַק לְאַחַד הַשׁוֹמְרִים וַיִּצַּו עָלָיו: קַח אֶזְרַח זֶה, וַיּוֹשִׁיט לוֹ נֶיֶר וַיֹּאמֶר: אֵלֶּה הֵמָּה תְּעוּדוֹתֶיךָ, לְוַהוּ לְחֹדֵר הַפְּקִידוֹת וּמְסוֹר הַנְּיָרוֹת עַל יָד... וַיִּפְנֶה אֵלָי בְּצָחוּק: עֵתָה תִּתְּחִילוּ לְהַבִּין אִיפֹה אַתֶּם, עוֹד טַרְס כִּלְאֵה לְדַבֵּר מִהָר לְרִדָּת וּלְרִדָּה אַחֲרֵי חֲבָרוּ לִוְלָב אֲשֶׁר יָרַד עוֹד תְּחִלָּה, נִרְאֶה כִּי מִמְהָרִים הֵמָּה, דְּבָרִים נְחוּצִים יֵשׁ לָהֶם לְמִלְאוֹת, בְּנֻדְאֵי עוֹד טַרְס גְּמָרוּ עֲבוּדַת מְלָאכּוֹתָם.

הַשׁוֹמֵר מוֹלִיכֵנִי וּמְרָאָה בְּאֶצְבְּעוֹ לְלַכֵּת יִשָּׁר בְּאַרְבֵּי הַמְּבוֹא עַד קָצְהוּ אֶל הַדְּלַת הַפִּתּוּחָה לְרוֹחָה, שְׁמָה תִּפְּנוּ אֶל אַחַת הַכּוֹתְבוֹת אֲשֶׁר בְּשֵׁם וְתִתֵּן לָכֶם גְּלִיוֹן שְׁאֵלוֹת אֲשֶׁר תַּעֲנוּ בְּכֹתֵב עַל כָּל הַשְּׁאֵלוֹת הָאֲמוּרוֹת בּוּ.

המבוא הלזה הוא חדר ארף ביותר על חמשים אמה. רחב כארבעה אמה ובשני צדדיו פתחים ונדלתותיהם סגורות, ועל כל עשר אמות דולק בפתקה גר קטן ובכל ארף החדר עומדים כעשרה או שנים עשר איש מזינים.

כל אחד מהשומרים הללו, מזינים בכידון קאזאקי מאחוריו, בידו השמאלית חרב מלטשת, ובידו הימנית קנה רובה, ועומד כאבן שיש כפסיל אבן מבלי אשר יזוז ממקומו, רק עיניו צופות על כל צדדיו.

המראה הנורא המוזר הלזה הנה בהכרח יפיל אימה על אדם ישר. האדם הישר לא יוכל להבין למה הן המה כלי זין הללו, ולמי דרוש כלי משחית הללו, ואיזה אפוא ימצאו חכמת אנשים משחתי מדות כאלו, אשר יוכלו להשתמש בכלים כאלו. והאפשר אשר האדם יהיה חיה רעה כזו אשר למען הישר דרכיו יודרש להשתמש בענשים כאלו.

השקיטה החרישית, האפל, שחרות הכתלים, הגרות הקטנים, הפסילים המשחיתים, מכנה גופם החזק, גבהות קומתם, רחב פתפיהם, קני פניהם, מלבשתם אדם ושחר, תכשיטיהם הכידון, החרב והקנה רובה, כלם יחדו מבהילים את עין הרואה ומרעידים את הלב.

בין שדרות האזרחים הללו, בחשף האים ובהדומיה המתה הלזו הלכתי אל קצה המבוא, ובמחי מתעוררת שאלה: אנה הנני הולך, ולא יזה צדף הנני הולך. מה עלי לעשות ומה יהיה אחרית דבר זה.

וכמו אל נפשי אדברה, מענה ברוחה, ברוחה בברור גמור, הנני הולך לבא אל הפתח אשר דלתה פתוחה לכל אסיר – כמו שאמר לי שומר פתח המבוא, הלא הוא דבר אתי דברים ברוחים, הגיד לי בשפה ברוחה – כי עלי לכתב גליון שאלות.

ומה יהיה אחרי כן? אחרי כן! בטח יבוא יעודו של נחמנסאהן אשר הכטיח לי להביאני אל מקום שם מדברים בחפץ או שלא בחפץ, ברצון ובאנס. הולך

הנני לאט וחושב: מסכת גיהנום מדור ראשון.

• • •

אם בשוגג או במזיד זאת לא אדע, אבל פנראָה אָשר לרגלי עמק מחשבותי או בלבול רעיוני נטייתי הצדקה לימין. פלומר, בבואי קרוב לאותה דלת הפתוחה ראיתי כי עוד מבוא ארץ נמשך לימין, וכנראָה, אָשר נטייתי שמָה. המבוא אָרוך כארץ המבוא האפל אבל מבדל הוא במינו. כתלים משוחים בסיד ועשוי כעין אכסדרה מלאה חלונות בלא שומרים מזנינים, וספסלים אָרזים עומדים בכל ארץ המבוא, גם במבוא זה הפתל הפנימי מלא פתחים, אבל דלתותיהם לבנות, עם מספרים כתובים, וגם שלטים שונים כתובים בכתיבה דקה ומגוהצה, אבל לא שמתי לבי לקרא אותם או גם להתבונן בהם, כי נרעשתי מההבדל הגדול בין החשף הגס והשמירה המזוינה להאור של הישוב. ובהשפעה זו הלכתי בצעדים יותר גדולים יותר בטוחים, ואיש אין אָשר ישאלני דבר או יגיד לי דבר מה. בהלכי נזפרתי כי טעיתי בדרכי הלוכי כי הלא עלי היה ללכת אל הדלת הפתוחה לרנחה לכל אסיר. ואיך זה הלכתי הנה אָשר מי יודע פן אגדיל עוונתי, פן ואולי עוד יגוללו עלי אשמה כי חטאתי ללכת במקום אָשר אסירים פמוני לא ילכו שמָה ויהיה הלוכי זה לחמור עלילה, כי מרגל הנני את מבואותיו ומוצאיו של השפאלערקע.

בכל זאת לא מהרתי לשוב על עקבי, בחשבי כי לכתחלה לא הייתי מרהיב ללכת, אבל מכיון שהנני הולך במבוא זה, כבר עברתי את הגבול ולא בכונה מכונה. הלא כה היא הנהגת השגחה העליונה. והאם פחותה היא פעלה זו מהתהפכות קש נמלל או עלה נדף מצד אל צד, אָשר הוד כבוד קדשת רבנו הבעל שם טוב נשמתו עדין אמר שזהו על פי ההשגחה העליונה (פמבאר, בדבור המתחיל תקעו רפ"ח).

מרחוק איזה צעדים ראיתי ספסל אָרוך. הלכתי אל ספסל זה וישבתי לנוח

מַעַט, וּבְרַגַע הַהִיא נִזְכַּרְתִּי אֲשֶׁר יִלְקוּטֵי אֵין עַמִּי, וְנִפְלְאֹתַי עַל עַצְמִי אִיף שְׂכַחְתִּי עֲלֵיו עַד כֹּה. אֵיךְ אֶפֹּא אֲבַדְתִּיו. הַתְּחִלְתִּי לְהִתְבּוֹנֵן וְנִזְכַּרְתִּי, אֲשֶׁר מֵאֵז נִפְרַדְתִּי מֵאֵת הַפֶּת הַשְּׁנִיחָה שֶׁל מְלֶאכִי גִי־הַנּוֹם, כְּלוֹמַר נִחְמַנְסָאֵהוּ וְלוֹלֵב, וְנִכְנַסְתִּי בְּמִקְיָפוֹ שֶׁל שׁוֹמֵר הַמְּבוֹא הָאֶפֶל הַזֶּה, כִּנְרָאָה נִבְהַלְתִּי בְּמֵאֵד עַד כִּי שְׂכַחְתִּי עַל הַיִּלְקוּטִי.

כְּמוֹנִי – הַנְּנִי חוֹשֵׁב: גַּם יִלְקוּטֵי הוּא בְּמִדּוֹר זֶה. בְּכָל אֶפֶן אִישׁ לֹא יִגְנַב אוֹתוֹ. אִם לוֹלֵב לְקַח לְהַבְיִאוֹ לְבֵית הַפְּקִידוֹת הַלֹּא שֵׁם הוּא, וְאִם הַעֲמִידוֹ אֲצֵל שׁוֹמֵר הַמְּבוֹא הָאֶפֶל, שֵׁם הוּא. בְּכָל אֶפֶן, יִהְיֶה שֵׁלִם. וּבְשִׁעָה זֹאת עָלִי לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לְהִתְבּוֹנֵן בְּמִצְבֵי הַהַזְנָה, וְלִהְכִין אֶת עַצְמִי אִיף לְהַתְנַהֵג בְּחִדְרֵי הַדְּלֵת הַפְּתוּיָה לְרִנְחָה לְכָל אָסִיר.

• • •

מה נעשה בביתנו בשערה זו?

רְעִיוֹן זֶה הִכְרִיעַ אוֹתִי, בְּיָדַעַי הֵיטֵב טְבָעִם אֲרַחֵם וְרַבְעָם שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּיַחְוֵד, וְכִלְתִּי לְהַעֲרִיף לִי צִיּוֹר כְּלָלִי. בְּכִנְיָה שֶׁל כְּבוֹד אֲמִי מוֹרְתִי הִרְבַּנִּית. הַפְּנִים הַלְּבָן, הָאֲמָלָל שֶׁל זִוְגָתִי בְּלוֹיֵת הַנְּאָקָה הַפְּנִימִית בְּאֵין אֲמֹר וּדְבָרִים, שְׁבָרוֹן לֵב וּבְהִילוּתָם שֶׁל בְּנוֹתֵי הָאֲבוֹדוֹת, טְרַדְתּוֹ וּמַחְזוֹת פְּנֵי חֲתָנִי. וּמֵה נַעֲשֶׂה עִם הַמְּיָעַד לְהִיּוֹת חֲתָנִי מֵר מְנַחֵם, שֶׁהֵלֵךְ אֶל מְעוֹנֵי שֶׁל מְזִכְרֵי מֵר לִיבְעָרְמָאן. הָאֵם חֵס וְשְׁלוֹם לֹא נִתְפַּס בְּכַף, מֵה נַעֲשֶׂה עִם יְדִידֵינוּ אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, מֵה עוֹשִׂים? הַתְּמוֹנָה הַכְּלָלִית הִרְהִיבְתִּי וְשִׁטְף דְּמָעָה תַּתְּפָרֵץ מְעִינִי, דְּמָעוֹת חֲמוֹת מֵאֵד, הַתְּגַלְגְּלוֹת עַל פְּנֵי, לְבִי מִתְרַגֵּשׁ וְכָל גּוֹפִי רוֹעֵד: מִי יוֹדֵעַ פֶּן נְאוּלִי חֵס וְשְׁלוֹם לְקַחוֹ הַכְּתָבִים... רוֹאֵה הַנְּנִי בְּעֵלִיל כִּי נִקְמָה עוֹשִׂים בִּי, כִּי דְבָרֵי הַקְּצָף שֶׁל נִחְמַנְסָאֵהוּ, שִׁיחַתּוֹ עִם עַמִּיתוֹ לוֹלֵב, מְרָאִים גְּלוּי כִּי דְבָר לִי עִם נוֹקְמִים, עִם אוֹרְגֵי עֲלִילָה, עֲלִילָה כְּבֹדָה, וּמִי יוֹדֵעַ הָאֵם לֹא נִגְעוּ בְּכַבֵּת עֵינַי בְּהַכְּתָבִים כְּתָבֵי יַד קֹדֶשׁ, וְאִם הִיא לֹא תִהְיֶה, נִהְיֶה כְּזוֹאת, אִיף אִים הוּא מְצַבּוֹ שֶׁל הַדְּבָר בְּעַצְמוֹ, וּמֵה גְדוֹל הַשְּׁבָר, הָאֵם גַּם הַמָּה, הַכְּתָבֵי יַד קֹדֶשׁ, יוֹלִיכוּ לְבֵית הַכְּלָא.

דום מלהרהר – הכריק במחי – וכאור ברק זרח ברעיוני: והאלקים מה?
מי עשה כזאת? מי פעל כזאת? הלא הכל מאת האלקים. אמת הדבר בן הנני,
בעל הנני, אב הנני, חותן הנני, אהב ואהוב הנני, הם תלויים בי ואני תלוי במי
שאמר והיה העולם, אנכי עשיתי המטל עלי והאלקים יעשה את אשר עלה
ברצונו יתברך. וכרגע זו יצאתי מרפש מעמדי ומטיט מצבי. עליתי בשמי רום
במחשבות גבוהות מיושבי בתי חמר, באמונה – טהורה וכבטחון גמור באלקים
חיים, ובזכות אבות הקדושים.....

(אותיות המחשבה)

חלק שני

המחשבות הללו עודדו את נפשי והחזיקו את כחי במאד. שכחתי את מעמדי ההנה ישבתי במנוחה גמורה, רעיונותי התחילו להסתדר, התחלתי להתרגל עם המצב באשר הוא: הנני אסיר ולוקח לשפאלערקע. בעבור מה, לא אדע, שם בחדר ההוא בבואי יקיפוני בשאלות, שאלות רגילות ובלתי רגילות. מן המענות יחפצו לארג רקמת עלילה, או עצי גפרית להצית את תבערת הנקמה.

לקחתי לי מעשן – פאפיראס – וסדרתי לי דברי מענה כלליים. ובאתי לידי החלטה גמורה להיות עז ותקיף, בלי חת, לדבר בשפה ברה, ולא להתחשב כלל עם המצב והסביבה אשר יסובבני.

החלטתי התקיפה והמחלטה הלזו נתנה לי הגבחה רוח והרגש יחוס עצמי, ובה בשעה ישבתי כיושב בגן, או מטיל לרוח היום, כי אור זריחת השמש האירה את פני הכתל הלכן אשר למולי.

כמעט אשר התחלתי לעמד ללכת חזרה אל החדר ההוא אשר פתחו פתוח לרוחה לכל אסיר, אף פתאום נמלכתי למה עלי למהר? האם אאחר את המועד? ובחפצי היה לסדר דברי עוד פעם. רגיל הנני אשר טרם אפתח פי, לדבר דברי

1) הפננה לבאור הפעל שם טוב - המוכא בכמה מקומות בדברי אלקים חיים - אשר השגחה פרטית היא בכל הנבכראים, גם בדומם צומח וחי, ויש דין ומשפט פמה פעמים יתגלגל העלה או הקש ובאינה מקום, "והדברים קל וחמר, ומה דבר קטן פנה, אם העלה הנתלש או הקש יהיה במקום זה או יטלטל למקום אחר הוא בהשגחה פרטית, ומכל שכן מה שנוגע לאיש הישראלי" (ראה שיחת יט פסלו תרצ"ד אות ג. היום יום כח חשון תש"ג).

ספר כבוד קדשת מורי ורחמי אדמו"ר: במאמרי ראש השנה שלפני המאסר - שנת תרפ"ז - נדבר בתוך המאמר ענין שיטת הפעל שם טוב אודות השגחה פרטית שהוא גם בדומם צומח חי מדבר ובכל פרט ופרט וכלי, אף שלא היה שניף להמאמר. ולולא זאת - איני יודע אם הייתי כול דורכטראגען (לסבל יסוריו ונלצאת מן) המאסר.

חסידות, הגם שהנני כבר בקי ברעיוני בכל הענין המסדר ההוא – לחשב בו עוד פעם, ובצעת ההיא כבר תודה לא – ל באתי אל מצבי התמידי.

• • •

מה רבה היא האמונה הפנימית, האמונה התמימה הבאה בירשה לכל ישראל מאבותינו אבות עולם. ומה גדול הוא כחו של הבטחון הגמור. הם לא רק יסודי הדת, דת קדשנו, כי אם גם יסודי חיים, החיים הרגילים, החיים הגשמיים של כל איש ישראל.

הודו לה' כי טוב על חסדו הגדול אשר כה הזדמן לי הטעות אשר טעיתי ללכת אל מבוא הלזה. אשר זה היה לי למחסה ומגן מלפל ברשת ההבהלה אשר הכינו לי נחמנסאהן ולולב.

ההשגחה העליונה הוליקה אותי פאותו הקש, וכאותו העלה המתגלגלים אנה ואנה לרוח הנושב בהם¹, וכמוהם כמוני, וביתר ענין (כמעלת המדבר על הצומח ובתוספת מעלת בעלי נשמות דקדושה הטורה על מעלת המדבר). הנני ביד ההשגחה העליונה תברך ויתעלה.

• • •

עודני יושב על מקומי, נאשמע קול המלה באחד החדרים אשר מאחורי הכתל הלכן אשר למולי, לא קול ענות, ולא קול צעקה, כי אם קול שחוק, אנשים הבטוחים בהיותם ומאשרים בחלקם, ובעבור רגעים אחדים נפתחה אחת הדלתות ושלשה אנשים מתכוננים לצאת. נראה, אשר מושבי, מושב איש מוזר, ברוח בטוחה ומעשן מקטורת הבהילם, עד כי רגע עצרו לעמד על המפתן מבלי לצאת וביטו עלי בעין בוחנת.

אנכי נשארתי לשבת פאותה המנוחה אשר ישבתי בתחלה וכאלו לא פעל עלי

שום רשם אם כי דפק לְכַבִּי הַתְּגַבֵּר, בְּאֲשֶׁר נִפְחַדְתִּי פֶּן יִשְׁאַלֻנִי מִדּוּעַ וְלָמָּה הִנְנִי יוֹשֵׁב בְּזָה.

אַחֲרֵי הַבֵּיטָם וְגַעִים אַחֲדִים הִמְשִׁיכוּ מִהֲלַכְם לְשִׁמְאֵל הַלְּאָה אֶל הַחֶדֶר אֲשֶׁר דָּלְתוֹ פְּתוּחָה לְרוּחָה, הַנּוֹזֶכֶת בְּזָה פְּעֻמִּים וְשִׁלְשׁ, אֶף אֶחָד מֵהֶם שָׁב לְאַחֲרָיו, וַיִּכְנַס אֶל אֶחָד הַחֶדְרִים, אֶל אֵינָה חֶדֶר לֹא שְׁמָתִי לְבִי וְאֶחָלִיט כִּי עֵתָה בְּטַח יָבוֹא מִי לְשִׁאֲלָנִי אוֹ לְחַקְרָנִי מָה אֲנִי עוֹשֶׂה פֹה, וּבְכֵן עֵתָה עָלִי לְחִכּוֹת מַלְכַת אֶל בֵּית הַפְּקִידוֹת עַד כִּי יָבוֹא מִי.

כִּהְשַׁעַרְתִּי כֵן הָיָה, כִּי זֶה אֲשֶׁר שָׁב עַל עֶקְבָּיו וַיִּלְךְ אֶל אֶחָד הַחֶדְרִים, יֵצֵא חֲזָרָה עִם עוֹד אֶחָד, וְהָאֶחָד הַלְּזָה קָרַב אֵלַי וַיִּשְׁאַלְנִי מָה אֲנִי עוֹשֶׂה פֹה, וְעַל מִי אֲנִי מַחְכֶּה.

לֹא בָאתִי הֵנָּה – הַגִּדְתִּי – כִּי אִם הִבִּיאוּ אוֹתִי, וַיִּצְווּ עָלַי לְלַכֵּת אֶל בֵּית הַפְּקִידוֹת, וּמַחְכֶּה הִנְנִי בְּזָה עַל הַטְּלִית וְתַפְלִין שְׁלִי אֲשֶׁר הָאִישׁ שֶׁהִבִּיא אוֹתִי הֵנָּה בְּהִיּוֹתוֹ עוֹד בְּמַעוֹנֵי הַבְּטִיחַ לִי לְתַת לִי מְקוֹם לְהִתְפַּלֵּל, גַּם אָמַר כִּי רַק עַל שְׁעוֹת אַחֲדוֹת, לְמַעַן הָשִׁיב עַל אֵינָה שְׁאֵלוֹת נִקְרָאתִי הֵנָּה.

חֲלַקְתָּ דְבוּרֵי, תְּמִימוֹתַי וּקְרִירוֹתַי כִּנְרָאָה פְּעָלוֹ עַל הַשּׁוֹאֵל עַד כִּי עָמַד עַל מְכוֹנוֹ מִבְּלֵי דְבַר, וַיִּבֹט עָלַי בְּתַמְהוֹן, וַיִּכְמַטּוּ זֶה מִדַּד אוֹתִי מֵרֵאשִׁי וְעַד כַּף רִגְלִי. לֹא אוּכַל לְהִגִּיד נְאֻמָּנָה, אֲבָל נִרְאָה לִי בְרוּר כִּי אִישׁ זֶה נִכְרִי הוּא, אֵינּוּ יְהוּדִי, רַק רוּסִי, וּמוֹלְדֹתוֹ כְּמוֹ מְפֻלְכֵי וּוִיטְבֶּסְק, סְמוּלְנֶסְק אוֹ מוֹגִילוֹב. אִישׁ קָר, מְתוּן, אֶף כִּי צָעִיר לְיָמִים הֵנָּה, לֹא יוֹתֵר מִבֶּן עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ, עֵינָיו מְפִיקוֹת רִגְשׁ פְּנִימִי רִגְשׁ אֶפְר.

הוּא מְבִיט עָלַי וְאֲנִי מְבִיט עָלָיו בְּאֵין אֶמֶר וּמְדַבֵּר דְּבַר. בְּלִי כּוֹנֵה וְחֶשְׁבוֹן, לְקַחְתִּי מִקְטוֹרֶת לְעֵשֶׂן וְגַם הוּא הוֹצִיא מִקְטוֹרֶת מִצִּלְחָתוֹ וַיִּמְהַר לְתַת לִי גַפְרוּרִית בּוֹעֶרֶת, וַיֵּט הַצֵּדָה לְשִׁבְתָּה עַל הַסְּפֶסֶל אֲשֶׁר אֲנִי יוֹשֵׁב.

עֵתָה נּוֹכַחְתִּי כִּי זֶה שְׁנַמְצָאתִי בְּמִבּוֹא זֶה אֵינּוּ חֵטָא, אֶף מִי יוֹדֵעַ אֶפְשָׁר כִּי

נחמנסאהן ולולב יוכלו לעשות גם מזה מנחת מרחשת, צליל בלול מרכילות
ושנאת הדת, אבל בכל אפן הפחד סר מאתי.

• • •

עודנו רק שעה חצי הרביעית – הגיד האיש – וכבר הביאו הרבה אנשים
בלילה הזה. מביאים במדה מרבה, כן מדבר לעצמו. – אחינו עובדים בלילה זו
יותר מכפי חובתם, גם אנכי עובד שעה הרביעית על חובתי. מאין אתה – שאלני
האיש.

אנכי מעיר קטנה – ענתי – לא אדע אם גם שמעתם שמעה. מולדתי עיר
ליובאויטש, אשר מעבר אחד לה התחנה רודניא אשר בין ויטבסק לסמולנסק,
ומעבר השני – התחנה קרסניע אשר בין אורשה לסמולנסק.

ליובאויטש – עונה האיש – ידעתי, ידעתי היטב. בעודני ילד ידעתי את
העיר הלזאת. איננה קטנה, שוק גדול היה שם ושני בתי תפלה, וגוסין – שאלני
– ידעתם ?

גוסין התחנה והפפרים אשר מסביב לה אדע. שם גרו הרבה ממכירי, כמוכן
יהודים, את האדונים בעלי האחוזות ויושבי הפפרים – לא, כי דבר לא היה לי
עמם.

בליובאויטש – מגיד לי האיש – היתה משפחת צדיק, גרו בחר צר גדול קרוב
אל השוק ובחר ההוא היה באר מים, אשר בכל עת היותי עם אבי על השוק
הייתי הולך לשם לשמות מים. גם את סוסנו היינו מובילים שמה להשקותו.

כן, – עניתיו, ולפי התחיל לדפק בחזקה לגדל התרגשותי בזכרון ענינים
שונים. ועם זה נפלאתי על ההזדמנות הלזו, ולא ידעתי אם השיחה הזאת לטובתי
היא או הפכו. וכמעט אשר החלטתי ללכת אל בית הפקידות.

עלי – התחלתי להגיד – ללכת אל בית הפקידות, ועמדתי ממקומי ללכת שמה.

כן – ענני האיש – גם אני אלף עמכם, ואראה אתכם מה לעשות, עם מי לדבר, האם – ממשיך דבריו הלאה – כבר הייתם פה? יודעים אתם מה צריכים לעשות? יכולים אתם לכתב? לא – עניתי – הנני פה בפעם הראשונה, אינני יודע מה עלי לעשות, ואינני יודע מה צריך לכתב.

שם – מגיד האיש – ישנם פותבות, והן ישאלו אתכם, וכל מה שתגידו יכתבו הנה, ואחר אשר תמלאו את השאלון, יוליכו אתכם לחדר הבקור, שם יקחו אצלכם הדברים המיטרים לאסיר, כסף, מורה שעות, ועוד. נאחרי כן ימסרו אתכם על יד אחד המשרתים להוביל אתכם אל פקיד אותה המערכה, אשר שם עליכם לשבת באחד החדרים אשר ברשותו.

אנכי הקשיתי לשמע דבריו, ונהניתי במאד על חסדי ה' שחזק ואמץ את לבבי אשר הדברים לא פעלו עלי שום רשם של פחד או בהלה. והרגשתי בעצמי אשר התרגלתי עם המצב ההנה, וקניתי אשר אוכל להחזיק, בעזרתו יתברך, מעמדי הראוי, שלא לתת לרמס את הנהדות ומבלי חת משום מעול וחומץ להביא החלטתי התקיפה מהכח אל הפעל.

באיזה מבוא – שואל אותי האיש – הובאתם הנה.

אנכי – הנני עונה – הובאתי במבוא אשר משמאל למבוא זה שאנו הולכים בו, והייתי ענף מהלוכי על השליבות וראיתי כי במבוא זה יש ספסלים, וישבתי על אחד הספסלים לנוח.

במבוא זה – שואל האיש בקצף גדול – ויעמד מלכת, ופניו מפיקים תמהון רב, מי אתם? ומאין באתם? וכמה זמן אתם יושבים בלנינגרד?

אנכי – עניתי – הנני הרב שניאורסאהן מליופאויטש, בשנת תרע"ו (1915)

בְּרַחֲנוּ מִהָאֲשֵׁכְנִיזִים שֶׁהִתְקַרְבוּ לְבוֹא לְגִבּוֹלֵנוּ, וְנִסְעוּ לְרוֹסְטוֹב וְשָׁמָּה יֵשְׁבֵנוּ עַד שְׁנַת תרפ"ד (1924) וּבִשְׁנָה הַהִיא בְּחֹדֶשׁ סִינֵן (מֵאִי) בָּאנוּ לְלִנְיַנְגֶּרְד.

וּמִדּוּעַ הוֹכִילוּ אֶתְכֶם בְּמִבּוֹא זֶה? שׁוֹאֵל כְּמִתְמִיחַ, בְּאִיזָה מְקוֹם אָסְרוּ אֶתְכֶם? הָאֵם נִמְצְאתֶם בְּחֶבְרֵת מוֹרְדִים? מִי הָיָה אִתְכֶם בְּעֵת הַמֶּאֱסָר? הָאֵם גַּם כְּתָבִי פְּלֶסְתֶּר אוֹ שְׁאָרֵי כְּתָבִים מְצָאוּ אֶצְלְכֶם? וּמִי הֵבִיא אֶתְכֶם הִנֵּה?

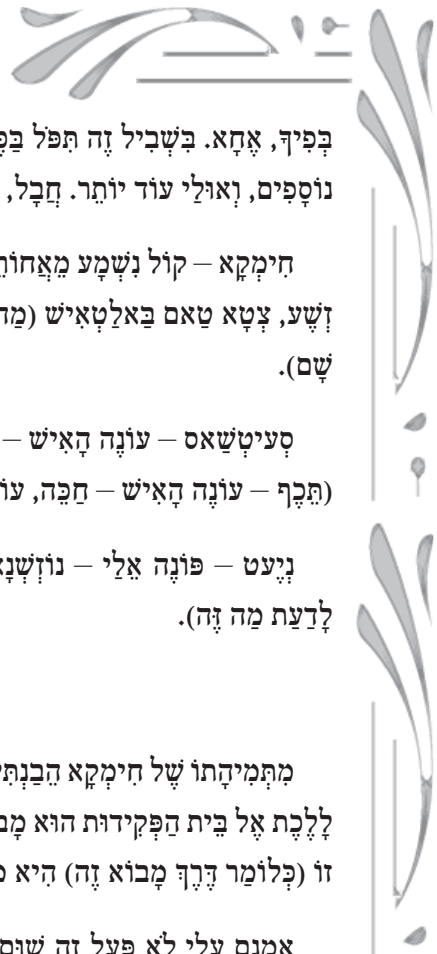
אוֹתִי – עֲנִיתִי בְּקֶר רֹחַ – אָסְרוּ בְּמַעוֹנֵי בְּרַחֲבוֹ מֵאֲחָאוּאִיֵּעַ מְסַפֵּר כ"ב מְעוֹן י"ב. נִמְצְאתִי בְּחֶבְרֵת בְּנֵי בֵּיתִי בְּאֶכְלֵי סְעוּדַת הַלֵּילָה. אִישׁ זָר זוֹלַת אֲנָשִׁי בֵּיתִי לֹא הָיוּ אֶצְלִי. כְּתָבִים, אוֹ כְּתָבִי פְּלֶסְתֶּר לֹא הָיוּ אֶצְלִי, וּבְמִילָא לֹא נִמְצָאוּ, הֵבִיאוּ אוֹתִי הִנֵּה שְׁנֵי פְּקִידִים וְשְׁמוֹתֶם נִחְמַנְסָאֵהֵן וְלוֹלֵב.

יִקְחֶם אֶפֶל – אוֹמֵר הָאִישׁ בְּרִגְזוֹ – וּמִדּוּעַ דִּרְךָ מִבּוֹא זֶה? הָאֵם בּוֹגֵד הֵבִיאוּ? – מִדְּבַר לְעֶצְמוֹ – דִּרְךָ מִבּוֹא זֶה הִתְחִילוּ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ? וַיִּגְרַר בְּגִבְחָתוֹ.

אֵח – מְגִיד לִי – נִיַּע וּוִיעֶרְנָא, נְוַעֲרַאִיטְנָא וּוִיא כְּאֶרְאִשׁוּיִו שְׁטוֹקוּ זְדַעְלָאֲלִי. נִאֲפְרַאִסְנָא פֶּא עֵטְאֵמוּ קֶאֶרִידָרוּ נִיַּע פֶּאֲוֹעֶזְלִי בִּי. סְקֶאֶזְשִׁי זְעַמְלִיאַק פְּרַאֲוֹדוּ אֵטְא חוֹזְשֵׁעַ בּוֹדִיעֵט (אֶבֶל – מְגִיד לִי – לֹא אֶמֶת, בְּוִדַּאי יֵשׁ בְּךָ עוֹזֵן חֲמוֹר, לְחַנֵּם לֹא הָיוּ מוֹבִילִים אוֹתָךְ דִּרְךָ מִבּוֹא זֶה. הִגִּידָה נָא, אֶחָא, הָאֶמֶת, פֶּן יִרַע לְךָ).

אֵין לִי מַה לְהִגִּיד – עֲנִיתִיו – אֵת הָאֶמֶת כְּבֵר הַגְּדֵתִי, כִּי הִפְקִידִים נִחְמַנְסָאֵהֵן וְלוֹלֵב הֵבִיאוּ אוֹתִי לְדַלֵּת הַמִּבּוֹא, וְנִחְמַנְסָאֵהֵן לְחֹשׁ דְּבַר מַה בְּאֲזָנוֹ שֶׁל הַשׁוֹמֵר הָעוֹמֵד אֶצֶל הַפֶּתַח וַיִּמְסְרֵנִי עַל יָדוֹ, וְהַשׁוֹמֵר הַהוּא הִגִּיד לִי לְלַכֵּת אֶל הַחֶדֶר הַגָּדוֹל אֲשֶׁר דָּלְתוֹ פְּתוּחָה לְרִנְחָה, אֶמְנֵם אֲנֹכִי הֵייתִי עִנְף מְאֹד וְרֵאִיתִי כִּי בְּמִבּוֹא זֶה עוֹמְדִים סְפָסְלִים לְשִׁבְתָּ, יִשְׁבְּתִי לְנוֹחַ, וַיּוֹתֵר לֹא אֲדַע מֵאוּמָה.

נִיַּעַט – אוֹמֵר הָאִישׁ – נִיַּע פְּרַאֲוֹדָא, זְדִיעֵס קֶאֶיַע צֵטְא יַעֲסֵט נִיַּע לֹאֲדָנָא, נוֹרִיאֵשׁ זִיעַמְלֶאק, זֹא עֵטְא אוֹו קֶאֶרְצֶעֶר פֶּאֶפֶאֲדִישׁ לִישְׁנִינְקֵיעַ מְעִסִיאֲצָאוּ 2-3 פֶּאֶלוֹטְשִׁישׁ, יַעֲסֵלִי נִיַּע בְּאֶלְשֵׁעַ, זְשֶׁאֲלֶקָא זְשֶׁאֲלֶקָא, קֶאֶיַע צֵטְא טוֹוֶארִיל, סְקֶאֶזְשִׁי פְּרַאֲוֹדוּ (לֹא – אוֹמֵר הָאִישׁ – לֹא אֶמֶת, מִשְׁהוּ לֹא בְּסֶדֶר כְּאֵן, שְׁקָר

בפיד, אָחא. בְּשִׁבִיל זֶה תִּפְּל בְּכֹלָא – בְּצִינּוּק – תִּקְבֵּל שְׁנִים – שְׁלֹשָׁה חֳדָשֵׁי מְאָסֵר
נוֹסְפִים, וְאוּלַי עוֹד יוֹתֵר. חֲבֵל, בְּמָה נִכְשְׁלֶתָ? הִגֵּד הָאֲמֶת!.

חִימְקָא – קוֹל נִשְׁמַע מְאַחֲרֵינוּ – צָטָא זַאבְּאֵלְטָאֵלְסִיָא, חֲאדִי סִיּוּדָא, סְקָאֲרַעִי
זְשַׁע, צָטָא טָאם בְּאֵלְטָאִישׁ (מָה זֶה מְפֻטְפֵט אֶתָּה! בּוֹא הִנֵּה, מַהֵר! חֲדַל לְפֻטְפֵט
שָׁם).

סְעִיטְשָׁאס – עוֹנָה הָאִישׁ – פֶּאֲגֵאֲדִי סְקָאֲרָא פְּרִידוּ, מְנַיַע אוּו קָאֲנִטָאֲרוּ נֶאֱדָא
(תִּחְרֵף – עוֹנָה הָאִישׁ – חֲכָה, עוֹד מְעֵט אָבוּא, דְּרוּשׁ לִי דְבַר מָה בְּלִשְׁכָּה).

נִיַעֵט – פּוֹנָה אֵלִי – נוֹזְשָׁנָא זְנָאט אוּו טְשָׁאם דִּיעֵלָא (לֹא – פּוֹנָה אֵלִי צְרִיף
לְדַעַת מָה זֶה).

• • •

מִתְמִיָהתוּ שֶׁל חִימְקָא הַבְּנֵתִי, כִּי הִמְבּוֹא הָאֶפֶל אֲשֶׁר דִּרְךְ בּוֹ שְׁלַחֲנִי נִחְמָנְסָאֵהוּ
לְלַכֵּת אֶל בֵּית הַפְּקִידוֹת הוּא מְבּוֹא מִיַּחַד לְחוֹטָאִים מִיַּחַדִּים בְּמִינָם, וְאֲשֶׁר הוֹכְבָּא
זוֹ (כְּלוּמֵר דִּרְךְ מְבּוֹא זֶה) הִיא מוֹרָה לְדַעַת כְּכֹד הַחֲטָא שֶׁל הַמּוֹבָא.

אֲמָנָם עָלַי לֹא פִעַל זֶה שׁוּם רִשָּׁם כָּלֵל, וּפְנִיתִי לְלַכֵּת אֶל בֵּית הַפְּקִידוֹת, הוּא
הַחֲדָר אֲשֶׁר דִּלְתוּ פְתוּחָה לְרִנְחָה, וְהוּא הַמְּקוֹם אֲשֶׁר שָׁם מְדַבְּרִים בְּרִצּוֹן וְגַם
בְּאֲנָס, כְּפִי מְלִיצָתוֹ שֶׁל נִחְמָנְסָאֵהוּ.

• • •

מִסְכֵּת גִּיהֲנוּם מְדוֹר רֵאשׁוֹן

דִּרְכָתִי עַל הַמְּפִתָּן וְהִנֵּה חֲדָר גְּדוֹל מְרַבַּע, כִּי"ב אָמָה עַל י"ב אָמָה, וְשְׁלַחֲנוֹת
אֲרָפִים לְכָל שְׁלֹשֶׁת כְּתָלֵי הַחֲדָר. מִעֲבָר הָאֶחָד יוֹשְׁבוֹת כּוֹתְבוֹת כְּעֹשְׂרִים אִשָּׁה,
רַבֵּן מְקַטֹּרֶת בְּפִיָּהּ, כּוֹתְבוֹת וּמְעַשְׂנוֹת, פְּגִיָּהּ אֶל הַבַּיִת, וּלְמוֹלָן סְפָסְלִים אֲרָפִים
כְּאֲרָכָם שֶׁל הַשְּׁלַחֲנוֹת, מְקוֹם מוֹשֵׁב בְּשִׁבִיל הָאוֹרְחִים, הָאֲזוֹרְחִים הַמּוֹבָאִים.

ומימין הכניסה, בסמוך אצל הדלת המובילה לימין – כי ג' פתחים לחדר זה הראשון הפתוח לרונחה להאסירים המובאים מהמבוא האפל, המיוחד לאסירים מכבדים, פתח השני מימין, פנראה אשר דרך שם מביאים אסירים ממבוא אחר (אשר חימקע הנ"ל חשב כי דרך שם באתי גם אני) לאסירים בינונים או פשוטים, ופתח השלישי המוביל למדור השני – ומימין פתח הכניסה מהמבוא האפל בין פתח מבוא השני, שם ראיתי מנח על הרצפה הילקוט שלי עם מחסה הפליעד.

מחזה מוזר, כארבעים או יותר איש יושבים בחדר זה, כעשרים כותבות וכעשרים איש אסירים היושבים למולן. הכותבות כותבות על גליון ארץ, ובכל רגע מגביהות עיניהן אל היושב למולן לשאל אצלו שאלה הכתובה בגליון, ואסיר היושב למולה עונה, ברצון ובאנס.

ובכל זה שקיטה חרישית בבית כאלו אין שם איש, הכל שוקט, שקיטה נר גועה, דומית גוסס, השאלות והתשובות נשאלות ונענות בלחישת, ונשמע רק קול העט המשתרע עלי גליון.

באמצע החדר במקום המרוח עומדים בני אדם, פנראה מלאכתם היא להשגיח על הסדר, כי הם אינם מדברים ביניהם, אינם משיחים אף הגה קל, רק מביטים בכל עבר ופנה, ועל כל אחד ואחד ביחוד, על שיחות הכותבות עם האסירים, על מראה פני האסירים, ועל הכל.

בני אדם הללו, חגורים בכלי זין, מלבשים בכגדי חיל פשוטים, אבל מראיהם מטיל אימה, פניהם אדמים וזועפים, עיניהם מבריקות, וכפתורי בגדיהם נחשפת קלל, ומבנה גופם איתן.

הרשם הכללי : פה הוא מקום אריגת הרשת, וכל דבור וכל הגה הנרשם בגליון זה הוא יסוד הבגין אשר יבנה אחרי כן החוקר ודורש. פה הוא רק בית אסף החמר, חמר האשמה, חמר העלילה, פה הוא ספור האסיר, שמו, כנויו, שנותיו, מולדתו, גזעו, דתו, מגורו, מעשהו, מספר בני ביתו, שמם ושנותיהם,

רשימת המאסר

אָבֵל עַל יְדֵי יְתֵר עֲשִׁירִיּוֹת הַשָּׂאֵלוֹת, נִהְפֶּה הַנְּשֹׂאֵל מִמְּסַפֵּר – לְמוֹדָה עַל כַּמָּה דְּבָרִים וְעִנְיָנִים הַבְּלָתִי עוֹלָיִם עַל רַעֲיוֹנֵנוּ תְּחִלָּה, עַל יְדֵי רַכּוּת הַנְּהִגַת הַכּוֹתְבוֹת, וְחִלְקַת הַדְּבָרִיָּה וְעַם זֶה בְּלִבּוֹל רַעֲיוֹנֵי הַנְּשֹׂאֵל וּמִצְבּוֹ הַמְּדַכָּא, נַעֲשׂוּ תְּשׁוּבוֹת גְּלוּיָן זֶה חֲמֹר עֲשִׁיר וּרְכוּשׁ גָּדוֹל בְּיַד הַחוֹקֵר דֵּיין, הִבָּא אַחֲרֵי כֵן בְּטַעֲנַת הוֹדָאָת בַּעַל דֵּיין.

• • •

עוֹדְנֵי מִבֵּיט עַל כָּל הַנַּעֲשֶׂה בְּחֶדֶר זֶה, מְדוֹר הַרְאֵשׁוֹן שֶׁל הַגִּיהֲנוּם, וְאֶחָד מֵהַבְּנֵי אָדָם הַנִּיף יְדוֹ וּמְרִמֵּז לִי לְלֶכֶת אֶל קֶצֶה אֶחָד הַשְּׁלֵחָנוֹת אֲשֶׁר מְשִׂמָּאל כְּנִיִּסְתִּי, כִּי שֵׁם יֵשׁ מְקוֹם פְּנוּי לְשִׁבְתָּ מִמוּל אַחַת הַכּוֹתְבוֹת אֲשֶׁר עֲתָה זֶה גְּמָרְהָ מְלֹאכְתָּה עִם אַחַד הָאָסִירִים.

רוֹאֶה הַנְּנִי אֵיךְ כִּי הַכּוֹתְבַת מוֹסְרַת לְאֶחָד מִפְּלִגַּת הַמְּלוּיִם – עַל כָּל סוּג פְּעֵל יִשְׁנֵם מְלֹאכִים מִיְחָדִים, וְאֵין הָאֶחָד נִכְנָס לְתוֹךְ מְלֹאכְתּוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, וּפְלוּגַת הַמְּלוּיִם עִנְיָנָם לְלוּוֹת אֶת הָאָסִיר, מְחַדֵּר לְחַדֵּר וּמְמַדוֹר לְמַדוֹר, וּמְשַׁתְּנִים הֵם בְּמִלּוּבּוּשׁ כְּלֵי זֵינָם לְפִי תִכּוֹן מְלֹאכְתָּם – נִירוֹתָיו וְתַעֲוִדוֹתָיו שֶׁל הָאָסִיר, לְמַעַן לְהִבְיֹאוֹ לְמַדוֹר הַשְּׁנִי, וְעַם זֶה נִיר עִם מְסַפֵּר הַנִּקְרָא יֵאֲרֵלִיק.

אֶת הַשֵּׁם יֵאֲרֵלִיק פּוֹגְשִׁים אָנוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת שׁוּנִים, בְּאִים אֲנַחְנוּ אֶל חֲנוֹת גְּדוּלָה לְקַנּוֹת סְחוּרָה, מִיָּנִים שׁוּנִים הַבְּאִים מִמְּעַרְכוֹת שׁוּנוֹת שֶׁל הַחֲנוֹת אֶל מְקוֹם אֶחָד אֶל מְקוֹם הַתְּשֻׁלוּם, קֶפֶה, וְשֵׁם נִתֵּן לְקוֹנָה יֵאֲרֵלִיק אֲשֶׁר בּוֹ מְסַמֵּן הַמְּסַפֵּר שֶׁל הַתְּחַבֵּשֶׁת – הַחֲבִילָה – שְׁלוֹ.

שׁוֹלְחִים אֲנַחְנוּ אֵיזָה חֲפָצִים עַל יְדֵי מְסַלַת הַבְּרִזָּל, בֵּין שְׁלוּחַ מְהִיר אוֹ בְּלָתִי מְהִיר, מְקַבְּלִים אֲנַחְנוּ תַּעֲוִדָה וּבָה כְּתוּב מְסַפֵּר הַיֵּאֲרֵלִיק.

אָבֵל כְּאֵן, כְּלוֹמֵר שֵׁם, שֵׁם בְּשִׂפְאֵל עֲרַקְעָה גַם עַל אֲנָשִׁים נוֹתְנִים יֵאֲרֵלִיק, אָבֵל נִבְדָּל הוּא בְּזֶה מִיֵּאֲרֵלִיק הַרְגִיל, כִּי הַיֵּאֲרֵלִיק הַרְגִיל מְדַבְּקִים עַל תְּכַרִּיף הַסְּחוּרָה,

אבל יארליק זה אינו נדבק על האדם ממש, כלומר על גופו רק על נשמתו, כלומר מחליפים שמו בשם המספר שנגמר ביארליק.

והיה לבאר, עד מדור זה, האדם אם כי אסיר הוא, המלאכים בין של פת הא' ובין הפת הב' קוראים אותו בשמו, ומפנין שבא למדור זה וכתב וחתם על הגליון האמור, נחלף שמו במספר של היארליק ומכאן ולהבא הוא נקרא בשם המספר.

אינני יודע אם מספר היארליק הוא מספר של חדש, של יום, של מערכה – אבל יודע הנני כי זה שהיה לפני, אשר עלי למלאות מקום מושבו הוא יארליק 26803, האיש אשר עוד זה לא כבר ישב על קצה הספסל הזה כאיש בין אנשים, מלבשתו בבגדים בינוניים, מראהו כבן ששים, בעל פנים טובים, פנראה עוסק במלאכת מחשבה, עורך – ספרים (מנהל פנקסים) או מנהל איזה בית מסחר, מתון, דבורו בנחת ובנימוס.

מפנין שעמד ממושבו, והמלנה קרב אליו, ויקח את התעודה ויסתכל בה ויאמר, אהא כמה נכתב כאן, נהפך פני בעל המספר 26803 לירקון, בתי עיניו נפלו מעל חטמו וכלו רועד.

הלוך אחרי – מפקד המלנה – אל תתרגש, בעוד שעה תנוח על מצע קש ותבן ותשטרע על נסרים דקים... (יותר לא שמעתי רק ראיתי כי מוליכים אותו אל החדר הסמוך לזה, משמאל חדר זה).

• • •

שבו אורח – אומרת הפותחת – הא לכם גליון שאלות, וכתבו מענה ברורה על כל שאלה הנשאלת בזה, והמענה תכתבו במקום מיוחד לכל מענה ומענה ביחוד.

אין לי מה לכתוב – עניתי – כל האמור בגליון זה אינו מתייחס אלי, ואין לי מה לענות עליו.

איך? – שואלת הכותבת – האם אין ברצונכם להשמע לחקיי בית הפקידות? חק ידוע הוא לכל איש הבא הנה, עליו למלאות גליון שאלות הלז, ולהשיב מענה ברורה על כל שאלה.

אנכי – הנני מגיד – לא באתי הנה עם בקור, כי אם הביאו אותי הנה, ואלו אשר הביאוני יודעים המה מי אני ומה אני, ואם כף איפה למה לי לעשות דבר שאין לי שום צורך בו.

השוכחים אתם איה אתם נמצאים? או בינתכם בלתי מסודרה? סדרים חדשים אתם מפצים להנהיג בבית פקידתנו? מה שמכם?

יודע אני שהנני אסיר מובא לשפאלערקע, תודה לא – לבינתי מסודרה, אין אני חפץ לעשות סדרים חדשים, שמי שניאורסאהן, גר הנני פה ברחוב מאתאואיא בבית כ"ב מעון י"ב, וגליון שאלות אכתב, את הדברים האלה יכולים אתן לכתב.

הכותבת לוקחת גליון וכותבת, השם, הפנוי, הכתבת, ושואלת: מה התאר שלכם?

– אנכי אורח נכבד לדורותיו.

תאר זה אין כעת במדינתנו.

אינני יודע אם ישנו התאר הלזה, אם איננו, אבל תארי הוא, אורח נכבד לדורותיו.

– מה מעשיכם?

– אנכי עוסק בלמודים, למוד המחקר האלקי הנקרא בשם חסידות, ולמוד

ידיעות הלכות והמצוות על פי דת ישראל.

דת? מחקר אלקי? –

כן, מחקר אלקי. א–ל אחד ברא ויצר את הכל, ומנהיג את עולמו עם כל ברואיו, הרמש הרומש בים, תולע קטן במדבר שמים והאנשים החיים בישוב.

איך אני יכולה לכתב כזאת על גליון שאלות זה?

– מי מצוה לכתב? לדידי לא תכתבו מאומה, אתן חפצים לכתב – כתבו, אם אין אתן חפצים לכתב לא תכתבו.

• • •

בשעה זו נראו שלשה אנשים בפתח של המדור השני מביטים למדור זה, מחפשים בעיניהם אנה ואנה, וכאשר הסתכלו במקום מושבי רשם פניהם הראה כי מצאו את אשר חפשו.

באחד מהשלשה הפרתי את מוביל המרכבה אשר בה נסעתי ממעוני לשפאלערקע, שלשה אנשים הללו כלם צעירים מלבשים במלבושי אורח רגלים, מכנסים קצרים וכתנות משי, בעלי צבעים שונים בטעם אנגלי או אמריקני, בתי רגלים גבוהים אדמים, עם פפתורים, חגורות רחבות עם צלחת [פיס] לשעון בשמאל וקנה רובה מימין, ושערותיהם סרוקות במשטר, ונחת רוח מתוח על פניהם הקר ככפור.

פניסתם של שלשה אנשים הללו הפיחה אימה קרה, באוירה של המדור הלזה. הכותבות והקבוצה של בני אדם העומדים באמצע הבית, הגם שלא הגידו מאומה ולא הוסיפו איזה תנועה במלאכתם הרגילה, אבל אויר החדר נשתנה לרגלי ביאת שלשה אלה.

בְּאֵין אָמַר וּבְאֵין דְּבָרִים, עָמְדוּ שְׁלֹשָׁה אֱלֹהִים, אָבֵל כְּנִיסְתֶם פְּנֵי אֵלֶּה הַבֵּיָאָה חֲרֹדֶת מְנוֹת, אֵימַת צְלָמֹת גַּם עַל פְּקִידֵי בֵּית זֶה, כָּל אַחַת הַכּוֹתְבוֹת, הַתְּכַנְּצָה וְהַעֲמִיקָה בְּמִלְאֶת כְּתִיבְתָהּ, וּפְנֵי הַקְּבוּצָה אֲשֶׁר בְּאֶמְצַע הַבֵּית מִתְאַדְמִים וּמִתְלַבְּנִים, וְעֵינֵיהֶם הוֹלְכוֹת אֲנָה וְאֲנָה, כְּמִנְגְנֵי בְּכִנּוֹר לְמִרְאָה שְׂרָבִיטוֹ שֶׁל מִצְבֵּיא זֹעֵם.

אֶחָד מֵהַשְּׁלֹשָׁה הוֹצִיא מִצְלַחַת [כִּיס] מִכְּנָסְיוֹ כְּלֵי כֶּסֶף מְבָרִיק מְלֵא מְקִטוֹרִים, וַיִּקַּח לוֹ מִקְטָרֶת וַיִּכְבַּד גַּם אֶת חֲבֵרָיו הָעוֹמְדִים עַל יָדוֹ, וְכֻלָּם מְסִתְּכָלִים אֶל עֶבֶר פְּנֵי הַשְּׁלַחַן הַזֶּה, רוֹאֵה הַנְּנִי בְּרוּר כִּי מִחֲפָשִׁים הֵם עֲלִילָה נִימוּסִית, הַזְדַּמְנוֹת שֶׁל מַה בְּכַף אֵיךְ לְגַשֵּׁת אֶל שְׁלַחַן זֶה.

הַבְּנֵתִי כִּי חֲפָצִים הֵם לִידַע מַה שְׂכוֹתְבִים בְּגִלְיוֹן זֶה, בְּרוּר לִי אֲשֶׁר הָאֲנָשִׁים הִלְלוּ יוֹדְעִים אוֹתִי וְאֵת עֵינָי, אֵינָנִי יוֹדַע אִם הֵם מִפְּקִידֵי מְדוֹר הַשְּׁנַי אוֹ הַשְּׁלִישִׁי, אָבֵל בְּכָל אֶפֶן פְּקִידִים גְּבוּהִים הֵמָּה הַבְּלִתִּי רְגִילִים לְבַקֵּר מְדוֹר זֶה, וּלְזֹאת בְּקוֹרָם זֶה הִבִּיא אֵיזָה רְעֵדָה בְּכָל פְּקִידֵי הַבֵּית הַלְזָה.

מִשְׁעַר הַנְּנִי כִּי חֲפָצִים לְקַחַת חֵלֶק בְּעֵרִיכַת גִּלְיוֹן זֶה, אֲשֶׁר מְלַבֵּד הַמַּעֲנוֹת הַבְּרוּרוֹת עַל כָּל הַשְּׂאֵלוֹת הַנִּשְׂאָלוֹת בּוֹ, הֵיוּ תְּאֵבִים בְּמֵאֵד לְתַקַּע מְסִמְרוֹת אֲשֶׁר יוֹכְלוּ אַחֲרַי כֵּן לְתֵלוֹת בָּהֶם עֲלִילוֹתָם.

אָבֵל הָאֶפְשָׁר הַדְּבָר הַדְּבָר כִּי אֲשֶׁר פְּקִידִים גְּבוּהִים יִתְעַרְבוּ בְּדְבַר הַמְּסוּר וְנִתּוֹן עַל יָד כּוֹתְבַת פְּשׁוּטָה, הֲלֹא בְּזֶה יִכַּל לְהִרְאוֹת כִּי דְבַר סֵתֵר צָפוֹן בְּזֶה?

• • •

מַה לִּי לַעֲשׂוֹת? – הַכּוֹתְבַת, כְּשׁוֹאֶלֶת לַעֲצָמָה וּמַעֲשֵׂנֶת אֶת הַמְּקַטְרֶת – אֲנִכִּי אֵינָנִי יְכוּלָה לְכַתֵּב דְּבָרִים כְּאֵלֶּה. עָלִי לְשֹׂאֵל כָּל שְׂאֵלָה הָאֲמוּרָה בְּזֶה, וְאֵת הַמַּעֲנָה עָלִי לְכַתֵּב, וּדְבָרִים כְּאֵלוֹ, אֶלְקִים, דֵּת, מִצּוֹת, אֵינָנִי יְכוּלָה לְכַתֵּב.

הָאֶפְשָׁר – שׁוֹאֵל הַנְּנִי – גַּם לְאִסִּיר לַעֲשׂוֹן מִקְטָרֶת?

כן – באולם זה אינו אסור לעשן, אבל האסירים אינם מעשנים, ואם תרצו לעשן אז אשאלה רשיון מאחד הפקידים העומדים בקבוצה שבאמצע הבית. תשובה זו הגידה באפן אשר הפקידים הגבוהים אשר עמדו לא רחוק משלחן זה שמעו זאת.

בצחוק קל מרחף על שפתיו נגש אחד משלשת הפקידים הגבוהים ושאל כמתמיה: האזרח הלזה חפץ לעשן מקטורת? ופונה אלי: פה אין אוסרים את העשן, יכולים אתם לעשן.

לקחתי מקטורת, והפקיד הואיל לתת לי המקטרת שלו לעשן ממנו את מקטורתי. הגדתי לו תודתי, ואמרתי כי יש לי עצי גפרית.

אין אני – מתאוננת הכותכת לפני הפקיד שקרב אל השלחן – יכולה לכתב גליון אזורח זה הבלתי עונה על שאלות הגליון, באמרו כי אין לו יחס עם כל הכתוב בזה, ואיננו חפץ לענות כל מאום, רק שמו, כנויו, כתבתו ותארו.

הפקיד לוקח הגליון ומסתפל בו רגעים אחדים, ופונה אלי, הלא בגליון זה לא עניתם על השאלות מאומה, עליכם למלאותו כלו ובלא זה אי אפשר הוא.

– דברו הגיד במנוחה גמורה, כמנהל פועל המסתפל בהרצאתו של אחד מפקידי המערכות, ניוסף להגיד:

בטח יודע הוא אזורח זה איזה הוא נמצא, בבית פקידות זו יש לה נימוסים וחקים וכל הבאים הנה צריכים המה להשמע אל אשר מבקשים אותם, ורגילים המה פקידים בית פקידות זו אשר בקשותיהם מתמלאות בדיוק וגם במהירות.

חפץ הנני – הגדתי – להשתמש בהזדמנות זו ולברר, האם הבטחתם של באי פח בית פקידות זו, או בדיוק יותר, צירי בית פקידות זו, נאמנות ואפשר לבטח פי'תמלאו גם הן בדיוק.

לא אבין – אמר הפקיד – מה אתם אומרים, אזורח.

ציר בית הפקידות אשר בא בלילה לאסרני הגיד לי כי יתנו לי להניח תפלין ולהתפלל, וזה שעה ומחצה שהנני מתגולל פה ועדין הבטחתו לא נתמלאה, הוא אומר, ומעצמו, כי לא שאלוהו אודות זה, כי נקרא הנני לכאן רק על איזה שעות, אשר בבואי יחפו לי אחרים מהפקידים הגבוהים וישאלו אצלי שאלות אחרות וירשו לי לילך הביתה.

אינני יודע לאיזה צורך היה לו להציר הלזה להגיד דברים אלו, אין זה אלא כי חפץ להשלות נפש אנשי ביתי יחיו, או לנקם על ידי שחוק כזה, ואחת היא לי אם הנני מבין דרכי הצירים והנהגתם או לאו.

אבל – הנני יהודי דתי, הנני חפץ להניח תפלין ולהתפלל, איש אין בארץ, אשר יוכל להפריע אותי מעבודת האלקים, את זה דרשתי ברגע מאסרי, דבר זה הבטיח לי ציר בית פקידות ג.פ.א. ונסים דבריו: אם כי קומוניסט הנני – באירונגיה – את דברי לא אשנה, כן היו דבריו, ואת זה הנני דורש עתה.

ובהנוגע לגליון השאלות, הגדתי כי אנכי לא באתי הנה, רק הביאו אותי צירי פקידות ג.פ.א. ואלא אפונה כי הצירים הללו וגם הפקידים הגבוהים יודעים מי אני ומה אני, אנכי הנני מגיד בדברים האלה:

“אנכי הרבי שגיאורסאהן בן הרבי המפרסם מליובאוויטש, תארו אורח נכבד לדורותיו, נולד בליובאוויטש, למד בשיבה, גר בשמונה נחצי שנה ברוסטוב וכשלושה שנים בלנינגרד, עוסק בלמודים: למוד מחקר אלקי חסידות, וברורי הלכות ומצוות דת ישראל, וכמו כל היהודים שומרי דת אין לי שום יחס אל מדיניות (פוליטיק) ויותר אין לי מה לכתב”.

הדבור המחלט, המענה הברור, הקרירות ועשון המקטורת, היו כלי הטבע ללמעלה מן הטבע, והפקיד כמדבר לעצמו אומר: וואפרצעס עטא דאסטאאצנא [הכתוב בזה מספיק הוא]. ויפנה אל הכותבת בשחוק קל, ובעינים בוערות, כתבו כל מה שאומר האורח.

ומה יהיה בנוגע להתפלה? הנני פונה בשאלתי אל הפקיד.

על זה – עונה בגאון – יענה לכם ראש הפקידים של המערכה אשר לשם תוכלו לשבת. וילך בזעף עצור.

הכוחות לקחה גליון חדש ותכתב בו את הדברים האמורים בזהירות גדולה, ותתן לי לחתום.

אנכי לקחתי את הגליון וקראתי בכל הכתוב בו, ובכל שאר השאלות עשיתי קו של מחק המעיד ברור כי על שאלה זו לא ענית, ובכלותי לקרא כלו – חתמתי.

במשך זמן זה שוחחו ביניהם שלשת האנשים ולכסות עינים פנו כה נכה ונלכו.

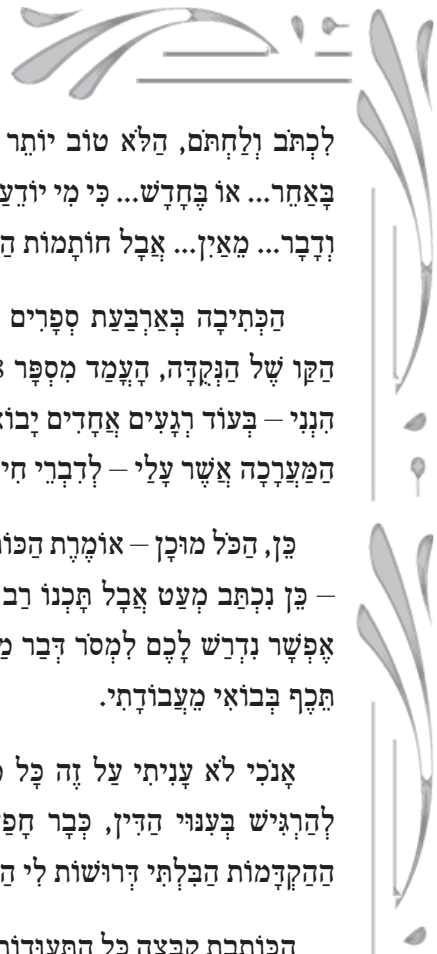
• • •

רגעים אחדים חכו פה, אומרת הכותבת, נתקח את הגליון נתלף אל מדור השני ותבוא חזרה, נתקח פסת נייר בגדל פרטים מכתב גלוי אשר אותיות גדולות שחורות כתובות עליו כזה:

יארליק מספר עם קו של נקודות...

רואה הנני אשר בעוד רגע גם אנכי הנני נעשה יארליק, אינני יודע עדין איזה מספר, אבל בעוד רגע גם את זה אדע. עדין כותבת בספרים: ספרים גדולים ועבים, כמה ספרים יש שם, כל כותבת יש לה ספרים גדולים ועבים, עבים מאד, ומה כותבת שם לא אדע, אבל כותבת בספר ומניחים חותמות על גליון השאלות אשר חתמתי עליו.

לא אפחד כי מזה שמניחים חותמות על גליון השאלות הנני נהנה, הייתי נהנה יותר אם לא הייתי בא לשם כל עקר, אבל מכינן שבאתי לשם, והכרתי

לכתב ולחתם, הלא טוב יותר כי יהיה עליו גם חותמות למען אשר לא יחלף
באחר... או בחדש... כי מי יודע תכן רוחם של הפקידים הללו העלולים לברא יש
נדבר... מאין... אבל חותמות הללו שמירה הן.

הפתיכה בארבעת ספרים העבים נגמרה, והיד כותבת בהיארליק ובמקום
הקו של הנקדה, העמד מספר 26818, וברגע זה נהייתי יארליק, ובטח – חושב
הנני – בעוד רגעים אחדים יבוא המלנה ללונני למדור השני, או ישר לראש פקיד
המערכה אשר עלי – לדברי חמקע ולדברי הפקיד הגבוה – לשבת שם.

כן, הכל מוכן – אומרת הכותבת ומסתפלת בהגליון ואומרת כמדברת לעצמה
– כן נכתב מעט אבל תכנון רב – ואותות חמלה נראו בפניה ולוחשת ואומרת:
אפשר נדרש לכם למסור דבר מה לבני ביתכם הגידו לי ואמצא אפן למסור להם
תוך בבואי מעבודתי.

אנכי לא עניתי על זה כל מאום, רק חפיתי לבוא המלנה כי כבר התחלתי
להרגיש בענוי הדין, כבר חפצתי לדעת החלט דבר, כבר הנני מתרגש מכל
ההקדמות הבלתי דרושות לי הללו.

הכותבת קבצה כל התעודות ואומרת לי ללכת אחריה אל אשר תוליכני, כי כן
צויתה אשר לא תמסר אותי על ידי מלנה.

• • •

כאמור כבר התרגשתי, השעון דפק חצי שעה חמישית, כבר שבבעתי תילי
תלים, שיחה עם חמקא, זכרון יום השוק הליובאויטשי, הליכת אנשי הכפר עם
סוסיקהם לשאות ממי הבאר, ההתנפחות עם הכותבת, השיחה עם הפקיד הגבוה,
כל אלה כבר היה לי לזרא וחפצתי לבוא לידי איזה דבר ממשי, לדבר עם חוקר
דורש או לשבת במאסר, אבל בכל אפן להפטר מענוי זה של משמוש נשמה.

בחזק לב ובצעדים רגילים הלכתי אל אשר יובילוני, עברתי החדר השני אשר בישבי במדור הראשון דמיתי כי הנהו זה המדור השני, עתה הנני רואה כי טעיתי, עברנו עוד חדר ושלישי ובא הנני למבוא אפל ואיננו זה אשר דרך בו הביאני נחמנסאהן בתחלה, שם דולקים גרות אחרים ואין בו שמירה מזיגת ובמבוא זה עלינו לרדת בשליבות של ברזל כארבעה או חמשה סלמות.

את ילקוטי – הנני אומר – עזבתי בבית אשר שם כתבתי את הגליון, האם אוכל לחזור אחרי כן לקחת אותו. עומד הוא שם בין דלת הפניסה מהמבוא האפל אל פתח המבוא השני, שק אדמדם מעוטף במכסה ועליו מנח מכסה הפליעד ירקרק.

מדוע לא לקחתם חפציקם, עתה אי אפשר לכם לשוב, דרוש יהיה לכתב בקשה ורשיון מיחד, אשר דבר כזה אי אפשר להעשות השעה, אין לי עצה אחרת כי אם שאנכי אלכה ואביאה את החפצים הנה, או טוב יותר אשר בשובי אביאה אותם, או אפשר ירשו לי לשלחם על ידי אחד המלוים. עליכם לדעת כי השמירה בפה גדולה היא במאד, ועל כל דבר פשע של מלה יתרה או הוראת איזה קרוב אל אחד האסירים יכולים לענוש במושב של שלשה וארבעה ירחים. טוב יותר אשר בבואכם אל החדר שהנני מובילה אתכם, תגידו כי שכחתם לקחת חפציקם, ובטח ירשו לי להביא אותם הנה. דעו כי אשמה גדולה גוללים עליכם, אנכי יודעת כי חמר רב נאסף לנגדכם, עתה ידעתי מי אתם, כבר שמעתי מפי הפקידים בר. דעו כי רעה גדולה חפצים לעשות לכם, המצב הוא נורא, ובין השלשה פקידים האחד היה ר. בעצמו.

• • •

הננו הולכים סלם אחר סלם והיא מספרת, רגעים נדמה לי כי שקרים והבהלה המה ולרגעים נדמה לי כי דברי אמת המה, ומי יודע, אפשר כי גם הכותבת הלזו קרטוב של אנושיות יש בה, ולא אכחד כי רגעים אחרים אלה היו לי כבדים

ביותר, רעיונותי מתששטשים, לכבי דופק בחזקה, רגלי כושלות, ורעד פנימי עובר בכל גופי.

ובכל זה אינני שואל אנה מוליכים אותי, אם פי ידעתי ברור אשר הכותבת תאמר לי, אבל פחדתי פן יפעלו עלי דבריה רשם חזק ביותר ואפל ברוחי, לא כן כאשר אינני יודע הנני מרגיש את עצמי חזק יותר.

שנים עשר איש – מספרת – הובאו בלילה זה, רבם כהני דת, רוסים, לוטעראנים, אשפנזים, פולנים, מולא (פהן מסלמי), ויהודי אחד – רק אתכם, רוסי אחד גרוזיני ופולני הביאו ישר דרך מבוא האפל (הוא המבוא אשר דרך בו שלחני נחמנסאהן) בשמירה מזינת ישר אל חדר השלישי (פנראה זהו באחד הפתחים אשר בהמבוא האפל ומשם אל המכפלה השנייה אשר מתחת לבית, ושם הומתו בירית קנה רובה, בלא חקירה ודרישה, רק הודיעו לנו לכתב בספר, לא כן אלו אשר מצויים לכתב גליון שאלות, בטח איזה זמים תשבו במבצר, ואחרי כן חקירה ודרישה.

צויתי להוביל אתכם בדרך זה אל הקומה הראשונה מקום מושב המבקרים, קונטרול, אשר דרך שם מעבירים כל האסירים המובאים לשפאלענא.

עתה הבנתי כי הולכה זו היא לשם הבהלה והפחדה כי החשך והסלמות והשליכות של ברזל, שחרות הכתלים והאוויר המעפש מעוררים רגש עז וחדש של הולכה למקום אים אף נורא.

מאמין הנני כי אנשים בעלי רגש אשר עטם עט סופר, היו מוצאים חמר רב לכתובת ספרים ארפים על פי יסודי ההנהגה ורוחה אשר עבר עלי במשך שתי שעות הללו, מאז הובאתי הנה עד בואי אל מקום מושב המבקרים אשר לשם מביאים אסירים רגילים.

• • •

דפיקה בדלת ושומר הפתח איש חיל מזגן בסדר הרגיל פותח את הדלת,
ובתמהון רב שואל, והמשמר איהו?

משמר אין! ענתה הכותבת, אנכי צייתי להביא את האסיר האזרח הזה אן
חדר הרביעי, תנו לי לקחת.

והאות? שואל השומר.

אינני יודעת, קראו הנה את החבר...

צאו המסדרונה – עונה השומר – ואסגר את הדלת ואקרא את החבר... והוא
יתן לכם רשיון להפגס, אנכי אינני יכל להניח אתכם פה.

עד כמה גדולה השמירה – אומרת – בפה, על כל צעד וצעד שמירה גדולה,
חבר ותנית, קנה רוכה וכידון.

כבר הוא לי לזרא כל המשחק הלזה, כי רואה הנני אשר הפחדים וההבהלה
הוא ראשית הכל והוא יסוד או אמצעי לבצע מזמות, ואסור הצדה ואשען בפתל
ואחקה.

רגעים אחדים והדלת נפתחה ופני איש שחר כעורב עם שערות ארכות
פרועות לבוש בכתנת ירוקה בלי חגורה, נראה במפתן הפית.

צפרא טבא, חבר... אומרת הכותבת, הפקיד... צנה עלי להוביל האסיר הזה
אל בית המבקרים הרביעי דרך מבוא זה, תן לי הרשות לקיים הפקדה, כי דבר לי
אל החבר המבקר... להשמיע בעל פה.

החבר... בעל פנים המזומות, מדד אותי במבטו מכף רגלי עד ראשי, ורואה
הנני, כי בוז יבוז לי ולמלבושי, ועפר ואפר הנני בעיניו.

גרוד בגבחת ורקיקה גדולה, פהוק ארף, ופזמון חד וחלק יוצא מבין שני
הארי הלזה: אפל יקח את כל האסירים. משנה עבודה עבדתי הלילה הלזה, וזה

רק פשעה אשר שכבתי לנוח, והנה הרוח השחור הביא חתיכת זבל פזה, האם חולה היה לבוא דרך המבוא אשר פל האסירים הולכים, ומה לו דרך מבוא זה, דרך מבוא זה מולכים אל המכפלה התחוננה לנוח שנת עולמים.

אין לי זמן. אמר להחבר השומר אשר יתן לי לקים את הפקדה, שם בבית הפקירות עבודה רבה ואין לי זמן לחפות הרבה.

לך – אומר החבר בעל המליצה – ופותר פיו בפהוק ארף ובקול משנה, מדבר דברים בלתי מובנים, רק סיפא של המליצה היא בברכה משלשת, יקחם אפל, אתכם עם פל האסירים יחדו.

• • •

באים אנו במבוא קצר, אפל, ואחרי כן פונים לימין במבוא בהיר וצעדים אחדים ונכנסים לחדר מרבע גדול בערך ח' אמה על ח' אמה, ארבעה שלחנות כתיבה עומדים עם כסאות, שני שלחנות ריקנים, ובשני שלחנות יושבים שני פקידים, איש איש מהם עסוק במלאכתו, ספרים פתוחים וניירות מנחות על השלחנות.

הפותרת מהרה ללכת ותקרב אל אחד הפקידים ותאמר: הבאתי את יארליק 26818, ותניח את הניירות על השלחן.

מראה פני הפקידים האלו הם כמראה פני הפקידים מאז ומקדם, הרגילים לשבת אצל שלחן העבודה, ובעצלות מדפדפים בדפי הספרים העבים ומחטטים בהחמרים חמרים תעודות וניירות המתגלגלים על שלחנם.

(2) פרבר בסביבות לנינגרד.

(3) מועצה חשאית – מקומות בהם היה אסור רבנו הזקן – בעל התניא והשלחן ערוך.

גם הפקידים האלו כנראה עיפים הם ביותר, כי ישיבתם בשעה זו פה היא כעין נדבה או הכרח. מרגע לרגע יפקדו בפהוקים ארפים, מתגרדים בגבתם וקרחתם, מגביהים ניר ומניחים אותו חזרה ותנועותיהם כבדות.

הפוחתת הגידה איזה לחש להפקיד, אשר עורר אותו להתגבר על עיפותו ועצלותו ויפנה אלי לאמר: חכו בחדר זה, ובאצבעו מראה על הדלת אשר מימין הכניסה.

טוב – עניתי – אבל חפצי נשארו שם במקום אשר כתבתי הגליון, ואיך אוכל להשיגם הנה, האפשר לשלח מי להביאם.

אין לנו משרתים – עונה הפקיד ברגז – אשר יטפל עם החפצים של האסירים, ולמה לכם חפצים שלכם? שם בחדר פלאכם אין נדרש לכם חפצים, מה יש אצלכם שמה?

שם – עניתי – יש לי ילקוט אשר בו נמצאים איזה דברים הנצרכים לי: תפלין, טלית, סדור תפלה, תהלים ועוד, ושמיכת משי עבה וקררחת, אם יצוה לאחד המשרתים להביא אשלם לו עבור טרחתו.

– בורזשויסקיע וויחאדקי, טשאיעויע (מנהג אדונים) – מגיד הפקיד בחמה – משרתים תן להם, חולים הם האסירים לשאת בעצמם את ילקוטיהם. כל מלבושי הדת אסורים להביא בכחלי בית הפלא. בין כך ובין כך, הפקיד ראש המערכה אשר תחת השגחתו תושלחו יקח אצלכם כל לבושי וספרי הדת, ואחת היא לכם אם ישארו בבית הפקידות או באוצר ראש פקיד המערכה. הניחו ההבלים שלכם, עליכם לדעת כי אסיר אתם.

במשך השתי שעות – עניתי ברגז – שהנני פה כבר שמעתי איזה עשרות פעמים כי אסיר הנני, אינני יודע אם רק אני לבד הנני אסיר או גם כל הפקידים שבפה אסירים הם, כי כמוני כמוכם, אי אתם רשאים ואי אתם יכולים לזוז ממקום משמרתכם, וכמו שאנכי צריך להשמע לפקדת המשמעת כן גם אתם מחזיבים

לקיים חובתכם, ואל לכם להשמיעני דברי בוז על כל דבר שבדעת הקדוש לי, החק מרשה לי לדרש את חפצי ולתת הרשיון להתפלל.

ההתרגשות שלי עשתה רשם חזק עד כי גם הפקיד השני התעורר משנתו, ויבט עלינו בלנו בעינים מפיקות תמהון, והפקיד שלי ברוגזה מחליק את שפמיו וחוטט בחמרי הנירות המנחים על שלחנו.

כנראה אשר בלתי רגילים המה לשמע קול מדבר בשפה ברורה, פי אמת הדבר אשר בעת ההיא שפכתי חמתי שהתקבץ בשעת שבתי במדור הראשון. הפקיד עומד ממקום מושבו וקרוב אלי ופותח דלת ואומר: שבו בחדר זה עד אשר אקרא אתכם, יוצא וסוגר את הדלת.

• • •

מסכת גיהנם מדור שני

הנני נכנס אל החדר הסתום מפל צדדיו זולת פתח זה אשר בו נכנסתי, חדר לא גדול, בערך כארבעה אמות רחב על שמונה אמות ארך, כתליו משוחים בשער, חלון אחד גדול, מכסה מבחוץ בפסי ברזל, כמנהג כל החלונות אשר בבתי אסורים, ובפרט שפאלערקע, שלחן באמצע החדר ואיזה פסאות מסביב לו.

ישבתי על אחד הפסאות ואתבונן, השעון התלוי בכתל מראה ארבעים רגעים על שעה החמישית. מה עושים בני ביתי יחיו, מתנוצץ רעיון במחי, כבר ידוע הוא המאסר בבתי ידידינו וגם בכפר החדש² ונאנחה עמקה יוצאת מלבי.

• • •

אי אֶפְשֶׁר לִי בְשָׁעָה זֹאת וְאֵינְנִי רֹשֵׁאִי לְחַשֵּׁב מִחֲשָׁבוֹת פְּאֵלוֹ הַפּוֹעֵלוֹת נְמִיכֵת רֹחַת. פֹּה אֵין מְקוֹם לְעֲצָבוֹת וְשִׁפְלוֹת, הַמְקוֹם וְהַזְמַן דּוֹרְשִׁים חֲסֵדֵי הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ וְעֲזָרְתוֹ בְּאֲמִיצַת הַלֵּב וְהַגְּבִהַת רֹחַ וְעַם זֶה לְשִׁים דַּעַת וְלֵב עַל כָּל פְּרִטֵי הַשְּׁגָחָה הַעֲלִינָה, שִׁיכּוֹלִים לָבוֹא רַק מִתּוֹךְ הַתְּבוּנָה שֶׁל מְרִירוֹת וְהַסְתַּכְלוֹת בְּצִיּוֹר פְּנֵי קִדְשׁ הַקִּדְשִׁים הוּד אֲדוֹנֵי אָבִי מוֹרֵי וְרַבֵּי הַרֵב הַקְדוֹשׁ זְצוּק לֵלֵה"ה נִבְגַ"מ זִי"ע
..... (אוֹתִיּוֹת הַמַּחֲשָׁבָה)..... אָבָא, אָבָא קְדִישָׁא.....
.....

רְגָעִים אֲחָדִים נִדְמָה לִי אֲשֶׁר אֶפְשֶׁר כִּי בַמְקוֹם הַזֶּה אֲשֵׁב, בְּחֶדֶר זֶה יִחְזִיקוּ אוֹתִי, אֲכַל הָאֶפְשֶׁר הַדְּבָר, כִּי בְחֶדֶר כְּזֶה יוֹשִׁיבוּ אֶסִיר וְמָה גַם לֹא אֶסִיר פְּשׁוּט, כִּי אִם אֶסִיר שְׁצָרִיכִים לְהִנָּקֵם מִמֶּנּוּ, וְלְהַתְעוֹלֵל בּוֹ, וְלְהַעֲרִיקוּ, וְלִפְתַּח אֶת פִּי לְהוֹצִיא דְבוּרִים וְלְהַכְרִיחוֹ לְדַבֵּר וְלִסְפֹּר.

אֵין אֲנִי רֹשֵׁאִי לְחַשֵּׁב בֵּן.

הִנְנִי צָרִיד לְהַכִּין אֶת עֲצָמֵי לְהַנְהִיגָה אַחֲרַת, לְמַצֵּב אַחֵר, מַצֵּב שֶׁל אֶסִיר, מַצֵּב כְּזֶה אֲשֶׁר עַד הַיּוֹם לֹא יִדְעֵתִיו, מַצֵּב שֶׁל מַבְצֵר פְּעֵטְרָא פֶּאֶרְוֹלָא סְקַע אוֹ שֶׁל טַאִינְעֵ סְאוֹוֵעֵט³ וּמַחְיֵב הִנְנִי לְהַתְרַגֵּל בְּזֶה בְּכַדֵי שְׁלֵא לְהַבְהִיל וְשְׁלֵא לְפַחַד, לְמַעַן אֲשֶׁר אוּכַל הַחֲזִיק מִעֲמָדֵי שְׁלֵא לְסוֹר יְמִין וְשְׁמַאל מֵאֵת אֲשֶׁר הַחֲלֻטָּתִי, לְבָלִי לְתַת אֶת גְּאוֹן יַעֲקֹב לְמַרְמָס, וְד' הוּא יִחְזַקֵנִי.

עוֹד לֹא עָבְרוּ שְׁלֹשׁ שָׁעוֹת וְכִבֵּר הִנְנִי עֵיף, אֵין בִּי מְתוֹם, רֹאשִׁי יִכָּאֵב לִי בְּמַאֲד, לְבָבִי יִכָּאֵב וְגַם דּוֹקֵר בְּצַדֵי הַשְּׁמַאלִית, נוֹסֵף עַל כָּלֵם הַפְּאֵב בְּגֵרוֹן.

בְּשָׁעָה זֹאת עָלִי לְבָלִי שִׁים לֵב אֶל כָּל כְּאֵבִי גּוֹפִי לְעַמַּת כְּאֵב נַפְשִׁי, וְנַפְשִׁי תִכָּאֵב לִי בְּמַאֲד.

אֲנִי ה' הַבִּיטָה וּרְאֵה בְּעֵנֵי עַמְךָ, הֲלֹא לֹא אוֹתִי הוֹשִׁיבוּ בְּמַאֲסָר, וְלֹא אוֹתִי הֵם חִפְצִים לְעַנוּשׁ, כִּי אֲנִי מָה אֲנִי, רַק מָה שֶׁהִנְנִי גִזַּע אֲבוֹת קְדוֹשִׁים וְאֶחָד הָאֲבָנִים אֲשֶׁר עֲמוּדֵי חֲצֵרוֹת ה' חֲצֵרוֹת הַתּוֹרָה נִשְׁעָנִים עֲלֵיהֶם. אֲנִי ה'.....

עוד חמשה רגעים ויהיה שעה החמישית, מה טוב היה אם היו מביאים לי את ילקוטי והיו נותנים לי להתפלל, כאן בחדר זה. מי יודע אפשר בגלל זאת הובאתי הנה, כי מי שאמר והיה העולם שגזר אשר במבוא הבהיר – מקום שם ישבתי לנוח בתחלת בואי – יבוא ביום פלוני ובשעה פלונית איש יהודי ויאמר שם ברפת השחר ושיר של פגעים, הוא יתברך גזר אשר במקום זה יתפלל איש יהודי, להביא פגנה עליונה סתומה ונעלמה זו מהפח אף הפעל, הלא אי אפשר היה באפן אחר.

בה ברגע חשבותי כי כל איש יהודי המאמין בה' באמונה טהורה על פי תורת הוד כבוד קדשת הפעל שם טוב והוד כבוד קדשת אבותינו רבותינו הקדושים זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע – הנה ברור לו, אשר טל של תחיה המה דריכת כפי רגל אנשים ישרים להאבנים הללו או להעצים הללו, על רצפה זו במבואות החשכים הללו בסלמות ושלכות של ברזל, אשר מתחלת בנינם נבנו בשביל לענוש בני אדם, בשביל להמיט מועקה על צוארי בני איש, בשביל ללחץ ולדחק את כל הבא תחת צל קורת הבית ההוא.

ובכן איש יהודי הבא לשם צריף לכוון את המוח ולב לאמר שם פסוקי תורה, פסוקי תהלים, ולחשב מחשבות ביחוד אין סוף ברוב הוא ביחוד גמור, אשר מלא כל הארץ כבודו, גם במערות פריצים ובהיכלי שואפי דם.

ברעיוני חולפת ועוברת התמונה הנהדרה אשר הראני הוד כבוד קדשת אדוני אבי מורי ורבי הרב הקדוש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, בהיותי נער בן חמש או תחלת שש שנים.

• • •

נוסעים אנו אז בין הרי קרים, בין סעוואסטאפאל ליאלטה במרכבת עגלת צב רתומה לארבעה סוסים, כמנהג המקום ההוא.

הנוסעים, הוד כבוד קדשת אדוני אבי מורי ורבי הרב הקדוש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, ותבדל לחיים טובים ארפים ונעימים בטוב רוחני וגשמי כבוד אמי מורתי הרבנית הכבודתה תחיה לארץ ימים טובים אמן, ואצל העגלון יושבת המבשלת, האשה האומנת שלי.

המסע הוא בין הרים גבוהים, גבוהים מאד, מקום סלעים, והדרך סוכבת והולכת מתחת להרים, מימין – החר ומשמאל – שפת הים.

עוברים אנונו דרך תחנה אחת אשר מקומה בהר, ומשם נאילך הנסיעה בין ההרים. באחד המקומות עמדנו לנוח על פני השדה, כלומר, בין תחנה לתחנה, אשר רגילים המה הרפים לרעות את בהמתם שמה.

ישבנו על אחד הסלעים, הוד כבוד קדשת אדוני אבי מורי ורבי הרב הקדוש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, פנה לו הצדה, תחת אחד הסלעים הגבוהים, או מדיק יותר, נכנס בבקעה קטנה בין שני סלעים גבוהים, ויתפלל תפלת המנחה, אם כי השעה עדין שעה שניה צהריים.

כבוד אמי מורתי הרבנית הכבודתה תחיה לארץ ימים טובים אמן, העריכה איזה עניני מאכל, כי עלינו עוד לנסע כחמש או שש שעות במרכבה זו או במרכבה אחרת.

ואני, אם כי חפצי היה יותר להיות בתחנת הרפ, המתעסק עם הארבעה סוסים אשר לו, אבל אכן כבדה מעיקה על לבי, הוד כבוד קדשת אדוני אבי מורי ורבי הרב הקדוש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע הגיד לי אשר בבואנו ליאלטה, כבוא לשם איש מיחד, מלמד אשר למוד עמדי.

ואני לא ידעתי מראהו של האיש המיעד לבוא, וטרם אדע ארחותיו והנהגותיו אם יהיו כארחותיו של מורי ר' יקותיאל ז"ל.

• • •

ר' יקותיאל המלמד – איש זקן וכא בשנים כבן שבעים ויותר, אבל ממחה הוא האיש הלזה לירד לתוף ארחות חייהם של תינוקות בני ארבע וחמש שנים, להמשיך לבכם אליו לאהבה אותו ואת הלמודים אשר הוא מורה.

בר פעל גדול הוא ר' יקותיאל המלמד, לא אדע אם בירשה באה לו נחלתו זאת, כשרון המלמדות, או אותו בלבד חנן השם יתברך בכשרון זה, אבל בכל אופן, בר פעל נפלא הוא, בר פעל יוצא מן הכלל.

ההגמאות והמשלים המחקמים שהיה ר' יקותיאל המלמד מבאר ומסביר לתלמידיו בתמונות האותיות היו מושכים את לב התלמיד לשמע, קובעים אותם במח וחותמים אותם בזכרון טוב:

דלי מפאן ודלי מפאן ומקל נושאים באמצע הוא אל"ף, אשר יו"ד לו מעבר מזה ויו"ד מעבר מזה וקו באמצע.

ובכל עת שהיינו רואים נושא מים היינו נזכרים באות אל"ף, וכן בשאר תמונות וענינים באופן כזה, עד אשר כל מקרה בחיינו היה מזכיר לנו איזה ענין בלמוד.

• • •

כאשר החלטה נסיעת יאלטה התחיל הוד כבוד קדשת אדוני אבי מורי ורבי הרב הקדוש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע בעצמו ללמד עמי וכבר הייתי לומד סדור ויודע פרוש כמה תבות.

בנסיעתנו התעכבנו כשבועים בחרקוב, כי הפרופסורים חפצו לעשות איזה בחינות בהנוגע למצב בריאותו ואפן הרפואה של הוד כבוד קדשת אדוני אבי מורי ורבי הרב הקדוש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

בכל משך הזמן הזה למד בעצמו עמי, ולא נתנני על יד מורה, והבטיחני

חלק שלישי

שפאָאָשׁוּר אַתְּנַהֵג כְּרֵאוּי יִלְמוּד עַמִּי בְּעֶצְמוֹ, וּבְנִסְיַעַתְנּוּ מִחֲרָקוֹב אֲמַר לִי כִי הַפְּרוֹפֶסוֹרִים פָּקְדוּ עָלָיו כִּי לֹא יִדְבַר הַרְבֵּה, עַל כֵּן יִשְׁיֵיג עֲבוּרֵי מְלַמֵּד וּלְעַת מִן הָעַתִּים יִלְמוּד עַמִּי בְּעֶצְמוֹ.

כָּכֵר בְּנִתִי לְדַעַת חוֹבֶת הַבֵּן לְדַאָּג לְהִטָּבֶת בְּרִיאוֹת הָאָב, וּמְאֹד יִכָּאֵב לִי חִלְשׁוֹת בְּרִיאוֹתוֹ שֶׁל אָבִי, אֲבָל הַתְּשׁוּקָה וְהַחֲפִץ אֲשֶׁר אָבִי יִלְמוּד בְּעֶצְמוֹ עֲמַדִּי מִתְגַּבֵּר עַל כָּל, וְחוֹשֵׁב הַנְּגִי אֲשֶׁר בְּאַרְחוּתֵי הַטּוֹבִים אֲטִיב בְּרִיאוֹתוֹ שֶׁל אָבִי.

כָּל כֶּף הַנְּהִיגוֹתֵי טוֹבִים הֵמָּה, אֲשֶׁר מְאֹד נִסְעֵנוּ מִחֲרָקוֹב, לֹא הָיָה אִף הַנְּהִיגָה אַחַת אֲשֶׁר לֹא חֲשַׁבְתִּי בָּהּ לַעֲשׂוֹתָהּ בְּאִפְסָן הַמוֹעִיל יוֹתֵר.

וְלִזְאת בִּשְׁעָה הַהִיא לְקַחְתִּי הַסְּדוּר וְיִשְׁכַּחְתִּי עַל אַחַד הַסְּלַעִים הַקְּטַנִּים וְחִזְרֵתִי עַל שְׁעוּרֵי, בְּמִזְמוֹר הַשְּׁמִים מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֱלֹהִים.

• • •

יִשְׁכַּנּוּ לְסַעַד בְּמִינֵי מְזוֹנוֹת, וְהוּד הוּד כְּבוֹד קְדֻשַׁת אֲדוֹנֵי אָבִי מוֹרֵי וְרַבֵּי הַרְבֵּה הַקְּדוֹשׁ זְצוּקֵלֵה"ה נִבְגַּ"מ זִי"ע מְרָאָה לָנוּ עַל מְקוֹם אֶחָד בְּגִבְתָּהּ הַהֵר, גְּבוּהָ גְבוּהָ מְאֹד, וּמִרְחוֹק, כְּלוּמֵר, מִמְּקוֹם שֶׁבִּתְנּוּ רֹאִים אֲנַחְנוּ כְּעֵין חוֹר גְּדוֹל בְּסֻלַּע הָעוֹמֵד בְּרֵאשׁ הַהֵר.

הוּד כְּבוֹד קְדֻשַׁת אֲדוֹנֵי אָבִי מוֹרֵי וְרַבֵּי מְסַפֵּר, כִּי בְּשָׁנַת תַּרְמ"ד בְּעַת נִסְיַעַתּוֹ עִם כְּבוֹד אָחִיו דּוֹדֵי הַרְבֵּה וְלָמֵן אֶהְרֵן נִשְׁמַתוֹ עֵדֵן, נִסְעוּ מִן הַתְּחִנָּה שֶׁעֲבַרְנוּ הַרְבֵּה בָּהּ לִפְנֵי בְּלִילָה, וּבִשְׁעָה הַשְּׁשִׁית בַּקֶּר, עֲמַדוּ לְנוֹחַ בְּמְקוֹם זֶה, וַיִּלְכוּ לְהַתְּפַלֵּל תְּפִלַּת שְׁחִרְיַת בְּגִבְתָּהּ הַהֵר. תְּחִלָּה טָרַם בּוֹאֵם לְשֵׁם נְדָמָה לָהֶם כִּי רַק חוֹר הוּא, וּבְבוֹאֵם לְשֵׁם רָאוּ כִּי מְעַרְהָ אֲרָכָה הִיא וְחִלּוּלָה וְשֵׁם מְנַחִים סְלַעִים קְטַנִּים, מְקוֹם טוֹב לְשִׁבְתָּהּ.

אז באר לי כי השם יתברך ברא את העולם באפן כזה אשר כל יהודי יכול לקיים את מצוות ד', והיה אם יסע אדם בדרך ויגיע זמן תפלה, ואסור להתפלל על פני השדה במקום פתוח, לזאת ברא הקדוש ברוך הוא סלעים חלולים כאלו, אשר הם כמו בתים למען שיוכלו להתפלל שם.

• • •

כן, – חושב הנני – אפשר אתפלל בחדר זה, ועדין איני יודע מה גורלי, ומה גורל תפילתי היום, כי מי הוא היודע מה שגזרה ההשגחה העליונה, ופתאום והפתח נפתח והפקיד אומר: צאו הנה,

הזה הוא, הילקוט והשמירה שלכם? שואל אותי בכעס ובהתרגשות, הפקיד השני איננו, רק איש חיל מזגן עומד הכן אצל הדלת, חרב חדה עם ברק מתנוצצן בידו השמאלית, וקנה רובה בידו הימנית, ושני ספינים ארזים תלויים בחדרו.

כן – עונה הנני – אלה שלי המה ואפשר תתנו לי הרשיון להתפלל ולהניח תפלין ברשותכם, הייתי מתפלל בחדר זה, בטובכם – במענה רך – תרשו לי להתמהמה כחמשה עשר או עשרים רגעים תחת השגחתו של שומר להניח – מוציא אנכי התפלין מילקוטי – תפלין אלו כחק דתי.

לא – עונה בקצף גדול – טשטא זשע או נאס טאןשע חאטיטיע אוסטראיט מאלעלניע? נייעט (מה זה? גם כאן ברצונכם לעשות בית תפלה?). – מה יש אצלכם, מעות, שעון, כלי כסף וכלי זהב, כל מה שיש אצלכם תנו הנה כי האסיר אין לו הרשות להיות עמו חפצים טובים, פה יהיו שמורים, להיוצאים לתפשי נותנים להם חפציהם, להנשלחים שולחים גם חפציהם לשם, להמומתים רחמנא לצלן – מוסרים אחרי כן לבני ביתם.

מסרתי כל מה שהיה אצלי, ניספר וימנה ויכתב בספר ויתן על ידי שוכר בו

כתוב כל מה שלוקח אצלי: שעון פשוט ונחמשים ושמונה רובל.

ועתה – פונה להאיש חיל – הנני מוסר על ידך היארליק 26818 ותוליקהו אל ראש המערכה הששית, והוא כבר יודע החדר אנה להושיב את היארליק 26818. נצטוייתי להגיד לך כי אתה תשא את הילקוט שלו, כי אורח זה חולה הוא והבטיחו לו שרות.

כן אעשה – עונה האיש חיל: איך יהיה עם השמיכה?

הנני מרשה לך – עונה הפקיד – להניח החרב בתערה, והקנה רובה בילקוטו, כי הוא בטח לא יברח מידך. בטוח הנני כי בשני אצבעות תוכל למלל פרעושים באלו.

התפלין נשאר בני והאיש חיל מניח את תכשיטיו ומביט עלי בגאון וכעז נמר, פותח לי הדלת והולכים אנחנו דרך מבוא, לא בהיר ולא חשוף, עד בואנו לשער ברזל.

שומרי השער, אנשי חיל מזינים מבפנים ומבחוץ, עומדים כפסילי שיש עם פלי זינם, כלם שומרים את היארליקים הפלואים בששת המערכות, אשר כל מערכה מכילה – כפי שאומרים – מאה חדרים.

למראה תבניתו של שומרי ההולך בגאון ובצעדי גבר בעל תעודה רמה, ולמראה פני איש יהודי בעל זקן צהב ומצנפת רבנית, שחוק קל מרחף על פני בני אדם הללו.

אחרי קריאתו של ראש השומרים את פתקת הסתר הנשלחה אל ראש מערכה הששית – והנחתו את חותמו עליה ועל היארליק, פתחו את השער ונכנסו ל"מדור השלישי".

• • •

מסכת גיהנום מדור שלישי

הולכים אנחנו לימין השער אל מבוא אפל מואר בנרות קטנים, ומתחיל הנני להתחנן אל השומר לא רק לבקש אלא להתחנן במלא מובן המלה, כי ירשה לי להניח תפלין, ואגב הנני אומר לו, כי קשה לי ההלוף במהירות. לא, עונה השומר, ואם אתעקש יוליכני אל הצינוק.

מוסיף הנני להתחנן, תן לי חמשה רגעים, שלשה רגעים, ומבאר הנני לו כי יהודי דתי הנני, ורק אכרף התפלין על רגעים אחדים.

הוא מעשן מקטורת ומספר לי כי יודע הוא היטב מה זה תפלין, הוא היה דר בעיר קטנה לא רחוק מן הבית הכנסת ויודע מה זה תפלה, ובכל זה לא יתן לי משאלתי.

הולכים אנחנו, הוא לפני ואני אחריו, ומפנין שראיתי אשר לא ירשני החלטתי להניח התפלין בהלוכי, והנחתי את התפלה של יד ולא הספקתי להניח את השל ראש ויפני וידחפני אל שמאל מקום שם סלם ברזל הולכת מטה, ואפל מפל השליבות ותהלה לא—ל אשר לא שברתי ידי ורגלי.

בעמל רב עליתי איזה שליבות, כאבי גדול, מרגיש הנני כי בעת נפילתי נשבר ברזל חגורתי (שהנני נושא זה רבות בשנים), והברזל פנראה קרע את בשר בטני, ולבי מתכונן מהכאב, עוד מעט ואתעלף.

עוד תראה — צועק עלי השומר — את המנה יפה אשר כבדך הפקיד ראש המערכה הששית, ואז תשכח על רצונותיך ועל תפלותיך, כשתשכב כשלשה וארבעה ימים בין העכברים בחשך ואפלה ברפש וטיט, אז תשפיל להבין אשר בשפאלערנע אי אפשר לעשות בית תפלה של יהודים.

באים אנחנו אל המבוא הרחב, ועתה עוד עלי ללכת שלשה סלמות עדי אשר אבוא אל האצטבא השלישית, מקום מושב ראש המחלקה הששית ושם ידון

אותי ראש המחלקה על החטא אשר חטאתי.

הכרתי לְשִׁבַת על אחת השליבות לְנוּחַ, כִּי מְעִי כּוֹאֲבִים לִי מְאֹד, וּמְרָגִישׁ הַנְּנִי זֹבֵדִים מִחֲפָצֵעַ וְחִבּוּרָה, וְהַהֲלוֹךְ כְּבֹד לִי מְאֹד.

מְבַלִּיג הַנְּנִי עַל כְּאֲבִי, אוֹחֵז הַנְּנִי בְּפִסִּי הַבְּרִזָּל אֲשֶׁר בְּסֶלֶם וְעוֹלָה בְּכַבְדוֹת מְשֻׁלְבָה לְשִׁלְבָה. הַשׁוֹמֵר כְּבֹד הַגְּהוּ בְּסֶלֶם הַשְּׁלִישִׁי, וְאֲנֹכִי מְרַחֵשׁ כְּזֶקֶן וְשָׁבוּר.

• • •

ראש המחלקה הששית עומד על האצטבא לקבל פְּנֵי הָאוֹרַח הַחֲשׂוּב. נִרְאָה אֲשֶׁר כְּבֹד קָבַל אֵיזָה פְּקֻדָּה מֵאֵת בֵּית הַפְּקִידוֹת, אִם לְחֹסֵד אוֹ לְשִׁבָּט, אִי אֲפֹשֶׁר לְדַעַת, כִּי פְּנֵי הָאִישׁ כְּפָנֵי אֶבֶן.

יִאֲרָלִיק 26818 אוֹמֵר הָאִישׁ חֵיל, וּמוֹשִׁיט הַתְּעוּדוֹת לְרֹאשׁ מְעַרְכַת הַשְּׁשִׁית.

כְּאֲרֵאשָׁא – נוֹהֵם הַפְּקִיד – כְּאֲרֵאשָׁא, דְּאֲנוּיִי טְאוֹנָר, דְּאֲנוּיִי סְקוּטְשָׁנָא טְאָק סְלֵאזְשָׁא רוֹקִיא סִדְיָעַט (טוֹב – נוֹהֵם הַפְּקִיד – טוֹב, הַגֵּשׁ הַסְּחוּרָה, מְשַׁעֲמִים לְשִׁבַת בְּחִבּוּק יָדִים) – וּמְבִיט מִמַּעַל לְתַחַת שֶׁהַנְּנִי עוֹד בְּתַחֲלַת סֶלֶם הַשְּׁלִישִׁי – וְעוֹסֵעִלְעִי, סְטֵאָרִיק, טְשָׁטָא טִי טָאָם קֵאֲרֵאבְּקֵאִיעֵשְׁסִיָא, וְוֹרְעֵמָיָא דְּאֲרֵאגָא (בְּזִרְיוֹת, זֶקֶן, מָה אֶתָּה מִתְּעַבֵּב שָׁם, הַזְּמַן זֶקֶר).

עֲלִיתִי עַל הָאֲצֵטְבָא, וְהַתְּפִלִּין בְּיָדִי.

סְטוּפָאִי נָא אֶבְיָסֵק (לֶךְ לְחַפּוּשׁ) – נוֹהֵם הַפְּקִיד וְהוֹלֵךְ לוֹ בְּשִׁמְחָה וּמְגִנֵּן בְּשִׁרְיָקָה, וּבְצַעֲדוֹ צְעָדִים אֲחָדִים נוֹתֵן צוֹ – פְּעֵטָיָא, פְּרִימִי טְאוֹנָר יִאֲרָלִיק 26818 אִי דְּאֲנוּאִי אִוּוֹ רֵאבְּאָטָא (קָבַל הַסְּחוּרָה יִאֲרָלִיק 26818 וְהַתְּחַל בְּעִבּוּדָה). כְּלוּמֵר אֲשֶׁר יְקַבְּלֵנִי מֵאֵת הָאִישׁ חֵיל הַמְּלָנָה אוֹתִי וְיִבְיָאֲנִי אֶל תְּדָרוֹ, חֲדָר בֵּית פְּקִידוֹת מְעַרְכַת הַשְּׁשִׁית.

והאיש או החיה דמתקריא פּעטָיא יוצא לו מאחד התאים או החורים אשר בקצה האצטבא ומתקרב וּבא אלי.

בבואו עמד ונימודד אותי במבט עיניו ומדבר לעצמו : וואט קאק, אי טאקיע גנילא נאצאלי וועסטִי סיוּדא, ניצענווא סקאזאט, כאראשי פאראזיט, באראדאטי זשיד, סטופאי סטאיק נא אביסק, ניצענווא, מי טעביא זדעס פראציסצים, פא קאסטאצקי טעביא ראזבערוט (ראָה זֶה פֿלאַ, סמרטוטים פֿאַלֶה התחילו להביא פֿאַן אַין מה לדבר, פֿרוזיט הגון, זייד בעל זקן, לך זקן לחפוש, אין דבר, ננקה אותך פֿאַן כִּדְבֵיעִי, יִפְרָקוּ עֲצָמוֹתֶיךָ אחת אחת).

המין פּעטָיא, הוא אחד הממנים, הממנה על האוצרות אשר שם ממנחים הטאנואר של היארליקים המובאים אל בירת שפאלערנא.

פּעטָיא זֶה, אינו מזין, ואינו מקשט בתכשיטי חפלה כי אם הוא מראהו העצמי כשד משחית, גבהו ממצע, אכל פניו נלהבים, וקולו פארי, ומביט הצדה, כי אינו יכל להביט ישר, ככל האדם.

ופּעטָיא זֶה, הולך לפני, להורות לי הדרך, לבוא אל מקום מושב הפקיד הראשי של המערכה הששית.

מה אתה צולע? שואל פּעטָיא, האם האויר של שפאלערנא פגע בך? בפה האויר טוב, כן? בפה נוהגים להריח בשמים, בשמים טובים, עבור פאראזיטים כמוך יש לנו פה מיני בשמים כאלו אשר ביום הראשון הם נופלים על פניהם, כאלו אחזתם חלי.

שנים שלשה ימים – ממשיך הוא ספורו – שוכבים המה עד אשר בא הרופא, ופצמים כי הרופא מאחר, והוא רק כותב סבת המיתה בלבד.

אנכי, אשר לסבת הפצע כבד לי ההלוף במאד, ועל כל צעד וצעד עמדתי לנוח מרגיש הנני זוב דם, כאב גדול, ולבי מתפוצץ.

מדוע פניך לבנות? שואל פעט'א, האם גם אתה חולה? פאסלע אביסקא מאזשעש אומריעט, זדיעס ספאקאינא, ניכטא טיעביע מעשאט נייע בודעט, אי דאמא ניכטא זניאט נייע בודיעט, נוראטש נאפישעט אטנאשעניע אוו קאנטאר, נאצאלניק פאלאזשיט פעטשאט, אוו קאנטארע זאפישוט אוו קניגי, יארליק זאצערקנוט אי חלאם וויבראסיס אוו אדנאם איז ניזשניך קאלאדצאיי (אחרי החפוש תוכל למות, כאן שקט, איש לא יפריע לך, וגם בביתך לא ידעו דבר, הרופא יכתב תעודה ללשכה, הפקיד יחתם חותם, ירשמו בפנקס הלשכה, ומחקר את התיק, והפגור ישליכו לאחד הבארות התחתונים).

אנכי, לא אוכל להגיד אשר דבריו לא עשו עלי שום רשם, אלא חושב הייתי מה מוסר אפשר לקחת מדבורו זה.

יודעים אנחנו כלנו, את אשר הגיד כבוד קדשת מורנו הבעל שם טוב נשמתו עדן, אשר כל דבור והגה, כל מראה ותבנית, אשר האדם רואה ושומע, הוא הוראה על ענין בעבודה.

דעת גם לבלתי נכון נקל להבין פי דבור כזה ככל הוא ועלול הוא לעורר רגש של תשובה, הרגש של יראת שמים, הרגש של השגחה פרטית, הרגש של אמונה ובטחון, אבל גם שם ישנו יצר הרע, גם שם יש שטן המרקד, גם שם יש מי שמעפב מלהיות כמו שצריכים להיות.

הכאבים מתגברים ואי אפשר לי ללכת אף צעד, ואעמדה כרגע.

צטא טי פריטוואראיעשסא? (למה אתה מתחפש) – פונה אלי פעט'א באף ובחמה – צטא טיבע נא נאסילקאח נייעסטי ק נאצאלניקו נא אביסק. צטא זשינדאווסקאיא מארדא קאקעטניצאיעש (האם נשא אותך במטת חולים להביאך להפקיד לחפוש? חדל, פרצוף יהודי, להתיהר).

פעט'א – צועק פקיד המחלקה הששית – גדיע טי פראפאל? גדיע 26818 יארליק? דאנואי סיודא, סקאריי, נאדאיעלא זשדאט (איפה אבדת? איפה

26818 ? הגש הנה, מהר, נמאס לי כפר לחכות).

אידו, אידו, (הנני בא תהף) – עונה פעטא ופונה אלי נאומר: וידיש, יעמו אוזשע נאדאיעלא זשדאט, נואט טשארט פאדלאיא סאבאקא. (רואה אתה, כפר פקעה סבלנותו, השד! נבלת כלב!)

בחסדי השם יתברך באתי אל מקום שבת הפקיד, חדר קטן בשלשה אמות על שלשה אמות בלא חלון, מואר לאור הנו, ונדלת ברזל.

נא טיבעי (הא לך) – אומר פעטא אל הפקיד – טנואי דראניא, ראזווי עטא טאזשע טאנוואר, צערעז צאס זדאחניעט (הסמרטוט שלך הוא, האם גם זה סחורה? בעוד שעה תצא רוחו!).

והפקיד שומע מליצתו של פעטא ושוחק בנחת רוח, ועונה לו: צטא זשע סדיעלאט, בראט, יעסלי דרוגאנוא נייעט, אי עטא האראשא, נאשים בראטיאם, בעז ראבאטי נייעלזיא (מה לעשות, אחי, אם אין אחר גם זה יספיק, אי אפשר להיות לחבריני בלי עבודה, ובכן, הבה נחפש, מה יש לך בכיסך?)

נוא – פונה אלי – דאנואי פאאישטשים, צטא או טיעבע יעסט או קארמאני?

כרגע חפש ובקר ולא מצא מאומה, נחפש בילקוטי נימצא התפלין דרבנו תם ושמושא רבא והחגורה, והספרים, ניקח אותם, והתפלין דרש"י הנני אוחד בקדי.

סטופאי – אומר הפקיד לפעטא – נא סנואי מייעסטא, קאגדא קאנטשטיסאי אביסק יא טיעבע פאזאנוואו (לך למקומך. כשיגמר החפוש אקרא לך).

• • •

בחדר ההוא עמד רק כסא אחד שבור, וישבתי עליו. והפקיד מחפש בילקוטי,

ואפנה אליו בבקשת תחנון כי יתן לי להתפלל, לא – עונה הפקיד בכעס וקצף, ובאשר מושבי הנה מאחוריו והתפלין בידי, לא התמהמהתי אף רגע ואניח תפלין של יד ותפלין של ראש ואקרא קריאת שמע והתחלתי ברכות שמונה עשרה, בו ברגע פלה מלאכתו, מלאכת החפוש והבקור ניפנה וירא כי הנני מעוטף בתפלין.

ברגע נשתומם הפקיד וניבט עלי בעינים גדולות, בעיני תמהון ובהלה ובה ברגע נהפך לחיה רעה, כל דמו נכנס בפניו, ובשתי ידיו אחז בהשל ראש בקריאת זשידאנוסקאגא מארדא, אוו קארצער פאסאזשו, פיזיאניאמגא ראזביו, אח דיאנואל טי קאקאיי... (פרצוף ז'יד, אושיבך בצינוק, אבטש פניך, הוי, שד שקמותך...)

וכאשר סימתי ברכת ומלך עלינו אתה ה' לברך בחסד וברחמים, הכרחת לי לחלץ התפלין פי יראתי אשר לא יקרע את הרצועות.

פעטיא – קרא הפקיד – ונוהם ככפיר, חס אני עליך זקן, כי מבלעדי במהרה תמות, כי פניך הלבנים ושפתיך השחרות מעידות עליך כי לא לארך זמן נטפל עמך פה, ומסים לאמר: צעם טי חוואראיעש? סקאזי (מה מחלתך? הגדר).

אנכי לא עניתיו, אף רואה אני כי כל מלאכתם של הפקידים והממנים הוא להפחיד ולהבהיל את האסירים, מצחקים הם עם היארליקים כצחוק נער קטן עם הקלפים.

נו צטא? (מה יש?) – שואל פעטיא, ברגז, ועיניו בארץ. –

צטא טי ספראשיוואיעש? (מה זה תשאל) – עונה הפקיד – ראזווע טי ניעזנאיעש צטא טיעבע נאדא דיעלאט? (האם לא תדע מה עליך לעשות?)

צטא, אובראט חלאם? (מה, להוציא הרפש?) – אומר פעטיא – אוזשע זאפיסאן? (האם נרשם כבר?).

נִיעַט יַעֲשָׂא, (עוד לא) – עוֹנָה הַפְּקִיד – סִיּוּמָאס זַאפִּישוּ אָוּ בַּאֲלִישׁוּי פְּרִיחָאדְנוּיִוִּא קְנִיגוּא, פֶּאטָאם דָּאם נּוּמְעֵר, אִי פֶּאֲלֵאזִים נֶאקְלִיִּיקָא, וּוּסִיָּא זְדַעֲלֵאִיעֵם קֶאק סְלִיעֵדוּיַעֲט פֶּא זַאקֶאנּוּ צַעֲסֵט צַעֲסֵטִינָא (תִּכְף אָרְשִׁמוּ בַּפְּנִקֶס הַגְּדוּל שֶׁל הַמּוֹבֵאִים, אַחַר כִּף אֶתְּן לּוֹ מִסְפֵּר, וְנִדְבִיק תִּיק, הַכֵּל נַעֲשֶׂה בַּהֲגֵן, עַל פִּי הַחֵק בִּיאוּת).

אַחַטָּא טִיעֵבַע (מַה לְּךָ) – אוֹמֵר פֶּעֲטָיָא – סְטָאֲלֶקָא וּוּאִיטְסִיָּא עֲטִים גְּאֻוּנָאם, דֵּאִי נֶא רֶאסְחָאד, אִי קָא יַעֲץ, וּוּסִיָּא רֶאֻוּנָא נִיעַ וּוִידְעֶרְזִישִׁיט, צַעֲרַעֲזוּ דִיעֵן דְּנוּא אוֹמֶרִיָּאט (לְהַתְּעִסֵּק כֹּל כִּף בְּטַנּוּף זֶה, מְסֵר אוֹתוֹ לְהוֹצָאָה, וְחֶסֶל. בֵּין כִּף וּבֵין כִּף לֹא יַעֲמַד, וּבְעוֹד יוֹם אוֹ יוֹמִים יָמוּת).

נִיעַט (לֹא, אַחִי) – עוֹנָה הַפְּקִיד – נִיעֲלֹזָא בְּרֶאט טֶאק, מִי דֵּאֲלֹזְשִׁי פֶּא זַאקֶאנּוּ פֶּאסְטוּפִיט זַאפִּיטָאט יֶאֲרִלִּיצָאק נֶא סְוֹאִיָּא מְעֶסְטָא אַקוּרֶאטְנִיעֶנְקָא וּוִידֶאט נֶאמְעֵר אִי נֶאקְלִיִּיקָא יַעֲסֵלִי חַוּוּרֶאֲרִיִּיעֵט זַאפִּישְׁעֶס אִי אַטְפֶּרֶאֻוּים אַטְנֶאשְׁעִנִּיעַ דֶּאקְטָארוּ. צַטָּא סְעוּוֶאדְנִיָּא סְרַעֲדָא, וּוּאט קֶאק רֶאז יַעֲסֵלִי אוֹסְפֶּעִינָא ק סִיעוּוֶאדְנִישְׁנוּיִוִּי אַטְפֶּרֶאֻוּקוּ טֶאגְדָּא ק סוּבָאטוּ נִיעַ פֶּאזְשַׁע פֶּאנִיעֲדִיעֲלִנִּיקָא בּוּדִיעֵט אַסְמֶאטָאֵר א וּוּאזְמֶאזְשִׁנָּא יַעוּוֶא אִי רֶאנְשַׁע אַסְוֹאבֶּאדִּיָּאט אַט וּוּסְעֶף בַּאֲלַעֲזִנְעִי (כִּף לֹא יִתְכֵּן. צְרִיכִים אָנוּ לְהַתְּנַהֵג עַל פִּי הַחֵק, לְרֶשֶׁם הַתִּיק עַל מְקוּמוֹ, לְצִיֵּן הַמְּסֵפֵר בְּסֶדֶר נְכוּן, אִם חוּלָה הוּא, נְרֶשֶׁם בַּפְּנִקֶס, וְנִשְׁלַח תְּעוּדָה לְרוּפֶא, מַה הַיּוֹם, ד' בְּשַׁבּוּעַ – אִם רַק אַסְפִּיק לְשִׁלַּח הַיּוֹם, וְאִז בְּשַׁבַּת לְעֶרֶף, וְעַל כֹּל פְּנִים לֹא יֶאֱחַר מִיּוֹם ב' תְּהִיָּה בְּחִינָה, וְאוּלַי עוֹד מְקַדֵּם לְכֵן יִשְׁחַרְרוּ אוֹתוֹ מִכְּלוּתִיו).

אַדְנָא, פִּילוּלֶקָא – אוֹמֵר פֶּעֲטָיָא בְּפָנִים צְהִבוּת – אִי גְּאֶטָאנוּא (פִּילוּלֶקָא אַחַת וְחֶסֶל).

עֲטָא אוּזְשַׁע – עוֹנָה הַפְּקִיד – דִּיעֲלֵא נֶאצֶּאֲלֶסְטוּוֶא, פְּרִיִּדִיאַט פְּרִיקָאז וּוִידֶאט טֶאנוּוֶאר נֶא רֶאסְחָאד וּוִידֶאם טִיא פֶּעֲטָיָא אוּזְשַׁע פֶּאריִאדֶּאק זְנֶאִיעֵש, טִיא אוּזְשַׁע אַפִּיטְנִי (זֶה כְּבָר עֲנִין בְּעַד הֶרֶאשִׁים, אִם תְּבוּא פִּקְדָה לְהוֹצִיא אֶת הַסְּחוּרָה, אוּצִיא. אַתָּה, פֶּעֲטָיָא, יוֹדַע כְּבָר אֶת הַסְּדֵר, בְּעַל נְסִיוֹן אַתָּה מֵאִז).

זנאיו זנאיו (ידעתי גם ידעתי) – עונה פעטא – יא אצען ליובליו סמאטרעט קאק אני טאראפעציטסיא צאסיקא דווא טרי, יעסט טאקיע קאגדא טי איך ווידעש אני אידוט קאק מיערטווע נאצינאיעש איך ראזדיענוואט אני אוזשע אומיראיוט, אט סטראחא, עטא נייע חאראשא נייע פריאטנא, וואט קאגדא קראוו לייאטסיא וואט פריאטנא סמאטרעט, אינאגדא פיאט שעסט צאסאוו נויזשנא זשדאט אויבארקי פאקא קאנצאיעטסיא וואט טאגדא חאראשא זאבאוונא, מנייע טאק פריאטנא סמאטרעט פריאמא אודאוואלסטוויא (אוהב אני מאד לראות ביצד מפרפרים הם בייסוריהם שעתיים או שלש, יש אמנם, כשמוכיל אתה אותם מתהלכים כמתים, אך תתחיל להפשיט בגדיהם והם מתים ככר מפחד. זה לא טוב, לא נעים, לעמת זה באשר שותת דם, אז נעים להסתפל, לפעמים צריך לחכות חמש או שש שעות עד שהעסק נגמר, אז, רק אז, משמח, כל כך נעים לי להסתפל בהם אז, ענג מממש !)

נוא קאנצענא – אומר הפקיד – ווסיא גאטאנווא, יארליק 26818 פאמעסטיט אוו 160 קאמנאטו נאקלייקא צעטווארטאטא – (נו, גמרתיי כפר, הכל מוכן, תיק 26818 להובילו לחדר 160 מספר ארבעה). ופונה אלי ואומר טיעפער סטאריק טיבע, זאוואוט, סטא שעסטדיעסאטי צעטווארטטי טופאי, פעטא, פרינימאי סטא שעסטדיעסאטי צעטווארטטי, ראספישים נא פאלווענייע סטא שעסטדיעסאטי צעטווארטטי אי גאטאנווא (עכשו שמך זקן הוא "מספר 160 הרביעי". לך פעטא, קבל מספר 160, רביעי. תחתם על קבלת מספר 160 הרביעי, וחסל.)

פעטא כותב וחותם והפקיד עומד עליו ומביט בגאון ובפנים צהבות ומסים: חאראשא ווסיא אוו פאריאדקע (טוב, הכל בסדר).

נוא טיעפער – אומר פעטא – טי אוזשע מאי, חאדי טופאי נא אטדיך, בערי וועשצי (עכשו אתה שלי. קום לך למנוחה, קח חפצריך).

הושטתי ידי לקחת התפלין המנחים על השלחן, כי כל התפלין היו מערבים יחד, ותודה לא – אשר הפקיד לא פתח את הבתים, ולקחתי התפלין והנחתים

בסדר ודמיתי פן ואולי יתן לי התפלין עמי לחדר.

בתחנונים דברתי את הפקיד כי יתן אותם לי, והגדתי לו אשר בן הבטיחו לי, וישחק הפקיד בקול, ויאמר לי, זקן שכח על הכל, דע כי אסיר אתה, ועזב את כל ההבלים שלך, לא אתן לך יותר מאת אשר נתתי לך, הלכנים שלך, המטפחות ולא יותר.

אם דבר לך – ממשיך הפקיד דבורו – יכל אתה לכתב בקשה אל הפקידים הגבוהים וכאשר תגיע פקדה אז אתן לך ככל אשר יצויו עלי.

כפה – הנני אומר אל הפקיד – הלא אתה הוא הפקיד שלי, ואין דרוש לי פקידים גבוהים ממך, והנני פונה רק אליך, אשר אתה תעשה חסד עמי, ותתן לי התפלין והספרים, הלכנים והמטפחות וכל מיני מאכל שיש לי בלתי דרושים לי.

כמה גדולה היא הפניעה והמענה רך אשר יכולה היא לרפך גם לבו של אבן, פרנע נראה אשר הפקיד נהפך מאכזר לאיש, ומגרד בקדקדו.

ניעלזיא – אומר פעטזיא – ניעלזיא סטופאי, אידי (אסור, אסור, קום, לך !)

ניעלזיא – עונה הפקיד – ניע מאגו, בעז נאצאלסטנוא ניע מאגו, חאציש פיש זיאאנולעניע, נא טיא בומאגא אי פיש (אסור, איני יכל, בלי רשות לא אוכל, אם רוצה אתה, כתב בקשה, הא לך ניר וכתב).

בישבי בחדרו של הפקיד הלזה, ראיתי טבלה שנדרבקה עליה עלה נדפסת ותכנה חקי בית האסורים.

כל אסיר שיש לו כסף בבית הפקידות יכל הוא לכתב הבקשות שלו או הדיעות גם במברק, רק שצריך לכתב על הגליון כי הוצאת המשלוח ינכה מן כספו המנח בבית הפקידות על השבנו.

על פי יסוד חק זה פניתי אל הפקיד כי חפץ הנני לכתב דרישתי במברק, אם כי פעט'א ימאן לחכות והגיד דעתו כי יכל הנני לכתב בחדרו, כי בעוד איזה רגעים עליו ללכת להקיץ את האסירים הישנים, אבל בכל זה הפקיד הרשה לי לכתב.

ואכתב שלשה מברקים, בלם בנסח אחד:

פראשו ראספאראדיטסיא סעיפאס נאצאלניקו שעססאנוא אטדעליעניע ווידאט מניע מאיזא באגאמאלעניע תפילין. דוכאוני ראווין י. שנייערסאן, יא 6 יא יאעסטידיעסיאטאיא קאמנאטא (=הנני מבקש לצוות תכף לפקיד מחלקה הששית למסר לי התפילין שלי. רב דתי י. שניאורסאהן, מחלקה 6 חדר 160).

המברקים שלחתי (1) אל הקטגור הראשי. (2) אל הפקיד הראשי של שפאלערנא. (3) ואל החוקר דין נחמנסאהן.

אחרי אשר הפקיד קרא שלשת המברקים, נענה בראשו ואמר באלשאי ראזמאח, וואט קאק פישעט ק אבער פראקוראר, נאצאלניקו ג.פ.א. גאי סליעדאוואטיעליו (השגות גדולות לו, ראה איך הוא פותב לקטגור הראשי, לפקיד הראשי ולחוקר הדין) – ניצחק בשחוק גדול.

אנכי ידעתי כי צריכים לדרש מאת הפקיד שובר כי קבל שלשה מברקים ואשר ישלחם באפשרות הראשונה.

קאנטשיל – שואל פעט'א – טיפער אויזשע אוספאקאילסיא, סטופאי (הגמרת? עכשו נרגעת כבר, גלף).

א קוויטאנציא נא פאסילקו טעלעגראמי (והיכן השובר על משלוח המברקים) – הנני פונה אל הפקיד.

טשטא זא קוויטאנציא? (איזה שובר?) – עונה הפקיד.

סלעדו יאמוע פא זאקאנו קוויטאנציא – עניתי בקר רוח – נא ראזרעשעניע

אי אטפראווקו טעלעגראמי (על פי החק צריף הפקיד לתת אשור על רשיון ומשלוח מברק)

ומפנין שהזכרתי החוב על פי חק, נכנע הפקיד, ותכף לקח פסת ניר וכתב עליו גסח הקבלה, ונייח את החותם שלו, וכן הניח חותמו על כל מברק ומברק ונייחם במעטפה גדולה, כנראה אשר שם מתקבצים אצלן כל הנירות והתעודות אשר הוא שולח אל בית הפקידות.

ובכן, גמרתי מסכת גיהנום מדור שלישי והולף הנני על יד המלנה פעטאיה ההולף ומקלל אותי, ואת כל האנשים הנמצאים על פני תבל ומפחדני בפקדי מות.

• • •

אנכי לא שמתי לבי לדבוריו ואתבונן אל הבנין הגדול של בירת שפאלערנא, ואתפלא על הכשרון הגדול שהיה לו להאדריכל לבנות בנין כזה מעבד ומשכלל בעבוד ושכלול כזה אשר תאים לכל עניני האסירים, ומקומות מיוחדים להעיק ולהציק ללחץ ולענות בני אדם.

הבנין שפאלערנא מתוכו הוא בית בתוף בית, חומה בתוף חומה, חומה אחת גדולה מקיפה מכל ארבעה צדדיה, חומה אחת מרבעת כמאה אמה על מאה אמה, החומה הפנימית עשויה היא כתבה מרבעת ובקיר החומה מכל ארבע צדדיה חדרים תאים עם דלתות של ברזל, בין החומה הפנימית להחומה החיצונית פרוזדור כרחב ששה אמות בערך ובקיר החומה החיצונית חלונות גדולים וגבה כשמונה אמות, ובהשמונה האמות הללו הם שלש קומות, קומה התחתונה, וממעל לה קומה שניה ועליה ממעל קומה שלישית.

מסביב לקירות הבית חומה הפנימית סוככת והולכת אצטבא רחבה כאמה ורבע אשר בסלמות של ברזל עולים עליה למען לכנוס אל החדרים והתאים,

והרחב אשר בין החומה החיצונה להחומה הפנימית למטה היא כעין רחוב אשר ממנו עולים בסלם של ברזל אל האצטבא הראשונה המשמשת הלוף לקומה השנייה, וממנה שביל סלם ברזל אל האצטבא השנייה שהיא הקומה השלישית.

ועל האצטבא הנני מטיל עתה מחדרו של הפקיד הראשי אל החדר מאה וששים. איה הוא לא אדע עדין כי הולף הנני אחרי פעטא המדבר ומבהיל אותי בספוריו שנעים לו במאד לראות שפיוכות דמי העשירים וכהני הדתות אשר פעם חפה על יציאת נשמתו של אחד המומתים כי עליו היה להשליך שבע גויות מומתות אל אחד הבארות אשר מתחת למכפלה השנייה שבמרתפי הבית, וכלם כבר זרקם, רק אחד עוד פרפר, אי נייע חאטיעל וויפוסטיט דיך (ולא רצה להוציא רוחו).

אן – ממשיך ספורו – ביל טאקאי קאק טי בליעדני אי פאלני, אי חאטיא אן ביל פיאטי ווסיאטאקי ווידערזשאל באלשע ווסיעך, ווסיא ווריעמיא דראנגנול טא רוקאי טא נאגאי (היה כמוד, חור ובעל גוף, נהגם שהיה החמישי, בכל זאת האריך יותר מכלם, כל העת פרפר, פעם בידו פעם ברגלו).

טאנוארישטש אושאל זא פאלוטשקו, זדאראנוא זאראבאטאל צעל-קאוויך (עבור כל הריגה רחמנא לצלן משלמים ששים רובל) אי טרי בוטילקי וואדקיא א מאיא ראבאטא וועסטי איז קאמער, פריוועסטי אוו פריגאטאוויטעלניווא אי ראדאנוואט א קאגדא אוזשע ווסיא קאנטשענא טאגדא אובראט חלאם, ווימיט פאלי אי סטיעני אט קראווי (חברי הלוף לקבל שכרו, השתפר היטב בעד עמלו, 420 רובל ושלשה בקבוקי יי"ש, ועבודתי להובילם מהכלא, להביאם להכנה ולחלקם, וכאשר הכל נגמר כבר, עלי להוציא את הפגרים, לנקות את הרצפה והקירות מהדם).

טאט יעשטשא נייע גאטאוו, רעשיל איטי בראט קרוזשקו טשאי אי פרישאל אבראטנא אן יעשטשא טאראפעטשילסיא, מנייע בילא טאק פריאטנא סמאטרעט טשטא וויפיל טשאי בעז סאחארא, פאטאם נייע נאדאיעלא, זא יעמו אודאריל

דָּוָא רֵאזָא נֵאנְאֵי אֵי טֵאגְדָא וויפּוֹסְטִיל דּוּף, אִיז גֵּאָרְלֵא נֵאטְשֵׁאלֵאס לִיעֵטְסִיא קְרֵאוּ, אִי מֵאמְעֵנְטֵאלְנָא סְטֵאל טְשֵׁאַרְנִי קֵאק זְשׁוּק (פֿלֹנִי עֲדִין לֹא מֵת. הַחֲלֻטִּיתִי לְלֶכֶת לְשִׁתּוֹת סִפְל תֵּה וְחִזְרִיתִי, וְעֲדִין פֿרְפֵּר, כֹּל כֵּף הִיָּה נְעִים לִי לְהֵבִיט, עַד שְׁשִׁיתִיתִי אֶת הַתֵּה בְּלִי סִפְר ! אַחַר כֵּף פֿקְעָה סִבְלֵנוֹתִי, בְּעֵטִיתִי בּוֹ פֿעֲמִים בְּרִגְלִי וְאָז הוֹצִיא רוּחוֹ, וּמִגְרוֹנוֹ הִחֵל שׁוֹתֵת דָּם, וּמִיד נֵעֲשֶׂה שְׁחֹר כְּחִפּוּשִׁית).

אם כִּי דְבַרִי פֿעֵטִיא לֹא הִבְהִילוּ אוֹתִי, אֲכַל בְּכֹל זֹאת עֲשֶׂה עָלַי רִשָּׁם עַד וְרַעַד עֵבֶר בִּי בְּשִׁמְעֵי סְפוּרוֹ בְּאַרוּכָה וּבִפְרָטִיּוֹת.

טֵיעֶבֶע – אוֹמֵר פֿעֵטִיא – סְלִיעֵדֵאנוּאֵלֵא בִי פֵאסֵאדִיט אָוו אַטְדִיעֵלְנִיוִוא קֵאמְנֵאטוּ, טִי סְטִישִׁטֵאִיעֵשִׁסִיא סְמֵעֵרְטֵנִיקֵאם, א סְמֵעֵרְטֵנִיקֵאם פֵאלֵאגֵאִיעֵטְסִיא אַטְדִיעֵלְנֵאִיא קֵאמְעֵרֵא, נֵאזִינוּאִיעֵמֵאִיא אֲדִינֵאטְשֵׁנֵאִיע זֵאקֵלִיוֹטְשֵׁעֲנִיע, נֵא ווִידְנֵא טְשֵׁטֵא טֵיעֶפֶעֵר וּוֹסִיא פֿעֵרְעֵפֵאֵלְנֵיעֵנֵא טֵיעֶבֶע נֵאזֵנֵאטְשִׁילִי קֵאמְנֵאטוּ סְטֵא שְׁעֵסְטֵדִיעֵסֵאט (אוֹתָךְ הִיָּה צְרִיף לְהוֹשִׁיב בְּחֵדֵר בִּיחִידוֹת, נִמְנָה אֶתָּה בֵּין הַיּוֹצֵאִים לְקוֹלֵר, וְלֵאלֶּה מֵיעַד חֵדֵר מֵיחַד הַנִּקְרָא פֿלֵא בּוֹדֵר, אֲכַל בְּנִרְאָה כֹּל הַחֲדָרִים מְלֵאִים, וְקִבְעוּ לָךְ חֵדֵר 160), וּוֵאט טְוֵאִיא קֵאמְנֵאטֵא (הִנֵּה הַחֵדֵר שְׁלָךְ) – וּפֿעֵטִיא לֹקַח מִפְתַּח גְּדוֹל וּפּוֹתַח אֶת הַמִּנְעוּל שֶׁל אֶחָד מִדְּלֵתֵי הַבְּרִזָּל, וְאַחַר כֵּן לֹקַח עוֹד מִפְתַּח וּפּוֹתַח אֶת הַמִּנְעוּל שֶׁבְּדֵלֶת עֲצֻמָּה וּפּוֹתַח אֶת הַפְּתַח וְאוֹמֵר לִי הַכֶּנֶס וְשִׁכַּב עַל הַרְצָפָה. וְטָרָם הַסְּפִקָתִי לְהַכְנִס אֶחָז בִּי בְּשִׁתִּי יָדִיו בְּקִצָּף גְּדוֹל עַל לֹא דְבַר וַיִּדְחַקְנִי לְהַכְנִס הַחֲדָרָה, וַיּוֹסֶף לִי מְכֹאֹב עַל מְכֹאֹבִי, וַיּוֹסֶף אֶת הַדֵּלֶת וַיִּלָּךְ לוֹ.

• • •

הַחֵדֵר הוּא כְּשֵׁנִי אַרְשִׁין נְחֲצִי רַחֵב עַל חֲמִשָּׁה אַרְשִׁין אַרְףּ וּשְׁנֵי אַרְשִׁין נְחֲצִי גִבָּה, הַכֶּתְלִים הֵם אֲבָנִים וְעֵבִים כְּאַרְשִׁין, וְהַדֵּלֶת הִיא שֶׁל בְּרִזָּל, וְנַחֲלָל חֲלוֹן אֶחָד בְּפֶתֶל הַיּוֹצֵא אֶל הַחֲצֵר בְּגִבָּה הַפְּתֵל סְמוּךְ אֶל הַתְּקֵרָה, אַרְףּ הַחֲלָל כְּאַרְשִׁין וְרַחְבָּהּ

כְּחֲצֵי אֲרָשִׁין, פְּסִי בְּרִזְל בְּאַרְךָ הַחֲלָל וּפֶס אֶחָד בְּרֹחַב הַחֲלָל, שְׁתֵּי וְעָרַב, וְהַחֲלוֹן עָשׂוּי מִשִּׁבְצַת בְּרִזְל בְּאַפְּן אֲשֶׁר גִּדְּל הַזְּכוּכִית כְּטַפַּח עַל טַפַּח.

וְהַחֲלוֹן הַלְּזָה מְלֻבֵד שְׁקִבּוּעַ בְּמִסְמְרוֹת בְּרִזְל יֵשׁ לוֹ שְׁלֹשׁ שְׂרָשְׁרוֹת בְּרִזְל עָבָה, שְׁתֵּים מִשְׁנֵי צְדֵי הַחֲלָל וְאַחַת בְּאַמְצַע הַחֲלָל מִמַּעַל, כִּי הַחֲלוֹן נִפְתַּח וְאִז הוּא אַחוּז בְּשְׂרָשְׁרוֹת אֱלוֹ, וּמַעְבָּר הַשְּׁנַי מַעְקָה שֶׁל בְּרִזְל מִקְפַּת אֶת אֲרָךְ הַחֲלָל לְמַעַן שְׁלֹא יוּכְלוּ הָאֲסִירִים לְרְאוֹת מַה נַּעֲשֶׂה בַּחוּץ, וְשְׁלֹא יִתְדַבְּרוּ עִם הָאֲסִירִים הַיּוֹשְׁבִים בַּחֲדָרִים אֲשֶׁר מַעְבָּר הַחֲצֵר מִמּוֹלָם.

• • •

בַּחֲדָר זֶה מִטָּה שֶׁל בְּרִזְל קְבוּעָה בַּפֶּתֶל, וְשִׁלְחָן בְּרִזְל כְּאִמָּה עַל אִמָּה גַם כֵּן קְבוּעַ בַּפֶּתֶל וְצִנּוֹר מִים, וּבִקְרָן זְוִית פְּלִי חֲלוּל לְצַרְכֵי אָדָם, וְנָר שֶׁל אֱלֶקְטְרִי [חֲשֵׁמֶל] וְצִנּוֹר שֶׁל חֲמִין עוֹבֵר דֶּרֶךְ הַחֲדָר לְהַחֲמוֹ.

חֲדָר כְּזֶה נִחְשָׁב לְחֲדָר שֶׁל יְחִיד "אֲדִינָא טְשַׁעְנָא יַע וְאֶקְלִיּוּטְשַׁעְנָיַע" אֲבָל כְּאֲשֶׁר רַבּוּ הָאֲסִירִים לְזֹאת מוֹשִׁיבִים שְׁנַיִם שְׁלֹשָׁה גַם אַרְבָּעָה בַּחֲדָר אֶחָד.

דָּלֶת הַחֲדָר עָבִיו כְּטַפַּח נְיוֹתָר וְאִינְגִי יוֹדַע אִם הִיא כְּלָה שֶׁל בְּרִזְל אוֹ שֶׁהִיא מְצַפָּה בְּרִזְל מִשְׁנֵי עֲבָרֶיהָ, גְּבֵהָה כְּאִמְתִּיִּים רְחֵבָה כְּאִמָּה, וְאֲשַׁנֵּב קָטָן כְּגִדְּל בִּיצָה בְּאַמְצַע הַדָּלֶת, מְכַסֶּה בְּמִכְסָה בְּרִזְל, וְתַעוּדָתוֹ הִיא לְמַעַן אֲשֶׁר הַשּׁוֹמֵר יוּכַל בְּכָל עֵת לְהִסְתַּכֵּל וּלְהִשְׁגִּיחַ עַל מַעֲשֵׂה הָאֲסִירִים הַיּוֹשְׁבִים בַּחֲדָר, וּמִתַּחַת לְאֲשַׁנֵּב זֶה בְּרַחוּק חֲצֵי אִמָּה חֲלוֹן קָטָן זָרֵת אֲרָכּוֹ וְזָרֵת רְחֵבּוֹ רְבוּעַ, אֲשֶׁר דֶּרֶךְ בּוֹ נוֹתְנִים לְהָאֲסִירִים מֵאֲכָלָם וּמִשְׁקָם, וְחֲלוֹן זֶה סְתוּם הוּא בְּדָלֶת בְּרִזְל, סְגוּרָה עַל מִסְגֵּר.

• • •

חקי בית האסורים המה :

- (א) הפקידים אסורים לבוא בשית נשיג עם האסירים.
(ב) כל החדרים צריכים להיות על מסגר כפול.
(ג) האסירים מחייבים לשכב לישן בשעה הקבועה כפי הצווי ולעמד בשעה הקבועה.
(ד) ביום אסור לישן.
(ה) אסור לכסות את האשנב.
(ו) אסור להסתפל בחלון (הגם שאי אפשר לראות מאומה).
(ז) אסור להשליך דבר מה דרך החלון.
(ח) אסור לעשן מקטורות בלילה.
(ט) אסור להדליק נר בחדר.
(י) אסור לשוח בלילה.
(יא) אסור לדרש שום דבר משעה האחד עשר בלילה עד שעה שביעית בבקר, כלומר מזמן השכיבה עד זמן קימה.
(יב) אסור לשבר הכלים הנמצאים בחדר (?).
(יג) כל אסיר מחייב לכבס את הרצפה.
(יד) כל אסיר מחייב להכניע לפקדת השומר שהוא הממנה על היארליקים, כלומר האסירים.
(טו) אם אסיר ממרה צווי השומר, או עובר על אחד החקים הנזכרים, כינר השומר לענוש אותו כפי הבנתו במניעת אכל או תמין יום או יומים, או יכתב אודותו לפקיד המחלקה להושיבו במבצר הצינוק על יום או יומים ולפעמים גם על שבוע.

הנהגת בית האסורים :

- (א) בבקר מקיצים את היארליקים על ידי הכרזה עמד, עמדו, הגיע הזמן לעמד, ובהשמע הכרזה זו הכל מחייבים לרדת ממטתם, כי השומר מביט דרך

הָאָשֵׁב, וְאֵי לֹא לְאָסִיר אֲשֶׁר הַשׁוֹמֵר מוֹצֵא אוֹתוֹ מְשַׁכֵּב בְּמִטָּתוֹ אוֹ עַל הַרְצָפָה אַחֵר הַהַכְרֵזָה.

(ב) כְּרוֹז יוֹצֵא קִבְלוֹ לְחֵם, הַכּוֹנֵן לְקַבֵּל לְחֵם, וּבָהּ בְּשַׁעַה אִישׁ אֶחָד פּוֹתַח מִנְעוּלֵי הַחֲרִים הַקְּטַנִּים אֲשֶׁר בְּדַלְתֵי הַחֲדָר, אֲבָל עוֹדֵם סְגוּרִים עַל מִסְגֵּר הַשָּׁנִי, וְהָאָסִירִים עוֹמְדִים הֵכֵן לְבֹא הַשׁוֹמֵר הַשָּׁנִי הַפּוֹתַח אֶת הַמִּנְעוּל הַשָּׁנִי וְאֶחָדֵי הוֹלֵךְ הַמְּחַלֵּק לְחֵם.

(ג) לְכָל אָסִיר נוֹתְנִים פְּרוֹסַת לְחֵם שְׁחֹר בְּמִשְׁקַל קִילוֹ הַמְּסַפֵּיק עַל יוֹם שְׁלָם, וְעַל הָרֵב נִשְׁאָרִים פְּתִיתִים גְּדוֹלִים אֲצֵל כָּל אָסִיר.

שְׂמִיחָה גְּדוֹלָה הִיא לְהָאָסִירִים בְּהַפְתַּח הַחֹר וְרוֹאִים פְּנֵי אִישׁ יְהִיָּה מִי שִׂיחָה וּמָה גַם כִּי בְּרַגְעִים הֵחֵם יָכַל הוּא הָאָסִיר לְרְאוֹת גַּם כַּתֵּל הַחֹמֶה הַחִיצוֹנִית וְלִהְתַּעֲנֵג עַל שְׂאִיפַת רוּחַ קָרָה הַחוֹדְרַת מִהָאֲצִטָּבָא וּכְרַגַע אַחֲרֵי חִלּוּק הַלְחֵם נִסְגָּר הַחֹר עַל מִנְעוּל אֶחָד.

(ד) כְּעֵבֶר אֵיזָה זְמַן כְּרוֹז יוֹצֵא הַכּוֹנֵן לְקַבֵּל חֲמִין, כִּי לְכָל אָסִיר בְּבֹאוֹ לְחֲדָר כְּלָאוֹ נוֹתְנִים לוֹ כֶּף עֵץ, קַעֲרָה וְכַד גְּדוֹל כְּכֹס מְאֹלוּמִינִיּוֹם, וּבְהַשְׁמַע כְּרוֹז זֶה הָאָסִירִים עוֹמְדִים הֵכֵן לְקַבֵּל הַמְּתַנָּה טוֹבָה וּמְתוּקָה מִיַּם חֲמִין.

(ה) כְּרוֹז יוֹצֵא הַכּוֹנֵן לְקַבֵּל סְעוּדַת צְהָרִים וְכָל אֶחָד הָאָסִירִים מְנַקֵּה אֶת הַקַּעֲרָה וְהַכֶּף וְעוֹמֵד הֵכֵן לְקַבֵּל הַסְּעוּדָה וּמְפַלְפְּלִים בֵּינֵיהֶם מָה יְהִיָּה בְּאֵרוּחָה הַיּוֹמִית.

(ו) כְּרוֹז יוֹצֵא הַכּוֹנֵן לְקַבֵּל דִּיּוֹסָא, וְהִיא סְעוּדַת הַעֲרָב, וְעוֹד הַפַּעַם תְּנוּעָה גְּדוֹלָה בְּחֲדָר זֶה אוֹמֵר אֶקַח וְלֹא אֶאָכֹל, וְזֶה אוֹמֵר אֶקַח וְאֶאָכֹל, וְהַשְּׁלִישִׁי אוֹמֵר לֹא אֶקַח וְהַחֹר נִפְתַּח וְהַמְּלָצֵר מְמַלֵּא הַקַּעֲרוֹת דִּיּוֹסָא שְׁחֹרָה.

(ז) כְּרוֹז יוֹצֵא הַכּוֹנֵן לְקַבֵּל מִיַּם, מִיַּם חֲמִין, כִּי פַעַמִּים בַּיּוֹם נוֹתְנִים כַּד מִיַּם חֲמִין לְאִישׁ, אֲבָל כַּד אֶחָד וְלֹא יוֹתֵר, כָּל כַּד עָשׂוּי שֵׁישׁ לוֹ בֵּית יָד, וְעַל דְּרָף הַרְגִיל אוֹחֲזִים הַכַּד עַל יְדֵי אֲמָצְעוֹת בֵּית יָדוֹ, אֲבָל לַפַּעַמִּים הַפְּקִידִים הַמְּחַלְקִים מְצוּיִם לְאַחֲזֵי אֶת הַכַּד וְלֹא בְּהַבִּית יָד, וְכּוֹנְנָתָם לְצַעֵר עַל יְדֵי הַחֵם הַגְּדוֹל, עוֹד זֹאת כִּי כָּל אָסִיר צָרִיף הוּא לְקַבֵּל בְּעֲצָמוֹ הַמְּנָה שְׁלוֹ דִּיּוֹסָא, וְכֹאֲשֶׁר אֲנִכִּי לֹא חִפְצָתִי לְקוֹם

ממקומי לקבל בעצמי מנת חלקי וכיסי במים חמין (ביום הששי י"ז סיון, כי ביום ד' ניום ה' עד פעם השניה של חלקת מים ביום הששי ישבתי בתענית) נשארת בלי מים, ורק אחרי כן, כאשר יבאר הלאה במקומו הובא לי מים ביחוד.

ח) כרוז יוצא חדר פלוני הכונו לטייל, כרוז זה של טיול מתקבל בנעימות גדולה בין האסירים המחכים על זה יום תמים, עשרים וארבע שעות, כי חק הוא להנתן לכל אסיר ואסיר ללכת רבע שעה בכל יום ויום לטייל בשמירתם של פלגת שומרים מיוחדת.

• • •

הטיול הלזה, מלבד עצם ענינו לצאת אף לשעה קלה מן החדר, לשאף אויר, לראות את הרקיע, ללכת מאות אמות בהלוף, לרדת מן הסלמות של ברזל, הגה עוד תכן גדול בזה, לראות אנשים פן יקרה ויזדמן מכירים, כי הלא אלפי אנשים, אנשים שונים יושבים שמה, בעלי מדע, רופאים מומחים, אינזינערים, עורכי דין, פרקליטים, סוחרים, כהני הדתות, בעלי דת שונים, זקנים, צעירים, אבהכים, בעלי מלאכה שונים, עוד ועוד.

הטיול הלזה נוטל הוא חלק גדול אצל האסירים, תחלה חושבים ומתקשרים איך להתנהג בעת ההלוף באפן אשר הטיול הלזה יביא איזה תועלת מלבד נשיבת האויר, ובעת ההלוף לפעמים מצליח לראות איזה מכיר, ולפעמים ההצלחה משחקת כי גם מתדברים ברמיזה אף כי השמירה גדולה היא במאד.

והטיול הלזה נותן ענין לענות בו גם אחרי כן, בבוא האסיר חזרה לחדר פלאו, לפעמים נשבר ונדכא רוחו של האסיר עוד יותר מתחלה, בסבת חזותו אנשים שונים, ולפעמים פועל התחזקות הרוח, אבל בכל אפן הטיול הוא דבר הלוקח לבו של אסיר.

הטיול הלזה אין לו שעה קבועה במשך היום, כי זמנו הוא במשך י"ב שעות

היום הינו משעת קימה עד שעה השביעית אחר הצהרנים, ובהשמע פרוז ההלוח של חדר זה, האסירים מכינים עצמם אל הענג הבא וכל רגע לשעה ארבה יחשב.

וסדר מיחד יש לו לטיול זה, אחרי צאת פרוז ההכנה לטיול, בא איש מיחד לבקר בהאשנב האם האסירים מוכנים ואחרי כן בשעה קלה פותחים את הפתח, ופקיד מיחד עם פלגת חיל מזינים באים לקבל את האסירים להוליכם לטייל.

ראש הפלגה הלזו, הוא מין אדם שחור פגחלת, גבוה פארו וכחפיו רחבים, מבנה גופו איתן ולבושו אדם ושחור, ומעטר בתכשיטי כלי חבלה, מראהו כשד משחית, ובהבטה אחת יכל לבלע מאה אסירים, וקולו כקול אריה, ותמיד חורק בשניו, תאב הוא להעיק ולהציר את היצורים הללו, ומה מאשר היה אם היה יכל למלול את אחד היתושים הללו.

בהפתח הדלת, ראש הפלגה עומד ומסתכל בכל הנעשה בחדר פנימה ויוצא לו החוצה ועומד במזונות הפתח ומכריז: צא לטייל, וכרחלים הולכים כפוף האסירים בזה אחר זה, והפקיד סוגר את הדלת ומוביל את הפרעושים לרחש על פני האדמה (כן הוא מליצתו של ראש הפלגה בהוליכו את האסירים לטייל), ולהתעדן על נעם מתיקות ערבות האויר וף (? !) של חצר בית המנות, היא החצר המקפת מפל צדדיה על ידי כתלי הבנינים של מבצר שפאלערנא.

(על פי השמועה, פי אנכי לא הלכתי לטייל אפלו פעם אחת) מקום הטיול הוא בארץ שלשים קלאפטער או יותר, בנקדת מרכז השטח הלזה נבנה בימת עץ גבוה יותר מקומת אדם, ועליה עומדת השמירה הפללית, השומר הלזה תעודתו להשגיח אם המטיילים ממלאים חקי הטיול בעשה ולא תעשה.

העשה הם : א) לילך במקום המיעד להלוח בעגול, פלומר כל הטיול הוא במרחב העשוי כעגול, סביבות הבימה. ב) הפלואים בחדר אחד צריכים להלוח זה אצל זה. ג) צריכים להלוח, לא לעמד ולא לישב.

והלא תעשה : א) אסור לרוץ, כי אם לילך במתינות. ב) אסור לדבר פי אם בחשאי. ג) אסור לילך בקומה זקופה, שלא להסתכל בפני שאר ההולכים. ד) אסור להביט בכוון אל איזה חלון מחלוני המבצר. ה) אסור להגביה איזה דבר מן הארץ. ו) אסור לזרק איזה דבר. ז) אסור לקרץ בעינים. ח) אסור לעשות איזה תנועה בידי או ברגל. ט) אסור לדבר עם אחד המלויים. י) אסור לתת מקטרת או לקבל מקטרת מאחר.

ולפתע פתאום פרוז יוצא, הטיול נגמר, נגמר הטיול, עמדו, עמדו, סטראייסיא וויראויאייסיא, סטאי, נא מיצעסטא (הסתדר בשורה, עמד... לכו... עמד) (ואז האסירים של חדר אחד צריכים לעמד זה אצל זה, הגל אצל הגל וכתף אצל כתף) וברוז שני נשמע "שאגאם מארש" (ואז הולכים בן עד פתח הביאה, וכרוז נשמע: עמד, הסתדר בזה אחר זה (ומתחיל סדר הפניסה לביאה), ושם מקבלים פני הבאים, ואיש איש אל חדרו ילך, הפתחים נפתחים והכלואים הולכים אל כלובותיהם כתישים כפופים.

• • •

ט) פרוז יוצא, שכב לישן, הגיע מועד השנה, מועד השנה הגיע, שכב לישן, ובהשמע פרוז זה אימה נופלת על האסירים, כי פאשר יבוא המבקר ויביט בהאשנב פי פקדתו "שכב לישן" עוד לא נתמלאה, וכל הוא לענוש, וזמן הלילה מסגל יותר לענש, כי ברשות השומר הפשוט הלזה לתרץ משפט קל מבלי שאלת פקיד המערכה, והמשפט הקל הוא ללון במרתף חשוף ורטב, אויר מעפוש, ובחברת תולעים ועכברים.

ענש פנה נחשב לענש קל, והוא רק רמז קל בהדרכה בשביל הנהגה ישרה, פועין רמיזת אצבע על החטם אשר הגדול מרמז להקטן ממנו.

• • •

מענין הוא ספורו של האסיר ס. המספר לתמו, כי אנוש זה אינו יכל לשקר, כי אין לו דעת כלל, ובטבעו מספר מה שיודע בלי שום פרוש ומכל שכן איזה כוון לפאר או לגזם את אשר קרה לו בבואו הנה ביום הראשון:

אנכי לא ידעתי חקי בית האסורים וכאשר פקדו עלי לישן, והייתי אז יחידי בחדר זה ולא חפצתי עוד לישן נאשב לי נאקטר מקטרת, השומר הביט בהאשנב הלזה (כן הוא מראה בידו) ניצו עלי ברגז כי אשכב לנוח, ועניתי לו במלה משלשת (הנהוג בין הרוסים) ועוד לא גמרתי לגמור מקטרתי, והדלת נפתחה, והשומר מצוה עלי ללכת אחרי, נאקום נאלף אחרי, והולכים אנחנו סלם אחר סלם, עד אשר ירדנו לפרוזדור מרתף הבית ונפתח אחד הדלתות וניצו לי לכנוס שמה, נכנסתי נאדמה כי הולף הוא אחרי, אף כרגע שמעתי אשר הדלת נסגרת.

פסעתי – מספר – פסיעה אחת והנני ברפש, והאור מחניק ואציתעץ גפרית נאראה כי חדר גדול הוא כחמש אמות על חמש אמות, הכתלים רטבים ועליהם מרחשים תולעים גדולים לבנים שחרים ארפים, וכל הלילה עמדתי בבצה עד קרסלי ומזמן לזמן נעניתי בידי לגרש העכברים הגדולים אשר קפצו עלי, וקולם היה מבהיל ומפחד אותי.

נדמה היה לי אשר זה נדאי יום שלם הנני יושב במרתף, נאכילה? (שואל האסיר ק.) טאם אי קוריט נייע חאטשעטסיא, ניטשענוא נייע אטשעטסיא, פאטאם סלישו טשטא דווער אטקרינואיוט, דומאיו טיעפער נא ראסטרעל פאוועזוט, סלישו קריק, חאדי סיונדא, אטוועטיל ניטשענוא נייע וויזשו קודא איטי נאט טאגדא נאטשאלניק דאל סויעט אוידיעל, טאם אי קאיא זשעלעזשנא יעסט קאק זדיעס, נא באזשע מאי, קאק סטראשנא, אידי וואן אט סיונדא – פריקאזאל נאטשאלניק – סייטשאס ווישאל, סטופאי נא ליעסניצו – פריקאזאל נאטשאלניק – סלאנוא טיעבע האספאדי – דומאיו נייעט נייע ראסטרע (שם אין תאנה לאכילה, שם אפלו אין חפץ לעשן, שם אינף מתאנה שום דבר, אחר כך שומע אני שפותחים דלת, חושב אני – עכשו יובילוני ליריה, הנני שומע

שְׁרִיקָה, "בָּא הַנֶּה!" אֲנִי עוֹנָה: "אֵינִי רוֹאָה כְּלוּם, לָאֵן לְלַכֵּת", אָז הָאִיר הַפְּקִיד, וְאָרָא, וְהִנֵּה מְטַת בְּרִזָּל, כְּמוֹ כָּאֵן, אַבְּל מְרָא דְעֵלְמָא! מַה נוֹרָא! "צָא מְכָאן!" הַשְּׂמִיעַ הַפְּקִיד, תַּכְּף יִצְאָתִי, "עֲלֵה עַל הַמַּעְלֹת!" צְנֵה הַפְּקִיד, תוֹדָה לְשֵׁם, חוֹשֵׁב אֲנִי, לֹא לְמוֹת בִּירְיָה) – טִיעֵפְעֵר – אַנוֹאֲרִיט נִאטְשֵׁאלְנִיק – בּוֹדְעֵשׁ זְנֵאט קֶאק זְדֵארָאנוֹאטְסִיא אטְשֵׁאלְסְטוֹואם, בְּאִלְשֵׁע פֶּא נִאטְשֵׁאלְנִיקוּ נִיעֵלְזִיא דִיעֵלְאט, טִי רְעֵסְטֵאוֹאֲנִי א יֵא טְוֹאִי נִאטְשֵׁאלְנִיק, אִי טִיעֵפְעֵר יֵא טִיעֵבֶע פֶּאוֹוֹעֵדוּ סְפֵאט, בּוֹדְיֵעֵשׁ סְפֵאט? – סְפֶרָאשִׁוֹאֲיֵעֵט נִאטְשֵׁאלְנִיק – בּוֹדוּ, נוֹאשֵׁע בְּלֵאגֵארָאדִיעַ, בּוֹדוּ, טִיחַ, רֵאז דְנוֹא פֶּא פִיזֵאנֵאמִיו דֵאל, יֵא אֲדוֹרְעֵל נִיעֵ זְנֵאִיו פֶּאטְשֵׁעֵמוּ אִי זֵא טְשֵׁטֵא, קֶאקֵאִי יֵא טִיעֵבֶע בְּלֵאגֵארָאדִיעַ – גֵּאוֹאֲרִיט נִאטְשֵׁאלְנִיק – מְעֵרְזֵאוֹוִיעֵן טִי – בְּיֵעֵלִי סְלוֹגָא, שְׂפִיָאן, יֵא טִיעֵבֶע נֵא טְרִי סוֹטְקִי אוֹו פֶּאגְרֵעֵב פֶּאסֵאזְשׁוּ, נִיעֵ נֵא טְרִי טְשֵׁאסֵא קֶאק טִיעֵפְעֵר (עֵכְשׁוּ – אוֹמֵר הַפְּקִיד – תִּדַע כִּיצַד לְדַבֵּר עִם פְּקִיד, לְגִדֵף אֶת הַפְּקִיד אֲסוֹר, אָתָּה הָאֲסִיר וְאֲנִי פְקִידֵךְ, כְּעֵת אוֹבִילְךָ לִישֵׁן, תִישֵׁן? – שׁוֹאֵל הַפְּקִיד – "אִישֵׁן, רוּם מַעֲלֵתְךָ, אִישֵׁן". פֶּתָאוּם הַפְּנִי מִכֵּת לְחִי, פֶּעַם וּשְׁתִימִם. הַתְּבַלְבְּלֵתִי, אֵינִי יוֹדֵעַ לְמַה וְעַל מַה הַפְּנִי. "אֵיזָה רוּם מַעֲלֵתְךָ לֵךְ?", נוֹהֵם הַפְּקִיד, "מְנוּבֵל שְׂכֵמוֹתְךָ, עֵבֶד לְלִבְנִים, מְרַגֵּל, אוֹשִׁיבְךָ עַל שְׁלֵשָׁה יָמִים בְּמֵרְתֵךְ, וְלֹא רַק עַל שְׁלֵשׁ שְׁעוֹת כְּמוֹ עֵכְשׁוּ".

יֵא נִאטְשֵׁאל פְּלֵאקֵאט, אִי פְּרֵאסִיטְסִיא, בְּאִטְשִׁוִּשְׂקֵא מֵאִי בְּאִטְשִׁוִּשְׂקֵא, מִלִיעֵנְקִי מֵאִי, גֵּאסְפֵאדִין נִאטְשֵׁאלְנִיק בּוֹדוּ פֶּאסְלוֹשְׁנִים, אֶפְיֵאט טִיחֵחֵנִיט פֶּא פִיזֵאנֵאמִיו, טְרִי, רֵאזֵא פֶּאדְרָאד, בֵאלֵנֵא טֵא אֶטְשֵׁעֵן בֵאלֵנֵא, זוֹבִי דְרֵאזֵאט קֶרָאוּ אוֹיז נֵאסֵא פֶּאשֵׁאל, וְוִסְיֵאטֵאקִי סְטֵאִיו דִיעֵרְזֵשׁוּס קֶאק סְלִיעֵדוֹנִיעֵט פֶּעֶרְעֵד נִאטְשֵׁאלְנִיקֵאם סְטֵאִיט (הַתְּחַלְתִּי לְכַפּוֹת וְלִהְתַּחַנֵן, "אֲבִי אָתָּה, יְקִירִי, אֲדוֹנִי הַפְּקִיד, אֲנִי אֲצִיט". וְשׁוֹב הַכְּנִי עַל פְּנִי, שְׁלֵשׁ פְּעֵמִים רְצוּפּוֹת. כּוֹאֵב מְאֹד, הַשְּׁנִים רוֹעֵדוֹת, דָּם שׁוֹתֵת מֵהָאֵף, בְּכָל זֹאת אֲנִי מִתְאַפֵּק, מְשִׁתְּדֵל לְעֵמֵד בְּדֶרֶךְ כְּבוֹד כִּיאוֹת לְפְקִיד).

פֶּאמְנוֹי יֵעֵשְׂטֵשֵׁא סְטֵאֲרוֹי סֵאלֵאדֵאטְסְקוֹי דִיסְצִיפְלִינוּ, יֵא וְוִסְיֵאטֵאקִי טְשֵׁעֵלְאוֹוֶעֵק בִּינוֹאֲלִי, טְשֵׁעֵטְרִי גֵאדֵא גֵאסוֹדֵארָא פֶּאסְלוֹזְשִׁיל, נֵא יֵאפֵאנְסֵקֵאִי

נואינע ביל, אי גענעראלאו ווידאל, זנאיו טשטא פאריאדאק טא פאריאדאק, א
 דיסציפלינא גייע שוטקא, מאזשעס זדאחנוט א וויערניס סאלדאטאם דאלזשען
 אסטאנואטסיא גייע קאק טיעפערעשנייע מאלטשווגאני קאטאריע טאלקא פאיוט,
 יאזיקאם וואראטיאט נא פראווא נא לייענוא א טאלקו גייעט (זוכר אני עדין את
 המשמעת הישנה בצבא, הייתי אדם, ארבע שנים עבדתי את מלכי, במלחמה
 היפנית הייתי, ראיתי גנרלים, מכיר אני שסדר הוא סדר, ומשמעת היא לא התולים,
 נשאר אפה חיל נאמן עד נשימתך האחרונה, לא כמו הפחורים שבמינו, אשר
 רק מזמרים, מנענעים בלשונם, ימינה, שמאלה, רק מבוכה.) קאקאי יא טיעפע
 גאספאדין – גאנואריט נאטשאלניק – טאווארישטט נוזשנא נאזיוואט, טיעפער
 גאספאד גייעט, ווסייע טאווארישטטי. נו חאראשא – גאנוארו – טאווארישטש
 באלשע גייע בודו, טראח טראח דווא אנדארא קולאקאם אוו פליעטשטא
 פאלויטשיל אט נאטשאלניקא, קאקאי יא טיעפע טאווארישטש? גייעלזיא טאק
 נאטשאלניקא נאוואטי, טי דאלזשען זנאט טשטא טי ארעסטאוואני, א יא טוואי
 נאטשאלניק, נוזשנא סקאזאט טאווארישטש נאטשאלניק, יא אידו ראזביטי,
 ספאט חאטעלאס, קוריט חאטעלאס, א זובי באליאט, איבאקא באליאט, אידו
 אי דומאיו, טאווארישטש נאטשאלניק, באיוס גייע זאביטס א טא פלאחא בודעט,
 אח קאק פריאטנא בילא לאזשיטסיא נא קאיעטשקו או סיעפע אוו קאמנאטע
 ("איזה אדון אני לך?" – אומר הפקיד – "חבר צריך לקראני, עכשו אין אדונים,
 עכשו כלם חברים!". נו, טוב, חבר – אומר אני – לא אוסיף עוד. טראח טראח,
 שוב הפני באגרופו פעמים בשכמי, "איזה חבר אני לך"? לא כף קוראים לפקיד,
 עליך לבעת פי אסיר אפה נאני הפקיד שלך, צריך לומר: "חברי הפקיד". שבוור
 צועד אני הלאה, חפצתי לישן, חפצתי לעשן, השנים כואבות, המתנים כואבות,
 צועד אני וחוזר במחשבותי "חברי הפקיד", גרא אני פן אשפח, נאוי לי אם אשפח,
 אף, מה נעים היה עכשו לשכב על מטתי בחדרי).

• • •

(י) בכל יום נותנים עט עופרת ופסת ניר לכתב עליו בקשות אל שר הפקיד של המערכה או אל החוקר ודורש או אל הסגנור או אל הרופא. נתינת העט עופרת הוא רק על שעה או שתיים ואחר כך מחיבים להחזירו, כי הכתיבה, בכלל, אסורה היא.

(יא) פעם בשבוע יום ד' יכל כל אסיר לשלח חזרה לביתו או לקרוביו מדיו הלבנים שצריכים לכבסם, או פלים ריקים שהביאו בהם אכל, ולשלוח זה צריך הוא לצרף רשימת הדברים שהוא שולח, ויכל לכתב מלה אחת מבריאיותו אם בריא הוא או חולה, ומעבר השני יכל הוא לכתב מה שהוא מבקש שיביאו לו אכל או בגדים.

(יב) פעם בשבוע ביום הששי מביאים אכל להאסירים על משך שבוע, ויש סדר מיוחד באפן מסירתו ונתינתו עדי בואו אל בית אוצר פקיד הראשי של המחלקה אשר האסיר נמצא ברשותו.

והנה מלבד הבקור שמבקרים בעת הקבלה בבית הפקידות של בית שפאלערנא, הנה עוד בקור פרטי ישנו בעת מסירתם אל האסיר בבית אוצר הפקיד של המחלקה.

כל דבר אכל של עדין ותענוג אסור למסר בשביל האסירים, וכל דבר הנמסר אסור שיהיה חתום, או שלם, ולכן גם לחם הנמסר הוא נחתף לחלקים קטנים פן נמצא בתוף הלחם איזה כתב או רשם, וכן הבגדים נבדקים במקום התפירות.

• • •

בהגיע יום הששי כל האסירים שיש להם בני בית, או קרובים מחפים אשר יקראו אותם אל הפקיד של המחלקה לקבל את הנשלח לו מביתו או מקרוביו.

הליכה אל אוצר פקיד המחלקה והובאת השלוח מגביה רוחו של האסיר

ואם כי גוף כתב ידו של המשלח עם רשימת הדברים הנשלחים נשאר בבית פקידות פקיד המחלקה, אבל בכל זה הלא ראית כתב ידם של הבני בית מחיה נפש האסיר.

וישנם בקיאים כאלו אשר רשימת הדברים הנשלחים כותבים על פסת בד ותופרים אותה אל המעטפה של בד או השק אשר בה שולחים את האכל והבגדים, ובאפן כזה נשאר כתב ידו של הנשלח אצל האסיר.

כאשר האסיר מביא את השלוח לחדר בלאו, פונה מקום היותר חשוב עבור החבילה, והיש לה מקום יותר חשוב מכמו המטה שלו, אשר בה ישתמש כמעט כ"ד שעות היום, עליה ישן, עליה יושב, עליה בוכה, עליה צוחק, ועליה חולץ עצמותיו, ועליה ירדום גם בשעות אסור השנה.

באהבה וחיבה ובזהירות לוקח הוא האסיר את החבילה ומניחה על המקום היותר חשוב אשר פנה עבורה, ובעינים בולטות מביט הוא על כל תפירה ותפירה שבשק המעטפה של הדברים הנשלחים, ומסתכל בה מכל עבר ופינה.

במתינות גדולה קורא הוא הפתוב בפסת הבד הדבוקה בהשק, ומדיק בכל אות נאות, מחפש הוא בין השיטין, לא מיבעי אם איזה תבה חסרה אות או יתרה, ענין הוא לדרש בו איזה רמז או ידיעה, גם אם אות אחת גדולה נאחת קטנה, בנדאי מסורה היא.

בשבע תקירות מפלפל הוא האסיר בינו לבין עצמו, חוקר ודורש מדוע באות זו יש קוץ ממעל או מתחת ובאות זו איננו, הרי שני צדיק—לפניך, מדוע עקצו של זה חד יותר מעקצו של זה, הרי שתי גימל—לפניך מדוע בטנו של גימל זה עבה יותר מבטנו של חברו שמא תאמר שתי ידות כתבום, הריני מפיר, כי יד אחת כתבתם, אלא מאי? רמז הוא, אף מה הכונה ברמז זה.

נגמר בדיקת הפתב, ומתחלת בדיקת השק, כלומר המעטפה, וכאן האסיר שואל, מפני מה בשבוע שעבר שלחו במעטפת שק של נפת, ובפעם הזה במעטפת

שק של קמח, האפֿשֿר הדֿבֿר כי בְּנֵי בֵּיתִי נוֹדְעוּ אֲשֶׁר מֵאֲשִׁימִים אוֹתִי גַם בְּקִנְיָן
וּמִסְחָר שֶׁל קִמְחַ, וּלְזֹאת שֶׁלְּחוּ לִי הַחֲבִילָה בְּשֶׁק שֶׁל קִמְחַ.

וּבִאֲפֶן כְּזֶה דוֹרֵשׁ הוּא הָאָסִיר וְחוֹקֵר אֶלֶף אֲלָפִים חֲקִירוֹת, וּבוֹדֵק בְּשִׁבְעִים
וּשְׁבַעֲהַ בְּדִיקוֹת אֵת כָּל דָּבָר וְדָבָר הַנִּשְׁלָח לוֹ, וְאַחֲרֵית קִבְּלַת הַחֲבִילָה הִיא שְׁקִיטָה
חֲרִישִׁית, מְשֻׁף אֵיזָה שְׁעוֹת, כִּי כָּל אֶחָד יוֹשֵׁב לוֹ בְּדָד וְחוֹשֵׁב מִחֲשָׁבוֹת וּבוֹנֶה לוֹ
בְּנִינִים שֶׁל חֵיבוֹב וְעֲלִילָה, כְּלוֹמֵר, מַה שְׂרוּצִים לְחַיֵּב אוֹתוֹ וּלְהַעֲלִיל עָלָיו, וּבְנִינִים
שֶׁל תְּשׁוּבוֹת מַה יֵּשֵׁיב כְּאֲשֶׁר יִשְׁאַל אוֹתוֹ הַחוֹקֵר וְדוֹרֵשׁ בְּדָבָר קִמְחַ, בְּדָבָר כָּל מַה
שֶׁלֹּא סָחַר בָּהֶם מֵעוֹלָם לֹא הוּא וְלֹא אֲבוֹת אֲבוֹתָיו.

• • •

(ג) פְּעַם בְּשָׁנֵי שְׁבוּעוֹת יָכַל הוּא כָּל אָסִיר לְכַתֵּב מִכְּתָב גְּלוּי אֶל בְּנֵי בֵּיתוֹ,
כְּמוֹכֵן אֲשֶׁר הִפְלֵ עוֹבֵר דְּרָף הַבְּקָרָת – צְנֻזְוֹרָה – וְעַל כֵּן צָרִיכִים לְהִיּוֹת דְּבָרָיו
מוֹעֲטִים לְכַתֵּב רַק מִמַּצָּב בְּרִיאֹתוֹ וְלֹא יוֹתֵר.

(ד) פְּעַם בְּשָׁנֵי שְׁבוּעוֹת יָכַל הוּא כָּל אָסִיר לְקַבֵּל מִכְּתָב מֵאֲנָשֵׁי בֵּיתוֹ, אֲבָל אִם
בְּהַמְּכָתָב נִמְצְאוּ דְבָרֵי יָתֵר, אוֹ שֶׁבְּכָלְלוּ אוֹ אֵינּוּ לְפִי רֹחוֹ שֶׁל הַמְּבַקֵּר, אֵין מוֹסְרִים
אֵת הַמְּכָתָב.

(ט) פְּעַם בְּשָׁנֵי שְׁבוּעוֹת יָכַל הוּא כָּל אָסִיר שֵׁישׁ לוֹ כֶּסֶף עַל חֲשָׁבוֹנוֹ בְּבֵית
הַפְּקִידוֹת הַכְּלָלִי הַנִּקְרָא טִיעֻקוֹשְׁצִי שְׁצֵאָאָט לְקִנּוֹת כָּל מַה שֶׁהוּא חָפֵץ (?)
מִהַחֲנוּת הַמְּשֻׁתָּפֶת – קוֹאוֹפֶרְטִיב – שֶׁל שְׁפֵאלְעֶרְנִי, רַק שֶׁהוּא צָרִיף לְכַתֵּב מִפְּרֵט
וּמִפְּרֵט מַה שֶׁהוּא חָפֵץ וְאֲשֶׁר יִשְׁלְמוּ מִן חֲשָׁבוֹנוֹ, וְדִרִישָׁה זֹו נִשְׁלַחַת לְאֲשׁוֹר אֶל
הַחוֹקֵר דִּין וְהַמְּנַהֵל הַרְאֵשִׁי שֶׁל בֵּית הַפְּקִידוֹת, וְכֹאֲשֶׁר מְרָשִׁים אֹז בְּמִשְׁפַּח הַשְּׁנִי
שְׁבוּעוֹת יְקַבֵּל דְּרִישָׁתוֹ.

שְׁתֵּי הַפְּעָמִים בְּחֹדֶשׁ הִלְלוּ הוּא בְּיוֹם רֵאשׁוֹן וּבְיוֹם חֲמִשָּׁה עֶשֶׂר בְּכָל חֹדֶשׁ,
וּבְשָׁאָר הַיָּמִים אֵי אֶפְשֶׁר לְדַרֵּשׁ, וְהַסֵּדֵר הוּא אֲשֶׁר בְּיוֹם הַרֵאשׁוֹן וְהַחֲמִשׁ עֶשְׂרֵה

בכל חֲדָשׁ מְחַלְקִים פְּתָקָאוֹת נִדְפָסוֹת – בְּלִנְקִים – אֲשֶׁר עֲלֵיהֶם נִכְתָּב כָּל הַדְּרִיֶּשֶׁה וְלַעֲרֵב בַּיּוֹם הַהוּא עוֹבֵר אִישׁ מִיַּחַד וּמֵאַסֵּף כָּל הַפְּתָקָאוֹת, וְהַחֲלֹט יוֹדֵעַ בְּסוּף הַשָּׁנָה שְׁבוּעוֹת.

טז) פַּעַם בְּשָׁנָה שְׁבוּעוֹת מְחַלְקִים סְפָרִים לְמַקְרָא, וְנוֹתְנִים לְכָל אֲסִיר שְׁנַיִם אוֹ שְׁלֹשָׁה סְפָרִים וְאֵין רְשׁוֹת לְהֶאֱסִיר לְדַרְשׁ אִיזָה סֵפֶר הוּא חֶפֶץ, רַק מֵה שְׁנוֹתָנִים אֵת זֶה הוּא יָכֹל לְקַרְא, וְרַב הַסְּפָרִים הֵם הַסְּפָרוֹת הַקּוֹמוֹנִיסְטִית.

יז) פַּעַם בְּשָׁלֹשָׁה שְׁבוּעוֹת יָכֹל הוּא הֶאֱסִיר לְגַלַּח אוֹ לְהַסְתַּפֵּר, וְרַק שְׁצַרְיָדָה הוּא לְהוֹדִיעַ שְׁבוּעַ אֶחָד קִדְּם לְזֶה וְלִרְשֵׁם אֵת שְׁמוֹ בֵּין הַחֶפְצִים לְהַתְגַּלַּח אוֹ לְהַסְתַּפֵּר.

יח) פַּעַם בְּחֲדָשׁ מְחַיֵּב הוּא כָּל אֲסִיר לְלַכֵּת לְמַרְחֵץ, וְיָכֹל הוּא לְלַכֵּת גַּם פַּעַם בְּשָׁנָה שְׁבוּעוֹת, אֲבָל פַּעַם בְּחֲדָשׁ מְכַרַח הוּא לְלַכֵּת.

יט) פַּעַם בְּחֲדָשׁ מְכַרַח הוּא הֶאֱסִיר לְלַכֵּת אֶל חֲדָר הַרוֹפֵא עַל בִּקּוּר, יָכֹל הוּא הֶאֱסִיר לְדַרְשׁ בִּיאַת הַרוֹפֵא בְּכָל עֵת שִׁיִּדְרֹשׁ לוֹ, רַק עַל זֶה דְּרוֹשׁ עֲרִיכַת בְּקֶשֶׁה אֶל פְּקִיד הַמְּחַלְקָה, וְהַפְּקִיד שׁוֹלְחָה אֶל בֵּית הַפְּקִידוֹת הַכְּלָלִי, וְכֹאֲשֶׁר בָּא הַרְשָׁיוֹן עַל זֶה, אִזּוֹ מוֹלִיכִים אֵת הַחוֹלָה אֶל הַרוֹפֵא אוֹ שׁוֹלְחִים רוֹפֵא אֶל הַחוֹלָה, וְכֹפֵי הַנְּסִיּוֹן דְּרוֹשׁ עַל זֶה לֹא פְּחוֹת מִשְׁלֹשָׁה יָמִים.

ואַחֲרֵי שֶׁהֶאֱסִיר יוֹדֵעַ כָּל חֲקֵי הֶאֱסִירִים, סְדֵרֵיו, אַרְחוֹת הַפְּקִידִים יְמוּסִיָּהם וְהַנְּהַגוֹתֵיהֶם אִזּוֹ הוּא אֲסִיר נִכְבָּד.

• • •

כְּאִמּוֹר, אֵין מוֹרָה שְׁעוֹת בְּחֲדָר הַכְּלָא, וְלִזְאוֹת עַל פִּי הַכְּרוֹזִים שֶׁל־קִיֶּצָה, חֲלָקַת לְחָם, חֲמִין, אֶכֶל, דִּיֶּסָא, חֲמִין, שְׁנָה, יוֹדְעִים בְּעֶרְךָ עוֹת הַיּוֹם, כִּי בְּקִיץ זְמַן הַעֲמִידָה מְחַצֵּי הַשְּׁבִיעִית עַד הַשְּׁבִיעִית, לְחָם חֲצִי הַשְּׁמִינִית, חֲמִין מְחַצֵּי הַתְּשִׁיעִית וְהַלְּאָה,

אכל משעה ראשונה והלאה, יסא משעה חמישית והלאה, חמין השני משעה הששית עד שעה שביעית בערך, שכיבה חצי האחד עשרה.

• • •

איתא במדרש ומנין ידע משה מתי יום ומתי לילה כששמע שמלאכי שרת אומרים קדוש, ידע שהוא יום וכששמע אותם אומרים ברוך, ידע שהוא לילה.

• • •

ט"ם עזבי את חדרו הקטן של הפקיד הראשי דמחלקה הששית שאלתיו, איזו שעה היא, ובחסדו הטוב הרשה לי להביט בשעונו אשר על ידו השמאלית, והראה חמשה רגעים קדם שעה הששית.

הוספות לרשימת המאָסר

חלק א – החפוש¹

אור ליום ד' י"ד סיון שנת תרפ"ז בשעה חצי הראשונה לילה באו למעון [...] ² ברחוב מחאניע בית 22 מעון 12, באו מהמוסד הידוע ג.פ.א.ו. (הוא המוסד המפוש ומבקר ועורר דין על כל דבר ודבר כנודע) ועשו חפוש, החפוש היה רק לכסות עינים, והיה באפן קל לפי אפן הנהגתם במקרים כאלו, בן היה דיבוריהם בדרך ארץ ובנימוס, את מגדלי הספרים שעמדו סביבת כתלי החדר גדול (מקום שם התפללו) בקרוהו כחצי שעה, כשעתים ניותר התמהמהו בחדר מושבו, את מגדלי הספרים שעמדו סביבות כתלי החדר, לקחו ספרים אחדים בסורגן [ו'רגון], את מגדלי הפתבי קדש כבוד קדושת אבותינו רבותינו הקדושים גם לא פתחו, רק התענינו לדעת פתבי יד מי המה, אשר על זה הושיכם בקצרה רק אחד הארונות פתבי יד עתיקים, כמו לבנת הספיר כתב יד קדש הגאון ר' אברהם סבע ז"ל, והשמונה שערים כתב יד קדש הרב שמואל ויטאל ז"ל ועוד ספרים כתובים על קלף כמו הספר מצוות גדול, ספרי קבלה שונים. בן ספרי דפוסים הראשונים כמו הרלב"ג על התורה משנת רמ"ו, רמב"ן על התורה משנת רמ"ט ועוד בכל אלו התענינו ביותר, אבל גם זה רק דרך מעביר.

כל שימת לבם היה שלחן הפתיכה הנירות והספרים שהיו מנחים על השלחן, בן בקשו לפתח להם התבות של השלחן וכל ניר וניר בקרוהו הדק היטיב וחספם

* נדפס ב"גידיל תורה", שנה זו חוברת ח (נד) עמודים רפח-דש

1) נבא לקמן נעתק מגוף כתב יד קודש, וראה בזה גם לקוטי דיבורים חלק ד' תריב, א.

2) נשאר מקום חלק על מנת למלאות: כבוד קדושת ארמו"ר מוהרי"צ נשמתו ענן.

היזה לקחת אותם, אֶכָּל בְּכָל זֹאת לֹא לִקְחוּ רַק אֵיזָה נִירוֹת שְׂאִין בָּהֶם שָׁנָה כָּלֵל.
 אִמְנֵם בְּהִגִּיעֵם לְרִשִׁימַת קִבְּץ הַמְּכַתְּבִים הַנִּמְצָאת בְּאוֹצַר הַסְּפָרִים שֶׁל [...] כְּשִׁמוּנָה מֵאוֹת מְכַתְּבֵי כְּבוֹד קְדוּשַׁת הַבַּעַל שֵׁם טוֹב וְתִלְמִידֵי הַצַּדִּיקִים זְכָר צַדִּיקִים וְקְדוּשִׁים לְבְרָכָה מְכַתְּבֵי כְּבוֹד קְדוּשַׁת אֲדָמוֹ"ר רַבְּנוּ הַגָּדוֹל, אֲדָמוֹ"ר הָאֲמָצְעִי, אֲדָמוֹ"ר צָמַח צָדֵק, אֲדָמוֹ"ר מוֹהַר"ש [מורנו הרב שמואל], וּבִיּוֹתֵר מְכַתְּבֵי כְּבוֹד קְדוּשַׁת אָבִיו הָאֲדָמוֹ"ר אֲשֶׁר יִשְׁנֵם קִבְּץ גָּדוֹל שֶׁל אֲלָפִים מְכַתְּבִים. רְשִׁימוֹת וּפְרָטֵי-כָּלִין מְכֹל הָאֲסֻפּוֹת שֶׁהָיוּ בְּמִשְׁפַּח עֲשִׂירֵי יוֹת שָׁנִים, סֵדֶר הַתִּיּוֹסְדוֹת יְשִׁיבַת תּוֹמְכֵי תְּמִימִים הַרְצָאָה מְפֹרָטָה עַל דְּבַר הַתִּיּוֹסְדוֹת יְשִׁיבַת תּוֹרַת אֲמֵת, הַרְצָאוֹת הַמְּנַהֲלִים שֶׁל הַיְשִׁיבוֹת, וְנוֹסֵף עַל כָּל אֵלֶּה הַרְצָאת הַתִּיּוֹסְדוֹת יְשִׁיבַת תּוֹמְכֵי תְּמִימִים בְּנוֹאֲרָשָׁא וְאִפֵּן הַנְּהַגְתָּהּ, הַרְצָאת מְנַהֲלֵי הַיְשִׁיבָה, הַעֲתֻקַּת מְכַתְּבֵי הַהַתְּעוֹרְרוֹת, מְכַתְּבִים כָּלֵלִים וּפְרָטִים אֲשֶׁר כָּתַב מִשְׁנַת תַּרפ"א עַד תַּרפ"ז כְּחֻמְשָׁה קוֹבְצִים גְּדוֹלִים (כִּי הַקִּבְּץ דְּשְׁנַת תַּרפ"א לִקְחָה בְּעֵת הַחֲפוּשׁ דְּקִיץ הַהוּא בְּמַעוֹנוֹ בְּרָחוּב בְּרֶאֱטָסְקִי בְּעִיר רוֹסְטוֹב וְהַקִּבְּץ תַּרפ"ג שֶׁרְפוּ בְּעֵת הַחֲפוּשׁ בְּמַעוֹנוֹ הַנִּי"ל בְּנִסְזֵן תַּרפ"ד, אֲשֶׁר אֵז הַכֶּרַח לְהַעֲתִיק מוֹשְׁבּוֹ מְרוֹסְטוֹב לְלִנְיַנְגְּרֵד. וְאִפּוֹא נִשְׁאָרוּ רַק כְּחֻמְשָׁה קוֹבְצִים) מֵהֶם בְּעֵלֵי ת' נְפִים ש' נְפִים, וּבְעֵמֶל רַב בְּאֲמֵתֵלְאוֹת שׁוֹנוֹת פֶּעַל שְׁלֹא לִקְחוּם.

בְּשַׁעֲהַ חֲצֵי הַרְבִּיעִית הוּבַל לְבֵית הַמְּאָסָר הַיּוֹתֵר קָשָׁה.

חלק ב - הלילה הראשון

אֲחֵרֵי גִלְגוּלִים³ רַבִּים בְּחֻדְרִים שׁוֹנִים נִמְסְרֵתִי עַל יַד סַרְדִּיוֹט – אֶחָד מִמְּלֻאָכֵי חֲבָלָה, אֲשֶׁר גָּבְהוּ מֵרֵאָהוּ פְּנִי הַזְּעוּמִים וּמְלַבְּשָׁתוֹ עִם רַבּוּי הַכָּלִי זֵין מְטִיל אֵימָה יְתָרָה, אֲשֶׁר יוֹבִילֵנִי אֶל אוֹתָהּ הַמְּחַלְקָה שְׁעֵלֵי לְשַׁבַּת שְׁמָה.

(3) בהבא לקמן ראה ליקוטי דיבורים חלק ד' תרמד, א.

טַרְם הֶלְכָתִי לְקַחְתִּי תְּפִלִּין דְּרַשׁ"י בְּכִיס בְּגָדִי, וּבִנְצָאֵי מֵאֵת חֲדַר פְּקִיד זֶה אֲמַרְתִּי לְשׁוֹמֵר כִּי יִכְבֵּד עָלַי לְשֵׁאת תְּרַמִּילִי וּמְדִי, וְאַתָּן לֹא אֵיזָה מִטְבְּעוֹת כֶּסֶף מֵה שְׁלָח בְּאֵנֶת נֶפֶשׁ, וּפְנִי הִשְׁתַּנּוּ לְטוֹב, וּבִתְוֹךְ כֶּף נִכְנַסְנוּ בְּקֵאלֵיעֲדָר [מְסֻדָּרוֹן] קֶצֶר וְאַפֵּל, וּשְׁאַלְתִּיו הָאֵם הֲרֵבָה עוֹד לְלָכֵת, וַיַּעֲנֵנִי כִּי בְּאַפֵּן הֵלֹכְךָ יוּכַל לְהִתְאַחֵר עַד חֲצִי שָׁעָה וַיֹּתֵר, כִּי עֲלִינוּ לְלָכֵת בְּעוֹד כַּמָּה קְלֵיאֲדָעֵרִין [מְסֻדָּרוֹנוֹת] וּמְחֻלוֹת, וְנַעֲבֹר מְקוֹם הַקַּעֲלָעֵרִין [מְרֻתְפִים], בֵּן מְקוֹם הַעֲצָמוֹת וְהַגּוֹפִים הַנִּצְבָּרִים בְּמִשְׁפָּךְ כַּחֲדָשׁ יָמִים.

כְּשִׁרְאִיתִי שְׁמֵרְבָה לְדַבֵּר, אֵף כִּי מֵרָאֵהוּ וְאֵשׁ עֵינָיו הִבְהִילוּנִי, וְדַבּוּרוֹ בְּקֶר וּרְחַ אֹדוֹת הַנְּהַרְגִים דְּקְרוּנִי, אֲמַנֵם כְּכֹר עֵיף הֵייתִי וְרַגְלֵי הַתְּמוֹטְטוּ מִתְּחִתִּי, הוֹצֵאתִי מִקְטָרֶת וְנִתְתִי לוֹ, גַּם אֲנִי לְקַחְתִּי מִקְטָרֶת, וְהוּא נִתַּן גְּפּוֹרִירִית, וְנִתַּן לִי תַחֲלָה לְהַצִּית מִקְטָרֶתִי וְאַחֲרֵי כֵן לְקַח לְעֲצָמוֹ וְאָמַר לִי, תוּכַל לְנוֹחַ רַגְעִים אַחֲרֵים.

כְּפִי שְׁשִׁמְעֵתִי - אֹמֵר לִי - אֹתְךָ יִשְׁפֹטוּ בִירֵיָה וְלֹא בְתִלְיָה גַם לֹא יַעֲנוּ אֹתְךָ מִתְּחִלָּה כְּמוֹ שְׁעוֹשִׁים לְאַחֲרִים, וּמִיִּתֵת הִירֵיָה הִיא מִיִּתֵה זָפָה יוֹתֵר מִתְּלִיָה, וְאֵם מִשְׁפֹּטְךָ יִהְיֶה אוֹת בַּמְסָפָר הַזֶּה טוֹב מְאֹד.

וַיִּוָּסֵף לְבָאֵר כִּי יִשְׁנֵם ב' אוֹתִיּוֹת א ב, וּבְכָל אֶחָד מֵהֶם כַּמָּה מְסָפָרִים, אוֹת א הוּא קָשָׁה יוֹתֵר מֵאוֹת ב, וְכִי גַם בּוֹ יֵשׁ כַּמָּה מְסָפָרִים 1, 2, 3, עַד 22. כָּל הַמְסָפָרִים הֵם הָעֲנוּיִים שְׁמֵעֵנִים אֶת הַנְּדוֹן רַחֲמֵנָא לְצִלָּן, וְאַחֵר כָּל הַגְּהָה הִירֵיָה הִיא שְׁמֵעֵמִידִים כַּמָּה אֲנָשִׁים וְכֻלָּם מוֹרִים בְּהַנְּדוֹן. וְאוֹת ב הוּא יֵרֵיָה בְּאֶקְדָּח -רַעֲנָא לְעֵר - אֲמַנֵם גַּם בְּזָה יֵשׁ מְסָפָרִים אֲבָל הָעֲנוּיִים אֵינָם כְּמוֹ בְּאוֹת א. וַיִּשְׁנוּ אֲפֵן הַיּוֹתֵר קָל וְהוּא מְסָפָר ה, שֶׁהוּא בְּלִי יְדִיעָה מִתְּחִלָּה לְוִקְחִים אֶת הַנְּדוֹן לְטִיֵּל, וּמְדַבְּרִים עִמּוֹ וְהוּא אֵינּוּ יוֹדֵעַ מֵאוּמָה, וְאַחֲדָה מְטִיֵּל עִמּוֹ וּמְדַבֵּר וְאַחֲדָה - בְּלִתִּי נִרְאָה - הוֹלֵךְ בְּלֵט מְאַחֲרָיו וְכִרְגַע בְּלִי שׁוֹם רַעֲשׁ הִירֵיָה - נוֹפֵל הַנְּדוֹן מֵת.

קוֹזְמִינְקָא הוּא מְמַחָה גְּדוֹל - סְפָצִיאֲלִיסְט - וְהָיוּ מְקַרִּים כְּאֵלוֹ אֲשֶׁר בְּאֲמָצֵעַ הַצְּחוֹק שֶׁל הַנְּדוֹן כְּרַע נָפֵל בְּשָׁחוֹק עַל פְּנָיו.

נפלאתי במאד על עצמי עד כמה לא פָּעַלו עלי דברי המספר, וכשפים לספר
אמרתי לו אֶפְשֶׁר תַּחַפֵּה שְׁעָה קְלָה וְאָנִיחַ הַתְּפִלִּין בְּזֵרוּעַ וּבְרַאשֵׁי, וְאֶחְרֵי כֵן גַּלְף
הַלְּאָה וְאֶרְאֶהוּ כִּיס הַתְּפִלִּין.

כָּרַגַע נִהַפֵּף לְחִיָּה רַעָה, וְנִחַטֵּף אֶת הַתְּפִלִּין מִיָּדַי וַיִּזְרַקֵם בְּקֶצֶף נוֹרָא
וּמִבְהִיל.

הַגְּבִהְתִּי אֶת הַתְּפִלִּין וְדַמְעוֹת חֲמוֹת נִשְׁרוּ מֵעֵינַי, וְלָרַגַע נִדְהַמְתִּי לֹא יָדַעְתִּי
מָה אֵתִי.

לְקוֹל פְּקֻדַת הַסֶּרְדִּיוֹט "לֶף אַחֲרַי" נִתְעוֹרַרְתִּי. וְאֵלַף וְהַתְּפִלִּין בְּיָדִי וְהַתְּבוֹנְנָתִי
כִּי בְּדַרְךָ הַלּוֹכִי אֶלְבִּישׁ הַתְּפִלִּין.

וּבֵינִי כֹה הָיָה עֲלֵינוּ לְעֵלוֹת בְּמַעְלוֹת שֶׁל בְּרוֹזל בְּרוּם שֶׁלְשָׁה קוֹמוֹת מִה שֶׁהַכְּבִיד
עָלִי בְּמָאֵד, וְהִלַּכְתִּי בְּכֹבֵד.

הַמְּלֹנָה כָּבֵר הָיָה בְּקוֹמָה שְׁנֵינָה וְאָנִי עוֹד טָרָם עָלִיתִי אֵיזָה שְׁלִיבוֹת, וַיִּקְרָא
אֵלַי בְּקוֹל מֵדוּעַ אֶתָּה רוּחַשׁ כְּצַפְרֵדָע, וְעֵנִיתִי לוֹ בְּקוֹל עֲנוֹת כִּי רַפָּה הִנְנִי וְעַל כָּל
קוֹמָה וְקוֹמָה עָלִי לְהִנְפֹשׁ אֵיזָה מִיְנוּטִין (רְגָעִים).

וְאֶחָלִיט כִּי בְּבוֹאִי בְּקוֹמָה רֵאשׁוֹנָה אֶלְבִּישׁ הַתְּפִלִּין, וּכְשֶׁהִגַּעְתִּי לְקוֹמָה
רֵאשׁוֹנָה לְבִשְׁתִּי הַשֵּׁל יָד, וְהַמְּלֹנָה לֹא הִפִּיר בִּי וּבִהַלּוֹכִי לְקוֹמָה שְׁנֵינָה לְבִשְׁתִּי
הַשֵּׁל רֵאשׁ, וְכֹה הִלַּכְתִּי, וְהַתְּחַלְתִּי פְרָשָׁה רֵאשׁוֹנָה דְקָרִיאת שְׁמַע וְעוֹד טָרָם גְּמַרְתִּי
פְּסוּק וְאֶהֱבֶת וְאָנִי בְּקוֹמָה שְׁנֵינָה עוֹמֵד לְהִנְפֹשׁ, וְהַמְּלֹנָה בְּקוֹמָה הַשְּׁלִישִׁית וּפְנָה
אֵלַי וְרָאָה כִּי הִנְנִי עוֹמֵד בְּהַתְּפִלִּין.

כַּחֲזָן מִקְשֶׁת יָרַד אֵלַי וַיִּכְנִי מִכַּת לְחִי אַחַת וּשְׁתֵּים וְשָׁלַשׁ וַיִּדְחַקְנִי לְאַחֲוָרִי
וְאָנִכִּי נִפְלַתִי בְּמוֹרֵד הַסֵּלָם וְאֶתְגַּלְגַּל כְּדָמָן וְכָל עֲצָמוֹתַי הַתְּפִרְדוּ, הַרְגַּשְׁתִּי כְּאֵב
גָּדוֹל בְּיָרֵךְ הַיְמָנִי.

אָנִכִּי זֶה מִכְּבָר נוֹשֵׂא חַגוּרָה שֶׁל עוֹר וּבְרֹזֶל, וּבְנִפְלִי נִשְׁבֵּר הַבְּרֹזֶל לְשָׁנִים,

וקצוהו האחד נתחב בסוף הפטן בקרוב לירך הימני, והפאב גדול במאד עד כי לא יכלתי לקום ושכבתי באין אונים.

המלנה ירד אלי, וברגלו בעט בי פעמים ושלש בגבי ובבטני ובקצף מבהיל הבהילני לקום, בידו הימנית אקדח - רעואלנער - ומצוה עלי לקום ואם לא אשמע לפעם השלישי אז יירה בי.

עזר לי - אמרתי - לקום, ואקום, ואם אין אתה עוזר לי לא אוכל לקום, ואם אתה חפץ להמיתני בכחך הוא, אין איש רואה רק האלקים הרואה הכל ישלם לך בגמולך, נאבך.

המלנה הניח האקדח בתרמילו ויעזר לי לקום ולא יכלתי, והכרתי לשכוב איזה מינוטין (רגעים), ובשכבי אמרתי והיה אם שמוע ופרשת ציצית.

מה אתה מצפצף - נתן עלי המלנה בקולו - שכוב עוד מעט, ואם לא תוכל לעמד, אלך ואקרא לעוד אחד, ונשא אותך מכאן למחלקה השלישית ושם יראה הפקיד מה שיעשה אתך.

אנכי גמרתי קריאת שמע והתפללתי שמונה עשרה וכאבי יגדל מרגע לרגע, גם הרגשתי כי במקום הפאב ישנו איזה לחלוחית.

פעבר בעשרה מינוט (רגעים) נתחזקתי במעט והתחלתי לזוז ממקומי ובעמל רב בעזרת הסרדיוט קמתי ואסיר התפלין ואניחם בכיס בגדי, והתחלתי לעלות בשליבות הסלם. ביגיעה גדולה רחשתי על ידי ורגלי כזוחל על ארבע עד בואי לקומה השלישית.⁴

(4) עד כאן נמצא, וראה שם תרמד, ב.

חלק ג - בפלא

פּעטאַ⁵ - פּוּתח מנעל חדר מספר 160 והדלת נפתחת, ודוחף אותי בכעס וזורק את תרמילי, וממהר לסגור באמרו: על הרצפה תשכב עד אשר יבוא פקדה לתת לך מטה, צנצנת, קערה וכף.

אנכי אשר עוד טרם ידעתי ארחה ורבעה של היכל זה, לא הבינתי דבריו, מאי קאמר צנצנת, קערה, וכף.

בחדר שלשה אנשים. מי המה לא אדע. שנים שוכבים על נסרים המנחים על פרעי עץ ואחד שוכב על מטת ברזל הקבוע בקיר החדר.

שלשה הללו יהודי אחד ולהבדיל שני נכרים.

הראשון הוא ק.⁶ היושב זה כששה חדשים וזה שבוע התשיעית אחרי אשר הודיעו לו כי נדן למיתה, והיום אשר יגיע זמנו יודיעו לו עשרים וארבעה שעות קדם.

כי חק הוא להודיע לכל נדן למיתה רחמנא לצלן בכ"ד שעות מקדם. ובכ"ד שעות הללו יכל הוא לבקש רחמים ורחמינה על ידי טלגרמה או כתב מהיר (אשר בשני שעות מרגע פתיבתו מחייב להמסר ליד הפקיד העליון), או להודיע כי מקבל הוא הצעת שרות (בתור מרגל סתר או עובד לטובת הג.פ.א) אשר בגלל

(5) אחד הממונים, שהוליך את רבנו לחדר כלאו.

בדחיפתו של פעטיא את רבנו לחדר - מסתיימת הרשימה הנדפסת בלקוטי דיבורים חלק ד' (תרנ"א, א) ובוזה מתחיל כאן.

לאח"ז (בלקוטי דיבורים שם) בא תיאור החדר. חוקי בית האסורים והרהויו של רבנו - זכרונות העבר

(6) להלן מפורשים שמותיהם: א) קוטיניק. ב) שעפאעלעוויטש. ג) סייטן.

זאת יקנה חייו.

השני הוא העברי ש. היושב פשני חדשים ורק פעם אחת נקרא להחוקר, - ושאל אותו כמה שאלות בענייני מסחר, ודרש אצלו אשר יספר לו מכל מעשיהם ותהלוכותיהם של הסוחרים אשר נקב לו בשם, וכאשר ענהו כי איננו יודע השיבו החוקר אשר ישב במאסר עד שיזכר, ואם לא יזכר כעת חושב הוא אשר אורה של סיביר יחכמנו ואם רוצה לילך הביתה ולשבע לחם זמלא דרישתו האמורה, ויקבל עליו משרת מרגל.

השלישי הוא נכרי ס. עובד אדמה הדר על הגבול דפילאנדיא. ונחשב למרגל לטובת פילאנדיא.

בבואי החדרה, הגה הראשון אשר נתן לי מקום לשבת הנה האסיר ס. ויקבל את מצעו (שק עם תבן) ויסדר את החפצים שלי.

אנכי הרגשתי אשר מחבורת פצעי אשר הפיתי - בדחיפתו של השומר והמלנה כאמור - זוב דם, פשטתי את מלבושי, ואקח מטפחות לבנים טבולים במים ואניחה על חבורתי.

זיבת הדם, ומראה פני הלבנים אשר כחידה היתה לחברי האסירים, פתחה את פיהם לבוא אתי בדברים, והגם כי מלפשתי העיד עלי שהנני מעדת הרבנים.

היהודי ש. הפירני, ניתחלחל במאד ויקרא בקול, רבי הגם בכם נגעה יד הג. פ.או. אוי שמים מה נעשה בהמדינה, האם מהפכה נעשתה, כי זה כשבוע ימים אשר בכל לילה ולילה מובילים מאות אנשים, דרך מבוא חדרנו, לטבח. ושומעים אנחנו אנקותיהם וצעקותיהם.

זה לי שני חדשים שהנני יושב פה ולא שמעתי כאלה עד שני שבועות מקדם, בשני שבועות האחרונים סער ורעד. ויסבבני בשאלות שונות מתי לקחו אותי, בעד מה, ואיך זה נפצתי קשה עד כי נקרע בשר בטני וארפכי כמו עם מטיל

ברזל, והדם שותת.

הוא מדבר אלי בשפה המדברת זורגאן [ז'רגון] והאסירים ק. ס. פיהם פתוחה בתמהוץ רב, ואנכי אינני עונה לו עד מאומה משני טעמים, הראשון כי כאבי גדול עד שאי אפשר לי לדבר והשני כי ירא אנכי פן בין מרגלים מושבי אשר יעלילו עלי, כי שמעתי אומרים בשם בקיאים בבתי מושב אלה, אשר איש שחפצים להוציא מאתו דבורים וענינים נסתרים משיבים אותו בתוככי אנשים הנראים לנוחים ובהמשך הימים שהוא יושב עמם מגלה לפניהם מסתרי לבבו.

נשמע כרוז "עמדו, בא מועד העמידה".

ולקול קריאה זו, כל אחד האסירים מזדרז לקום ממשכבו. כי כאשר יביט השומר בהאשנב כי עודנו שוכב, יענשונו.

כעבר איזה זמן נשמע כרוז – "הכונו לקבל לחם" וכל כרוז נכפל פעמים שלש ארבע וחמש פעמים, ועושה רשם חזק על כל אסיר ואסיר.

נשמע רעש בהמבוא כי פותחים מנעלי החלונות או החורים אשר דרך בם נוהגים המזון להאסירים.

החר נפתח והפקיד בלנית משרת נושא לחם קורא בשם.

פערני ברי חליעב [ראשון קח לחם], ויקרב האסיר ק. אל החר ויושט לו הפקיד פרוסת לחם.

וטראי ברי חליעב [שני קח לחם]. ויקרב האסיר ש. אל החר ויושט לו הפקיד פרוסת לחם.

טרעטי ברי חליעב [שלישי קח לחם], ויקרב האסיר ס. אל החר ויושט לו הפקיד פרוסת לחם.

ציטוארטי? [רביעי?] ואנכי יושב במקומי ואלונטית עם מים מלכלכת

בכתמי דם על ארכובי ובטני. טיעבֵּע חֲלִיעֵב יַעֲשֶׂא נִיע פֿאלאגאיעטֿסִיא, בודיעט
ראספראעניע טאגרא דאדים. [לך לא מגיע לחם. כִּשְׁתִּהִי הוֹרָאָה עַל כֶּךָ נַחַן
לך].

עניתיו מניע חליעב נייע נועזן, דאייטע מניע קאראנדש מניע נועזע פיסאט
זאיאוליעניע. [אינני צריך לחם, תנו לי עפרון ואכתב בקשה].

טיא - עונה הפקיד - אוזשע פיסאל 3 טעלעגראמע, אי דאסטאטעצנע, צטא
קאצעש יעשצא? דאואלינע טיעבֵּע דורייט נאצאלסטא גאלאנא טנאים צופאקא,
פיסאט זשזי אטנועט קאראנדאש נייע דאם [כִּכְר כְּתִבְתָּ שְׁלֹשָׁה מִבְּרָקִים. מִסְפִּיק!
מָה אַתָּה רוֹצֶה עוֹד? ! מִסְפִּיק לְבַלְבֵּל לַהֲנַהֲלָה אֶת הָרֹאשׁ עִם הַשְּׂטִיּוֹת שְׁלֶךְ, לֹא
אַתָּן לֶךְ עֲפֹרֹן לְכַתֵּב תְּשׁוּבָה].

סאגלאסנא - עניתיו - זאקאנא ויא דאלזשני איספאלניט מיא טרעבאואניע יא
נפראנע פיסאט דאזשע 100 טעלעגראם קאזשדי דיען. [בִּהֲתָאֵם לַחֵק אַתֶּם חֲתִיבִים
לְמַלְא אֶת דְּרִישׁוֹתַי, זֹו זְכוּתַי לְכַתֵּב אֶפְלוּ מֵאָה מִבְּרָקִים כֹּל יוֹם].

גאספאדא - פניתי אל האסירים ונושא הלחם - בודעטע סוידעטעלי צטא
גאספאדין נאדזעראטעל מניע אטקאזאל טא צטא זאקאן מניע ראזרעשאיעט.
[כְּבוֹתַי, תִּהְיוּ עֲדִים שֶׁהָאָדוֹן הַמְּפַקֵּחַ מְנַע מִמְּנִי אֶת אֲשֶׁר הַחֵק מִתִּיר לִי]

בשמעו השם גאספאדא [אדון] (דְּבַר הָאִסוּר לְהוֹצִיא בִּפְהוּ, גַּם בְּגִנְיָם
וּפְרִדְהִיסִים בְּמִדֵּינַת סַסִּס"ר, וּמָה גַּם בְּמִבְצָר שְׁפֹאֲלִיעֶרְנָא וּבְאֶפֶן מִבְּהִיל כְּזֶה אֲשֶׁר
פִּקִּיד הָאִסִּירִים בְּעַת מְלֹאֵת עֲבוֹדָתוֹ מִכְּנִיָּם אוֹתוֹ בְּשֵׁם בּוּז כְּזֶה, גִּאסְפֹּאֲדִין) עֵינָיו
הִבְרִיקוּ וַיִּתְאַדָּם וּבְרַעַד אָמַר וַיִּדְּוֹשׁ קֶאֱקֵאִי קוֹנְטוֹר רַעוּלְיוֹצִינְעֶר? טֹאקִיד נּוֹזְנָא
ראסטֵרעליאט נא מיעסטֵי, בעז וסיאקיד. דיאנאל, נא טיעבֵּע קארענדאש, נוא
בערי. [אַתָּה רוֹאָה אֵיזָה מִתְּנַגֵּד הַמַּהֲפֹכָה? כְּאַלְהָ צְרִידָה לִירוֹת [לְחַסֵּל] עַל הַמְּקוֹם...
בְּלִי שׁוּם... שֵׁד! הֵא לֶךְ עֲפֹרֹן, נוּ, קַח!]

יא נייע מאגו - עניתי - פאדנימאטסיא, פאזאלוסטא פערעדאייטע נאט עטים

גאספאדינו (והראיתי באצבע על האסיר ק. שישב אצל הדלת) אי אן מניע פערעדאסט. [אינני יכל לקום. בבקשה, תמסרו [את העט] לאדון זה.. והוא ימסר לי].

נייעט - עונה הפקיד - נייעלזא, סאגלאסנא זאקאנא קזשדי ארעסטאנט דאלזשען סואים רוקאמי פאלוציט, נסיע פאלוצקי אט רוק נאדזיראטעליע, פאדנימאייסיא אי בערי סאם [לא, אסור. בהתאם לחק כל אסיר חייב לקבל בידיו כל דבר מידי המפקח. קום וקח לבר].

נייע מאגו - עניתי - נייע זדאראוו [אינני יכל, [אני] לא בריא].

טאגנדא - עונה הפקיד - נייע נאדא יעסלי פא זאקאנו טא פא זאקאני [אם כן, לא צריך. אם בהתאם לחק, אז בהתאם לחק], ויבקש לסגור את דלת החור, ואקרא בקול על פי החק הנני דורש תכף ומיד ביאתו של הנאצאלניק אטדעליעניע [מנהל המחלקה] והדלת נסגרה.

ברוז נשמע "הכונו לקבל מים חמים" וכל אחד האסירים מכין הצנצנת אשר לו.

ופתאום נשמע קול פתיחת מנעלי הדלת ופחד נורא ומבהיל נפל על שלשת האסירים. כלם כאחד נשארו שבת במקומם, פניהם פסיד. אנכי לא הבנתי מדוע פכה נבהלו ויחרדו, אבל גם אני נרעשתי מבלי דעת, והדלת נפתחה.

הפקיד בא. עיניו לטושות ופניו להבים, ויקרא, מי קרא אותי.

אנכי - עניתי.

מה דרישתכם? שואל הפקיד ברגז.

דרישתי - הגדתי - לתת לי התפלין הסדור והספרים. את אשר הבטיחו לי צירי הגפא"ו. והנני דורש רופא.

התפלגין והספרים לא אתן, ורופא יבוא לא קדם מיום המחרת בקר או ערב.
במשך יום או יומים לא יזוב כל דמכם מפצע קטנה כזו.

ובהביטו אשר טפי דם נפלו על הרצפה הגביה קולו, מהרו רחצו את הרצפה
הצריכה להיות נקיה וטהרה מטלת על האסירים, ויפן ללכת בחרי אף.

בשם החק הנני פונה אליכם פקיד מערכה הששית להודיעכם, כי הנני מודיע
מחאת רעב - גאלאדאייקע - עד אשר ימלאו דרישתי לתת לי התפלגין והספרים.
והא לכם מחאתי כתובה בחק.

בקראו המחאה התקצף למאד ניגש אלי גרים ידו להפחידני, אף לא עשה
לי כל מאומה. והשומר פעטא אמר צריכים היו להורידו לבאר, ושם ירגע וינוח
מרגשותו.

כן אמר הפקיד אספר להפקיד העליון השונא אסירים מפנקים, ויאמר פעטא:
טאגדא אק סובאטא בודיעט גיליאט אוו ראי [נאז יטיל בשבת בגן עדן]. ויתענג
והפקיד פנה אלי באזהרה לבלי ארהיב עוד לקרא אותו ולבא להפריע את
המנוחה אשר בגלל זאת ברשותו להושיבני במחשפים, ובדבר המחאה של רעב
יקים בחק וביום המחרת או ביום השלישי ישלחנו למסרתו, ויסגרו את הדלת.

בקורו של הפקיד עשה רשם עז על האסירים, וכאשר נעלמו עקבי הפקיד
הנה שלשת האסירים התחילו להתלחש ביניהם ומגדל כאבי לא שמעתי.

כעבר איזה שעות כאבי הוקל והתעטפתי בטליתי ואתפלל תפלה ארכה. גם
אמרתי מזמורי תהלים על פה.

בעת תפלתי בא מועד הטיול של האסירים אף בראות הפקיד כי הנני מתפלל
לא הפריע אותי.

כבר בא מועד חמי הערב הנתן להאסירים. אנכי כמוכן לא לקחתי מים, וכעבר
זמן מה בא פקיד הטיול, ויקראני ללכת לטייל, כי חק הוא אשר גם האסירים

היותר כבדי און צריכים לטייל שעה קלה בכל יום. רק שאותם מוכילים אחד אחד לבד, ואנכי מאנתי ללכת.

בה בשעה בא הרופא בלנית הפקיד, ויבקרני, ויתן לי תחבשת להניח על הפצע חבורה וישאלני באיזה אפן פה נפצעתי, ולא עניתיו מאומה, רק פניתי אל הפקיד בדרישה לתת לי התפלין והספרים. והוא לא מצא לנכון גם לענות לי.

היום עבר והלילה פרשה כנפיה וקול הפרוץ נשמע "בא מועד השנה. שכב לישן".

האסיר היהודי ש. פנה לי את מקומו באמרו כי הוא ישן עם האסיר ס. או ק. גם פר נתן לי, ויאמר לי מהרו לישן כי בעוד שעה יתחל רעש המובלים אל הקומה התחתונה ואנחתם וצעקתם המרעיש ומרעיד את הלב.

האסירים כבר שכבו במקומם ואנכי עוד ישבתי. השומר פעטאי הביט דרך האשנב וירא פי עודני ער ויפתח את החר אשר בדלת ויזהירני לישן. אנכי הגדתי לו, אשר רק בשעה האחד עשרה אוכל להתפלל ערבית, ואחרי כן אשכבה לישן. ואשר על כן יגיד לי האם כבר הגיע מועד האמור.

הוא לא הושיבני אף חצי מלה, ויסגר את החר וילך לו. ואנכי נשארתי לשבת ואחזר מאת אשר אדע בעל פה.

עבד איזה זמן, ופעטיע האכזר מביט בהאשנב, ויגד לי, כי הגיע המועד אשר אמרתי לו.

התפללתי ערבית ועודני באמצע פרשת שמע, וקול צעדים כבדים נשמעו ואחריו פתיחת דלת חדר לא רחוק מחדרנו וכרגע נשמע יללת איש בנהימת תחנון, ומעבר השני קול פקיד ומצוה בלשון רוסיא, שימו ידיכם על פיו אשר קולו לא ישמע, ושקיטה חרישית, נדי ורגלי רועדים עוד רגע ואתעלה ופתאום נשמע מהחצר קריאה משנה איי איי ואחריו יריה בקנה רובה.

מעֵינָן דְּמַעוֹת, נִפְתַּח מְעִינֵי עַד כִּי לֹא יִכְלַתִּי לְהַגִּיד מְלֶה אַחַת, פְּחָדִים אֶחְזַתְנִי
בְּשִׁמְעֵי קוֹל צְעָדִים מִתְקַרְבִּים אֶל עֵבֶר חֲדָרְנִי, וְעוֹד הַפַּעַם דִּלְת נִפְתַּחַת וַיִּלְלַת
אִישׁ נִשְׁמָעָה אַךְ כִּרְגַע נִשְׁתַּתַּק וּפְתָאוֹם נִשְׁמָעוּ יְרֵית קִנְיָה רוֹבָה וְצַעֲקַת חֲלָל הַגּוֹנֵחַ
מִצְצָמַת מִכְאוּבֵי וְאַחֲרָי כֵּן יִרְיָה שְׁנֵיָה וּשְׁלִישִׁית וְנִשְׁתַּק.

הַתְּאַמְצָתִי וְאַתְּפַלֵּל וּבָעֵת אֲמִירַת שְׁמַע קוֹלְנוּ הַמְּלָה נִשְׁמָעָה מֵעֵבֶר הַחֲצָר,
יִלְלַת נְהַרְגִים וַיְרִיזוֹת קִנְיָה רוֹבָה עַד כִּי הָאִיר הַיּוֹם. וְכַמוֹכֵן אֲשֶׁר תְּנוּמָה לֹא נִתְּתִי
לְעֵינַי.

רוּחַ קָר בָּא מִחֲרֵי הַחֲלוֹן, וּשְׁקִיטַת חֲצָר מְנוֹת מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַצְּלָמֹת הַהוּא.
מִכְאוּבֵי הַשְּׁקִטוֹ בְּמַעַט, פְּחָדֵי סָר מֵאֵתִי, רוּחַ מְמָרוֹם יִתְמַכְּנִי וּמַחֲשָׁבוֹתֵי
מִסְתַּדְרִים.

הַמַּחֲשָׁבָה הַרְאִשׁוֹנָה הֵיְתָה מְלֹא כָּל הָאֶרֶץ כְּבוֹדוֹ כְּתִיב אֲשֶׁר גַּם שְׁפֹאֲלֵי־עֲרֵנָא
בְּכָלֵל, וּבֵינָן רְגַע הִנֵּה צִיּוּרוֹ שֶׁל מִבְּצָר הַפַּעֲטָרְאִפְאוּלוֹ, וּמֵאֲסָרוֹ שֶׁל הוֹד כְּבוֹד
קְדוּשַׁת אֲדוֹנָי אֲבִי זְקֵנֵי מוֹרֵי וְרַבֵּי, אֲבִינּוּ הַרְאִשׁוֹן, רַבְּנּוּ הַגְּדוֹל זְצוּק־לֵלָה"ה נִבְג"מ
זי"ע, לְגַגְד עֵינַי, וְחוֹלַם בְּהַקִּיץ.

מָה אֵיִתָּן הִיא הַמַּחֲשָׁבָה וְחוּשֵׁי הַצִּיּוּר הַמְּעַמִּידִים אֶת הָאָדָם בְּמַצָּב מְדַמָּה
כְּאֵמֶת גְּמוּר וּבִשְׁעָה הַהִיא הִנֵּהוּ כְּלוֹ מוֹרָם מֵעַל אֲשֵׁפוֹת הַגֶּשֶׁם וְהַחֲמָר, עֵינַי
טְרוּדוֹת, רַעֲיוֹנוֹתָיו רוֹקְדִים כְּאֵלוֹ עוֹלָה וּמְטַפֵּס בְּחַיֵּי הַנֶּפֶשׁ וְהַנְּשָׁמָה. וּבְשִׁרוֹ
הַפְּאוּב לְזָרָא לוֹ.

לְקוֹל הַקְּרִיאָה "עֲמָדוּ, בָּא עַת הַעֲמִידָה" – הַתְּעוֹרְרָתִי גַם אֲנִי, כִּי גַם אֲנִי אֶסִיר
הַנְּנִי וְאֵימָתוֹ שֶׁל הַשׁוֹמֵר בְּבַעֲתָנִי.

כְּלָנוּ חַיִּים אוֹמֵר הָאֶסִיר ק. אַחֲרַי לִילָה אֵימָה כְּזוֹ, תוֹדָה לָא-ל אֲשֶׁר כְּלָנוּ
חַיִּים.

אֲנִכִּי - מִמְּשִׁיף דְּבוּרוֹ הַלְּאָה - בְּכָל עַת שִׁשְׁמַעְתִּי צְעָדֵי הַהוֹלְכִים דְּמִיתֵי אֲשֶׁר

קרב הקץ, בעוד רגע יפתחו מנעלי החדר ויקראו ללכת אחריהם. רגעים רעדתי ורגעים חשבתי אשר טוב הקץ מתחלת ממושכה זה זמן כביר. אבל פאשר הלילה עברה והיום בא, הגה עוד פעם יוכל לשפך שיח להנעלה מכל.

בפעם הראשונה לימי חיי הנני בסביבה כזו, בחברת אנשים פשוטים הרחוקים מכל ידיעה שכלית איזה שתהיה, הגה התם לב נאדיקותו של האסיר ק. פעל רשם עז.

העשרים וחמשה שעות שהנני יושב בפלא, כבר הניחו עלי חותם אסיר, להתרגל עם המצב כי אסיר הנני, וכל צרכי בגשם וכרוח הם רק בד' אמות אלו המחזיקים בתוכם ארבעה אנשים.

בשעה ראשונה לא הבנתי איך יוכלו שבת ארבעה אנשים יחדו באויר מחנק זה, ומה עושים האנשים האלו בבוא מועד הקבוע לצרכי גויית אדם חי.

העשרים וחמש שעות הללו נוכחתי לדעת את אשר לא ידעתי מעולם. ראיתי בני אדם בעלי חבלה, אכזרים, שופכי דם אחים, שמעתי אנקת חללים, וצחוק שואפי דם.

לא אדע מי המה אלה אשר נהרגו בלילה זו. אם יהודים או אינם יהודים, אם בעלי מסחר וקניין או בעלי מדע וכהני דת. אבל בכל אפן נהרגו אנשים כאלו אשר בלתי ראויים המה לאותו הענש המר אשר נענשו.

האנשים האלה בעלי משפחה הם, אבות לבנים, בנים להורים, ואנשים לרעייתיהם, בעלי פרנסה הם, מספיקי לחם ושמלה להתלויים בהם. ומה הוא גורל הנשארים אחריהם.

ומי יודע, בה בשעה אשר האנשים הללו הוצאו למנות, יללו והתחננו, בה בשעה נשיהם בניהם והוריהם [?] שנו שנתם העמקה בחזיונות של תקוות מבלי דעת אשר בה ברגע בעלם אביהם ובניהם מובלים לטבח.

מָה אֲמַלְל הוּא הָאִישׁ אֲשֶׁר רָגַעֵי חַיֵּיו הָאֲחֵרוֹנִים מוֹשְׁלָל הוּא הַיְכָלֶת לְצוּוֹת
לְבֵיתוֹ לְהַעִיף עֵינַי בְּהִיָּקֵר לוֹ בְּאוֹהֲבֵים וְרַעִים, וּלְבַרְרֵךְ אֶת יוֹצְאֵי חַלְצָיו.

אִים הוּא הַחַיִּים בְּמִבְצָר זֶה וְנוֹרָא עוֹד יוֹתֵר הַמְּנַת.

בְּמַחְשָׁבוֹת כְּמוֹ אֵלוֹ יִשְׁבְּתִי מִקְּפֹל עַל הַנְּסָרִים אֲשֶׁר פָּנָה לִי הָאֶסִיר שׁ. וּמִכְאוּבֵי
לֹא יִתֵּן לִי מְנוּחַ. בְּהַ בְּשִׁעָה נִזְפָּרְתִי אֲשֶׁר כָּל הַלֵּילָה לֹא הִרְגַּשְׁתִּי כְּאֵב, שְׁכַחְתִּי כִּי
נִפְצַעְתִּי.

מִבְּלֵי דַעַת נֶאֱנַחְתִּי בְּאַנְחָה גְדוֹלָה, וּבְהַ בְּרַגְעַ חֲשַׁבְתִּי אֲשֶׁר טוֹבָה גַם אֲנַחָה
זוֹ מִהַדְמִיָּה שֶׁל הַגּוֹפִים הַמְתַּגּוֹלְלִים בְּאַשְׁפוֹת הַבּוֹר תַּחְתִּית אֲשֶׁר מִתַּחַת הַבַּיִת
מִבְצָר הַלְזָה.

עוֹדְנֵי מִהַרְהָר, וְכִרּוֹז "הַכּוֹנֵן לְקַבֵּל לְחֵם" נִשְׁמַע.

לְשׁוֹמַע הַקְּרִיאָה נִהְרָו פְּנֵי אֶסִירִים, וְיִבִּיטוּ אִישׁ בְּרַעְהוּ בְּשִׁמְחָה וְצִהִיבַת
פְּנִים.

אֲנִכִּי עוֹד טָרַם יְדַעְתִּי אֲשֶׁר בְּכָל יוֹם וְיוֹם מִחֲלִיפִים אֶת אֲנָשֵׁי הַמְּשֻׁמָּר אֲשֶׁר
בְּהֵם שְׁלִשָּׁה אֲנָשִׁים. הָאֶחָד הוּא פְּעֻטָּא אֲשֶׁר שָׁרַת בְּיוֹם הָאֶתְמוֹל אִישׁ אֶכְזָר
בְּעַל פְּנִים זוֹעֵפּוֹת, הַשֵּׁנִי הוּא צָעִיר, אִישׁ טוֹב (!) בְּעַל יִשָּׁר, וּמִתְעַנֵּן בְּצַרְתָּם שֶׁל
הָאֶסִירִים, וְהַשְּׁלִישִׁי זָקֵן לֹא רַע וְלֹא טוֹב.

וּבְיוֹם שְׁרוּתוֹ שֶׁל הַצָּעִיר הוּא מַעַת לַעַת טוֹב לְהָאֶסִירִים. הוּא עוֹנָה עַל כָּל אֲשֶׁר
יִשְׁאַלְוּהוּ. הוּא נוֹתֵן עֵט עוֹפָרְת, גַּם מִבִּיא מִקְטָרֶת לְכִשְׁמִבְקָשִׁים אוֹתוֹ וְלַפְעָמִים
מִבִּיא גַם מִכְתָּב עֵתִי יִשָּׁן, אֵינּוּ מְדַקְדָּק כָּל כֶּף בְּכוֹסֵי הַמַּיִם חֲמִין שֶׁלּוֹקְחִים
הָאֶסִירִים, וְגַם לַעֲתִים פּוֹתַח הוּא (בְּעֵת שֶׁהוּא בְּטוֹחַ אֲשֶׁר הַבְּקָרֶת קָאֲנִטְרָאֵל לֹא
יַעֲבֹר בְּשִׁעָה הַהִיא) אֶת חֹר הַדְּלֶת, וּמִשִּׁיחַ עִם הָאֶסִירִים וּמִסְפָּר לְהֵם רְאִשֵׁי פְּרָקִים
מִהָאֲמוֹר בְּמִכְתָּבֵי הַעַת.

אִם כֵּן אִפּוּא לֹא יִפְּלֵא אֲשֶׁר בְּהַשְׁמַע קוֹלוֹ שֶׁל שׁוֹמֵר הַחֲדָשׁ הָאֲהוּב הִנֵּה רוּחַ

צְהֵלָה לְבִשָּׂה אֶת הָאָסִירִים.

עם השומר הזה - אומר לי האסיר ק. - יכולים אתם לדבר, לבקש אצלו אשר יאמר להפקיד שיתן לכם בגדי עבודת האלקים (באגא מאליעניע) והספרים.

כן - אומר האסיר ש. - הוא איש טוב, מה שביכלתו לעשות יעשה. אנכי אדבר עמו גם אבקשו להשיג מקטרת, רק כסף אין.

בעת הבקור לקחו אצלי המעות שהיו בשטרות ומעות כסף הניחו לי. כן בחפוש השני של פקיד המערכה גם הוא הניח לי גליוטי עם המטבעות שהיו בו. ואספר אותם והנה עלו שבועה רוביל ושלשים וחמשה אגורות.

המספר הגדול הלזה התמיה את שכני האסירים באמרם אשר לפי החק רשאי הוא האסיר להיות לו אף ורק שני רוביל כסף, ולא יותר.

חמשים אגורות נתתי להאסיר ש. פן ואולי עלה יעלה בידו להשיג מקטרת. או לכל הפחות טאבאק ויגר עשון.

אז נודעתי כי האסיר ש. יש לו עוד על חשבונו כארבעה רוביל, אמנם האסירים ק. וס. אין להם כל מאומה. רק להאסיר ס. מביאים בכל שבוע חבילת אכל, לא כן האסיר ק. אנשי ביתו בעיר אחרת, ואין לו כל מאום. גם כתנתו בלטה עליו זה יותר מזרזר ימים. ורגיל היה לעשן. אף כל משף היותו פה מעשן הוא את שיוורי המקטרת הנשארים מאת האסירים ש. וס. גם שערוותיו צמחו בארבעת החודשים האלו כי אין לו העשרה אגורות לשלם להספר, הבא פעם בעשרה ימים במערכה זו.

אנכי הלוייתי להאסיר ק. שקל שלם ולהאסיר ס. ארבעים אגורות. והאסיר ש. מאן לקחת, אם לא באשר השומר יגיד אשר יכל להשיג דבר מה לקנות אף קח אצלי.

בא מועד קבלת הלחם, והשומר פותח את מנעלי חר הדלת, ושכני האסירים

עומדים הַכֵּן לְהַגִּיד צִפְרָא טָבָא לְהַשׁוֹמֵר, וּלְקַבֵּל מִנֵּת חֻלְקָם.

הַחֹר נִפְתַּחַת. וְהַשׁוֹמֵר קָרָא בְּשֵׁם רַאשׁוֹן וַיִּגַּשׁ הָאָסִיר ק. שְׁנֵי וַיִּגַּשׁ הָאָסִיר ש. שְׁלִישִׁי וַיִּגַּשׁ הָאָסִיר ס. רְגָעִים אַחַדִּים עֲמַד הָאָסִיר ס. אֶצֶל הַחֹר וַיִּשׁוּחַח עִם הַשׁוֹמֵר אַף מֵהָר לְלֶכֶת הַלָּאָה וַיִּסְגֹּר אֶת הַחֹר.

מֵאָה וְשָׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה אִישׁ נִחְסְרוּ בְּלִילָה הָעֵבֶרָה מִמַּעֲרָכָה זֹו הַשְּׁשִׁית, 16 נִתְּן חֲפָשָׁה, 32 נְדוּנוּ לְשִׁלְחָם לְנֹאֲרִים, 1 לְסָאֲלָאֲנוּקִי, 6 לְסִיבִיר, 2 לְקַרְעֵסְטִי (מִבְּצָר עֲבוּדַת פָּרָף בְּלִנְיָגְרָד), 7 לְאוּרָאֵל, 9 נְדוּנוּ לְמִיתָה עַל דְּי רַאסְטָרְעֵל [יְרִיָּה]. וּמֵאָה שְׁמוֹנִים וְשָׁלֹשׁ הוּבְאוּ בְּמַעֲרָה זֹו מִחֲדָשׁ.

הָאָסִיר ש. לְבֵן כְּסִיד, מִי יוֹדֵעַ - אוֹמֵר - מֵה יִהְיֶה אַחֲרֵית כָּל הָאָסִירִים. הֲלֵא טוֹב יוֹתֵר לְהַשְׁתַּגֵּעַ, לְהַתְּגוּלָּל בְּבֵית חוֹלִים מְלִישֵׁב פֹּה. וְאֶפְשָׁר - מְדַבֵּר הוּא לְעֲצָמוֹ - טוֹב יוֹתֵר לְאֵלוֹ שְׁנֵהָרְגוּ בְּלִילָה הָעֵבֶרָה מִחַיֵּינוּ אֲנַחְנוּ. הֵם כְּבָר אֵינָם, כְּבָר הֵם בְּמַנוּחָה, וְאֲנַחְנוּ עוֹד טָרָם יִדְעֵנוּ גּוֹרְלָנוּ מֵה הוּא.

אֵת זֶה לֹא תֵאֲחֹר - אוֹמֵר הָאָסִיר ק. וַיִּתְרוֹן לָנוּ הַחַיִּים כְּשָׁעָה עַל חֲכָרְנוּ הַמָּתִים, כִּי יֵשׁ לָנוּ תְקִנָּה בְּחַיִּים. יְכוּלָה הִיא רַחֲמֵי הָעֲלִיּוֹן מְכֹל, לְזֹרַח גַּם עָלֵינוּ, וְאֶדָם חַי יָכֹל הוּא לְקוּוֹת לְמִיתָה יָפָה בֵּין קְרוּבִים וְאוֹהֲבִים, וְלֹא כְּחִיָּה אוֹ בְּהֵמָה הַנִּטְרָפֶת בְּעַמְקֵי הַיַּעַר, וְלִקְבוּרָה לֹא תִבּוֹא. לֹא! הָאֱלֹקִים בְּרָא אֶת הָאָדָם אֲשֶׁר יָמוּת וַיִּחְיֶה כְּאָדָם.

הַחֵם גָּבַר מְאֹד, הָאָסִירִים כָּלָם פָּשְׁטוּ בַגְּדֵיהֶם הוֹלְכִים עֲרֻמִּים. ש. וְס. עִם כְּתָנוּת וְהָאָסִיר ק. אֵין לוֹ כְּתָנֵת וְהוֹלֵךְ עִרְם כְּיוֹם הַנִּלְדוּ.

הָאוֹיֵר מְחַנֵּיק, וְאֲנִכִּי יוֹשֵׁב בְּבִגְדֵי וְקָר לִי, שְׂכָנִי מִשְׁתוּמְמִים עָלַי, אֶבֶל כְּנֹרָאָה חוֹלָה הַנְּנִי.

לְבִי יִחְלַצֵנִי בְּיוֹתֵר. כְּבָר נִתֵּן מֵיָם חַמִּים הָאֲחֵרוֹנִים הַנִּתְּנִים בְּכָל יוֹם, וְתִפְלִין אֵין לִי.

זה לי יותר על ארבעים שעות אשר גם מים לא בא אל פי. שעות של כאב וענוי
גופני והעולה עליו ענוי נפשי, תפלין, תפלין.

כרוז יוצא "שכב לישן" וגם אני כבר התפללתי ערבית ושוכב על מקומי.

רעדה אחזתנו בשמענו צעדי אנשים מתקרבים אל חדרנו, ובעוד רגעים אחדים
פותחים המנעולים, ומבחוץ על ידי חוט מברק האירו את החדר.

כלנו, איש אל רעהו מביטים, בתמהון בהלה ורעדת מות.

הדלת נפתחת, שלשה אנשים נכנסים כלם אוחזים קנה יריות, וארבעה נשארו
מבחוץ, עומדים וחרבותיהם שלופות.

כמה אנשים פה.

ארבעה, עונה אחד מהשלשה הבאים.

אסירים, מה שמכם? הגידו זה אחר זה.

פערזוי [ראשוץ].

גוטיניק, עונה האסיר.

נטאראיי [שני].

שעפטעליעוויטש עונה האסיר.

טרייעטי [שלישי].

סייטין עונה האסיר.

ציעטנארטי [רביעי].

דוהאוני ראויץ [רב רוחני] יוסף יצחק ש"ס [שניאורסהן].

מִבֵּט שֶׁל בּוּז הַבַּיִט אֶחָד הַבָּאִים, וְיִסְתַּכַּל בִּי, וַיִּשׁוּחָחוּ רִגְעִים בֵּינֵיהֶם, אֲשֶׁר
אֲנַחְנוּ הָאֲסִירִים מִגְדֹּל הַפְּתָדִים לֹא הִבִּינוּ דְבָר.

וַיַּעַן הָאֶחָד וַיֹּאמֶר בְּשֵׁפָה רַפָּה צִיעֵטְוֹרְטִי, וַיֵּא פֶּאִיִּדִיאֲטִי ס נֶאֱמִי (אַתָּם תִּלְכוּ
אֶתְנוּ).

אֲנֹכִי כָּל הַעַת יִשְׁבְּתִי עַל מִטְתִּי וְהָאֱלוֹנוּטִית עִם מַיִם קָרִים מִנַּחַת עַל הַתְּחַבֶּשֶׁת
אֲשֶׁר נָתַן לִי הַרוֹפֵא, מְלַבֵּשׁ טְלִית קָטָן וּמְצַנֶּפֶת עַל רֵאשִׁי.

עֲמַדְתִּי מִמְשַׁכְּבֹתִי, וְהִסְרֹתִי אֶת הָאֱלוֹנוּטִית עִם הַמַּיִם. וְהִכִּינֹתִי לְלֶכֶת.

הִמָּה מְחַפִּים עָלַי, נֶאֱרָאָה כִּי שְׁכַנִּי ש. וְק. בּוֹכִים וּדְמָעוֹת מִתְּפָרְצִים מְעִינֵיהֶם
וְס. פִּיּו פְתוּחַ וְעוֹמֵד כְּפֶסֶל שִׁישׁ לְבָן כְּסִיד.

מִבְּלִי דְבַר דְבָר, יִצְאֹתִי אֶל הָאֲכַסְדָּרָא וַיִּפֹּן א' אֲלֵי, וַיִּשְׁאַל לְהִרְאוֹתוֹ חֲפָצִי,
נֶאֱרָאָהוּ וַיִּבֵּט עֲלֵיהֶם מְרַחֵק.

הִלְכֹתִי צְעָדִים אֶחָדִים. הָא' מִהַשְּׁלֶשָׁה הִלְךְ רֵאשׁוֹנָה, וְהָאֲרִבְעָה אוֹחֲזֵי הַתְּרַבּוֹת
הַשְּׁלוֹפּוֹת הוֹלְכִים שְׁתֵּים לְפָנָי, וְשְׁתֵּים מֵאַחֲרָי, וְשְׁתֵּים מִהַשְּׁלֶשָׁה שְׁעֲמָדוֹ בַּחֲדָר
הוֹלְכִים אַחֲרֵיהֶם.

הִסֵּר הַמְצַנֶּפֶת, צָנוּף בְּגָדָךְ אֲשֶׁר לֹא יִרְאָה לְבוּשְׁךָ הַמְצַנֶּפֶת.

לֹא. לֹא אֲסִיר הַמְצַנֶּפֶת.

הִנְנִי מְצַנֵּה עָלֶיךָ בְּמִפְגִיעַ, וּבָאֵם לָאו מְרָה יִהְיֶה אַחֲרֵיךָ.

אֲנֹכִי לֹא אֲסִיר הַמְצַנֶּפֶת, וְחֲפָצִי לְדַעַת הָאֵם יוֹדְעִים אַתָּם מִי אֲנֹכִי.

וּמִי?

הַרְבִּי מִלְּיֹבְבֵיטָשׁ.

ומה?

הרבי מליובאוויטש אינגו נבעת נאינגו נרעש מהפקדות.

הגפא"ו יכולה להרעיש גם את אלו התקיפים בארבעים ושמונה שעות הראשונים.

ובכל זאת לא הזכיר עוד דבר הסרת המצנפת. וכאשר ירדנו סלם אחת השלשה נתפזרו לאכסדראות שונות ולקחו אתם שנים מהשלופי חרב, ושנים הוליכו אותי.

ירדנו עוד סלם והנני הולך לאט לאט, פי הכאב התעורר ביותר, עד כי נאנחתי באנחה פנימית, ואעמודה מבלי כלת ללכת הלאה. אז הגיד אחד המלוים פי עוד מעט ויביאוני לחדר החקירה ודרישה, ושם אוכל לנוח.

הרבי המלנה פעלו עלי רשם כפול, נודעתי פי מובילים אותי אל החקירה ודרישה פי מכל התערוכה היה פעין הובלה לדין יריה רחמנא לצלן ועוד פי ראיתי אשר גם בתוככי אנשים כאלו מרחף רגש אנושי המתעורר לקול אנקת אסיר.

רגעים אחדים עמדתי ואחגר שארית כחי ללכת הלאה.

פה, הראה אחד המלוים בידו השמאלית, פה עלינו לחכות עד בוא פקדה.

כאשר העמידה בלא סמיכה כבדה לפני במאד נשענתי אל הפתל.

בעמדי כה, פנה אלי השני מהמלוים ויאמר, נייע זאוודעוו טיעבא זאווטרא אילי פאסליע זאווטרא, טיעבע זבוט פיליולי. אינגי מקנא לך מחר או מחרתים יתנו לך קטניות (כנוי לכדורי מנות, פלומר משפט מנות על ידי ירית קנה רוכה).

חבר - אומר חברו - מדוע כה תגיד התוכל לדעת את אשר יגידו השופטים

ויחליטו, עלינו רק לעשות מלאכתנו ולא יותר.

אנכי - אומר המתחיל לדבר - שמעתי דברי החבר מ. אשר אמר כי במשך לא
אחר מן שלשה זמנים יוגמר הדין אל הפעל, טרם אשר יספיקו הגבירים האדירים
להשפיע על ראשי המנהיגים.

שומע הדברים פעלה עלי רשם עז ומקרב נקדת לבבי התפללתי אל ה' כי
תזקני ויאמצני לדבר בעת החקירה והדרישה מבלי חת.

עודני מהרהר בלבי והדלת נפתחת בקריאת קול אדיר נגיד ומצנה, הביאו את
האסיר הנה. תנו את תעודת האסיר 3/160/4 [האסירים המובאים אל החקירה
והדרישה נקראים על שם המערכה ומספר החדר ומספר האיש היושב שם בעת
ההיא. 3 מערכה, 160 חדר, 4 האיש] ואחתם, ולכו לכם.

בבואי החדרה פלצות אחזתני, מהשלשה אנשים אשר ישבו וקנה רובה מנח
אצל כל אחד ובפנות הבית כלי משחית שונים, ופני האנשים זעומים ומעיניהם
תפוצץ מבטי דקירה וזעם.

אך החדר כשמונה אמות ורחב פחמשה ובו שלחן וכמה כסאות, חלון אחת
גדולה ורחבה אשר זכוכותיה משוחים בצבע שלא יוכלו לראות מאומה.

בקרבי אל השלחן הגיד לי אחד...⁷

(עד כאן נמצא בגוף כתב יד קדש)

(7) עד כאן נמצא. על המשך החקירה ראה ס' התולדות ח"ג ע' 185 (תרגום מתוך "די יסורים פון
ליובאוויאשן רבין אין סאוועאט רוסלאנד" ע' 35).